

J. # 7 EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

IV A 290.

SIGNAT. clvccccxiii.

2k

5
PHYSICA
SPECIALIS,

sed

Completa è

I.

Libris Arist. X. de Animalium Historia. et IV. de Partibus animal. & I. V. de Generatione animal.

II.

Et libris III. de Anima & parvis Naturalibus.

LIPSIAE,

Impensis Caspari Closemanni,

ANNO M. DC. XXV.

PHYSICA
SERIES I

Libria VIII. de Anis
Historia et IV. de
opibus et V. de
libris

Libria III. de Anis
partis

LIBRIA

Impressum

Anno MDCXXV

PHYSICA
SPECIALIS DE ANI-
MATIS

ex

*Aristotelis historia animalium
deq; eorundem generatione & Par-
tibus.*

M. JOANNIS AUGUSTI VOGEL-
LI Camitiani industria concinnatâ.

CONTINUATIO.

Postquam corpora ex quatuor elementis natu-
raliter concreta, eaq; tum imperfectè tum perfe-
ctè mista consideravimus; perfectè autem mista rur-
sus in hac natura universitate duplicem in sese respe-
ctum includunt & recipiunt; priorem scilicet ad ele-
menta & factam ex his misionem, quo ipso respectu
mista etiam ipsa dicuntur: posteriorem ad formam,
mista supervenientem nempe animam, quo respectu
mista dici nec possunt, nec debent, Anima enim &
corpus misceri non dicuntur, sed anima ipsa Corpus
perfe-

perfectè mistum informat & per organa in corpore misto aptè disposita actiones & vires suas exercet. Postquam igitur in priore respectu corpora perfectè mista consideravimus, quatenus nimirum mista; sequitur nunc, ut mista animata, quatenus talia sunt, & certis pro animæ receptione organis aptè disposita contemplemur. Quæ cum nec materialis dispositionis respectu, nec profectò formalis principij ratione ex præmissis planè pleneq; cognosci valeant; horum peculiaris & ea quidem tam secundum materialem, quam formalem constitutionem distincta merito instituitur explicatio: Neq; verò Medici hoc in loco, quod affectent, habent, q: potius ad scholam Medicam hæc omnia sit referenda: quippe cum humani tantum corporis eaq; minus exquisita & accurata consideratio arti Medica subiaceat. Non secus ac qualiscunq; ferri notitia arti fabrili: Nos igitur Philosophum, ut in aliis ritè secuti primum omnium de materiali quorumcunq; animalium corpore docebitur, atq; exinde ad eorundem principium formale progrediemur.

I.

Corpus animatum, quod sensu percipitur, nec sine motu definiri potest; ita adornatum & concinnatum est ut Respublica, quæ bonis legum statutis gubernatur. 6. Met. 11. & 1. de mot. an. 8. Πᾶσιν ἢ φύσιν ἢ ἀπὸ τοῦ βέλπου, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀναγκαίου ποιεῖ. 1. de Gen. an. c. 4. Ubi tres classes sunt effectuum Naturalium. 1. Eorum, quæ ex materiæ necessitate tantum propter agentis & patientis indolem fiunt; ut sunt pleraque ὑπερκόμωτα. 2. Eorum, qui ob finem;

DE ANIMATIS.

3

finem, ἕνεκα τῆς ἀφ' ἧς βίβλων sunt; ut sunt omnes
 res animatae & animalium membra singula, eo-
 rumque partes. Πᾶσι γὰρ ὄργανοι ἕνεκα τῆς ἰ. de part. an.
 c. ult. 3. Eorum quæ sunt & ἐξ αὐτάγκης & propter
 finem; ut eum quæritur cur cervi abjiciunt cornua?
 1. propter materiæ ex clementitiæ necessitatem,
 pondusque. 2. propter cursus expeditioris cele-
 ritatem.

II.

Constat igitur animal primùm ἐκ ψυχῆς καὶ σώ-
 ματος, id est, ex anima & corpore: Et anima qui-
 dem natura imperat: Corpus autem obædit. Sed
 & corpus duplices habet partes. Τῶν μὲν ἐν τοῖς ζώοις
 μερίων τὰ μὲν ἰσὺ ἀσώματα, ὅσα ἀφαιρεῖται εἰς ὁμοιομερή-
 σια σώματα εἰς σάρκας, τὰ δὲ σωματικά ὅσα εἰς ἀνομοιομερή-
 σια χωρῶν εἰς χεῖρας ἀφαιρεῖται, id est, Aliæ enim ani-
 mantium partes sunt incompressæ seu simplices,
 quæ scilicet in partes sibi similes seu similes semper
 dividuntur, ut caro in carnem, os in os, &c. aliæ
 sunt partes compressæ, quæ in partes non similes,
 sed dissimiles secari solent, seu quæ in alias nomi-
 ne diversas dividi queunt, ut manus non in ma-
 num: sed in carnem, ossa, cutem, venas etiam di-
 viditur: Illæ similes, hæc dissimiles appellan-
 tur. 1. Polit. c. 3. 1. de hist. an. 1. Quam in rem
 Scaliger l. 1. de Plant. p. 168. Aristoteles animalis
 um historiam ab his instituit incipere, quas ὁμοιο-
 μερή καὶ ἀνομοιομερή vocat; Theodorus atque eum
 secuti, similes & dissimiles, minùs benè. Nam
 si per τὰ αὐτὰ τῆς εἰδικῆς dictæ sunt similes inter se
 partes carnis, ea accidentia, quæ in illa ipsa substan-
 tia insunt, dicentur similia, puta rubor, densitas
 mollities. Ita duritia in osse capitis erit dissimilaris
 si mollitiei cutis comparetur: quia cutis ossi dissi-
 milis est. Quomodo potuit attribuere Gaza prædi-
 cationem denominativi primitivo ejus? Pilum.

militis militare est. Quis militem dixerit militarem? militarem quidam virum pro eo, qui est militari virtute praeditus; & consularem virum, consulari dignitate perfunctum: Nam dum consul est, consul dicitur, non consularis. Sic caro erit similis, non similis: sed affectus, qui in carne est. Auris & nasus dissimiles; non dissimiles. Et verbum de verbo expressum est. Nam quid aliud est ὁμοίον, quam simile? Nicemus igitur partes consimiles & condissimiles? & p. 173. Quasdam dividimus per partes ἀσπερίων, quasdam δὲ ὁμοίων. Ergo carnem connumerat inter consimilia Pulmonem verò quoniam hac accipit ratione, non immeritò nos excitavit ad propius inspiciendum. Diverso namque modo intelligo, cum dico: quælibet pars ossis, os est: & cum dico, quælibet pars tibiae tibia est: semper de osse loquor solo, quod est cruris inferioris. Sic quælibet pulmonis pars, caro pulmonia est. At non quælibet pulmonis pars, pulmo est. Agnosco namque pulmonem officii nomen, quod nequit expleri parte: quanquam ne id quidem verum est. Non enim omnis pulmonis pars caro est. Habet enim tuniculas & fistulas. Ergo ἀσπερίων III.

Antequam autem ad singularem singularum corporis animalium partium explicationem accedam, ipsorum animalium distinctiones sunt premitenda, quas ὁ ἰσχυρὸς, ceu in tabula Philosophus exhibendum ait: alia esse ἕρπαια, i. e. aquatilia, alia γερῆα, id est, terrestria: aquatilia quaedam in fluido degunt, victumque suum ex humore per vices recipiunt & reddunt; neque respirant, ut plerique piscium: alia quidem in humido degunt, victum exinde querunt, sed respirant, & aërem, non humorem recipiunt: quin etiam foris parere solent: & hæc vel gressilia sunt, ut crocodilus, vel volatilia, ut mergus:

DE ANIMATIS:

§

mergus: vel planè sunt ἄποδα, ut Natrìx: alia deniq; aquatiliu in humido quidem victum habent; sed nec humorem nec aërem recipiunt, ut ostrea & urtica: Eorundè etiam aquatiliu τὰ μὲν ἐστὶν πηλάτλια, τὰ δὲ λιμεναῖα, τὰ δὲ ποτάμια τὰ δὲ πηλοχαιαῖα, οἷον βάρραχ^ο, alia sunt marina, alia lacustria, alia fluvialia, alia palustria, ut rana. Porro aquatiliu alia saxis semper hærent affixa; ut conchæ: alia non semper, alia nunquam: alia quoque mobilia sunt, alia im- mobilia, ut ostrea, vertibula, calli aut tubera, aliis deniq; inest vis natandi; aliis rependi, ut cancer. & de hist. an. c. l.

IV.

Terrestrium verò animalium alia quidem ἀναπνεῖσσι καὶ ἐκπνεῖσσι, i. e. respirant; alia transpirant, ut vespæ, apes καὶ τὰ ἄλλα ἔντομα, i. e. alia insecta: quin etiam alia terrestrium animalium volatilia sunt, ut aves, alia gressilia, ut bruta & homines: vel reptilia, ut serpentes, vel saltatilia, ut pulex.

V.

Verùm aliis ad morem, vitam, victum actionesq; respicientibus animalium distinctionibus prætermissis, illa tantùm adnotetur, quod scilicet alia sint ἑναιμα, i. e. sanguinea, ut sunt pisces perfectiores, & καὶ ὅσα ἢ ἄποδάδα ἐστὶ τέλφαι ὄντα, ἢ δίποδα ἢ τετράποδα. Omnia animantia vel aquatilia sine pedibus; vel terrestria, eaq; bipeda vel quadrupeda: alia verò ἑναιμα, id est, exanguia, uti sunt καὶ ὅσα πλείους ἢ τετάρων πόδας, id est, Omnia, quæ plures quàm quatuor habent pedes. i. de hist. an. l.

VI.

Apprimè igitur τῶν ἐναιμῶν, id est, sanguineorum corporum constitutionem & compagem confide- rabimus: in quib. unaquæq; pars dissimilariis è simi-

laribus constat, unde & naturæ & melioris notitiæ respectu, similes dissimilaribus sunt præmittenda; quæ ipsæ Græcis sunt μόρια ὁμοιομερῆ: item ἀπλά μόρια, seu πρῶτα σώματα, id est, simplices partes & prima corpora: nec non ὁμογενῆ καὶ στοιχειώδη id est, homogenea & elementaria & denique αἰσθητὰ σκευῆ, id est, sensibilia corporum animatorum elementa nuncupantur. i. de hist. an. 1. Gal. 1. de nat. f. c. 6. & i. de elem. c. 9.

VII.

Duplices autem sunt partes similes: τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ μαλακὰ ὁμοιομερῶν μαλακὰ ἵπκα καὶ ὕδατα τὰ δὲ σκληρὰ καὶ ξηρὰ, id est, Aliæ quidem humidæ & molles sunt: ut sanguis, cerebrum, adeps, sævum, medulla, semen: lac, caro & quæ proportionaliter cum his conveniunt: aliæ verò siccae sunt & duræ, ut fibræ, venæ, nervi, arteriæ, cartilagines, ossa: ut & excrementitiæ partes, ungues, pili, & quæ his analogia quadam respondent. i. de hist. an. 1.

VIII.

A siccis & duris auspiciati, fibrarum vox variis modis accipi potest; Fibræ enim generaliter dicuntur illæ, quæ in sanguine insunt corporum animatorum plerumque, in cervi tamen damæque & bubali, paucorumque aliorum nullæ reperiuntur: 2. fibræ pro sanie quadam in humoribus contenta: 3. pro naturalium facultatum in membris naturalibus administratoriis instrumentis. 3. de hist. an. c. 6. l. 1. de de Part. c. 6. & l. 2. de Part. an. c. 4. Gal. l. 3. de Facult. Natur.

IX.

In qua ultima & tertia significatione à Medicis acceptæ fibræ triplices habentur, rectæ, obliquæ & transversæ, à ductus figura sic dictæ, ita ut δὲν αὐτοῖς ἐλκτικῆ

DE ANIMATIS: 7

ἰλκτικὴ per rectas scilic. attractio : per obliquas κατὰ
 ἴκτικὴ, id est, retentio, per transversas ἐκκτικὴ,
 id est, expulsio administratur. Gal. 3. de Fac. Nat.

X.

Fibræ igitur sunt corpora simularia solida & sicca
 ad actiones membrorum mobilium administran-
 das à semine facta. Gal. 1. 1. de fruct. 8. & 2. de
 Temper. 4. 3. de Natur. facult. 5. & 1. 5. de us. part.
 6. 14. 8. Anat. adm. c. 5.

XI.

A fibris non longè abit ὁ δεσμὸς, id est, Liga-
 mentum, quod item est corpus simile, solidum
 & ratione temperamenti siccum; quod initium
 ex osse habet & ei adjungitur, estque album sen-
 sus expers, & non nisi lento humore sibi simili nu-
 tritur. Gal. 1. de us. part. 2. l. 1. de temper. c. ult.
 l. 3. de facult. Nat. c. ult. Lib. de oss. c. 1. & l. 1.
 anat. adm. c. 4.

XII.

Tendo seu chorda, χορδή corpus simile est so-
 lidum & sua temperie siccum, musculos cum ossi-
 bus terminans, album, exangue, sine concavita-
 te; quod tamen penitus sensus non est expers:
 lentoque quodam humore nutritur. Gal. ibid.

XIII.

Exinde non erit difficile discrimen fibrarum seu
 villorum & chordarum atque ligamentorum co-
 gnoscere; quod in primis à duplici adjuncto peti-
 tur, à loco scil. & officio. Locus communis fibra-
 rum est in sanguine scil. & in primis in membris na-
 turalib. officium earundè est naturales membrorū
 facultates administrare, vimque motricem mem-
 bris vitalibus deferre. Locus chordæ est in sine
 tantum musculorum, in quibus etiam ratione
 officii

8   **PHYSICA SPECIALIS**

officii à fibris discernitur, quod est anectere musculos membris mobilibus, huncq; ipsum motum adjuvare & promovere. Ligamentum verò τὸν ἰσθμὸν ἰσχυρῶς ἀδύνατον οὐκ ἔστιν, id est, Cartilagineum in ossibus vinculum, cuius loc^o est penes ossa tantum: munus autem connectere & continuare ossa. Estq; ligamentum omnis sensus expers: fibræ verò & chordæ sensum habent, utputa ex nervis oriundæ. 3. de hist. an. c. 6. l. 3. de Nat. facult. 8. 1. de temper. ult. l. 2. de off. c. 1. & l. 1. anat. adm. c. 4.

XIV.

Cartilaginee, ἢ χόνδροι sunt corpora similiaria temperie frigida & sicca, quæ rupta aut incisa nunquam coalescunt aut reparari possunt, mucosoque humore aluntur ad id à natura è semine residuo generatæ, ut ossa ossibus sine laxatione & attritione cohæreant, facileque objectis resistere ac cedere possint. 3. de hist. an. c. 8. l. 2. de part. anim. c. 9. Gal. l. 1. de us. part. c. 15. lb. l. 7. de us. p. 3. & l. 11. c. 18. 3. de Facult. Natur. 7. anat. adm. 3. Lib. de off. 1. & 2. de temper. 2. XV.

Differt cartilago à ligamento, non tam loco, quam usu. Ligamentum enim connectendi gratia ossibus attributum est: Cartilago verò resistendi ac cedendi causa: quia & Ligamentum sua substantia humidius est & viscosius: Cartilago siccior & ossium naturæ vicinior; iis tamen humidior multoque mollior, neq; medullam in se habet. 3. de hist. c. 8. l. de us. pars. 11. Gal 2. de part. an. 9.

XVI.

Jam de ossibus. ἰσθμὸν ἰσχυρῶς ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἐν αἵματι οὐκ ἔστιν ἰσχυρῶς ἀδύνατον, ἢ τῶν ἄλλοις ὑπερσχευάδου μορίοις τῶν μὲν κινηθῶν αἰσθῆσι καὶ μὴ τῶν χόρδων: τῶν δ' ἀκινήτων οὐκ ἔστιν ἐν αἵματι. i. e. Os est membrum in sanguineo corpore animato durum & siccum, quod aliis carnosis partibus subest & iis quidem, quæ moventur & flectuntur.

DE ANIMATIS.

9

Et unctur, movendi & flectendi gratia: quæ verò non
moventur, muniendi & firmandi causa. 2. de part. 6. 9.

XVII.

Causa ossium materialis unde fiunt, est feminale
excrementum. Ossa enim in prima corporis ani-
mali partium conformatione *ἐκ σπέρματος & μετέω-
ρου* gignuntur, nempe ex semine utriusque pa-
rentis, post conceptum: primum viscera constitu-
untur, postquam constitutionem terrenum illud
residuum, quod de semine relinquitur, excremen-
tum seminis dicitur & in ossium materiam cedit.

Ibid. Gal. 1. 2. de sym. 4. XVIII.

Materia illa terrestris in semine sic relicta, per ca-
lorem fortem postmodum concoquitur, donec o-
mnis penè humor residuus extrahatur, tandemq;
absumatur, inde enim os durum & siccum perma-
nens conflatur. Unde causa ossium efficiens cum
formali innotescit. XIX.

Finalis ossium causa duplex: Ossa enim & *κίνησις*,
i.e. motum flexumq; in corpore animato adjuvant:
& *πυλᾶκην*, i.e. munimentum ceuq; propugnaculum
cæteris corporis partibus præbent: suaq; duritie par-
tem mollem conservant: imò istius corporis firmum
stabilimentum videntur. 2. de part. an. 8. Gal. 1. de us.
part. 6. 15. & 3. de Nat. fac. ult. 2. de temper. 2.

XX.

Porro ossa nutrimentum, & cum animal augetur,
αὐξήσις, i.e. incrementum ex alimento naturali capi-
unt, cuj⁹ sanè causa ossa aliàs etiam maximè solida,
porosa tamen aliquatenus sunt, ut talis materia
capacia esse queant. 2. de gener. an. 4.

XXI.

Cumq; omnis nutritio in medio nutriendi cor-
poris collocatum nutrimentum, ossa etiam ipsa, quo
melius in singulas partes distribui queat alimenta-
ris materia, in medio ob id scias ossa concava, in
quibus acta jam inhærens nutrimentum proprie *με-
τὰς*, i.e. medulla nuncupatur. Neque

XXII.

Neque incertum est, quod τὰ μὲν ἔχει μετελόν τὰ δὲ
 οὐκ ἔχει τῶν ἐν αὐτοῖς ζώων ὁσῶν, id est, quædam unius
 & ejusdem animalis ossa medullam habent; quæ-
 dam minus: ἕναι δὲ ζῶα ἔδὲ ἔχον αἰ δόξαιεν ὅλως μετελόν
 οὐ τοῖς ὁσῶν, οἷον λέων ἀλλὰ τὸ πᾶσαν ἔχον μικρὰ καὶ λεπ-
 τὰ καὶ ἐν ὀλίγοις. Ἐξ δὲ ἐν τοῖς μεθεῖς, καὶ βραχίονσι: ἔ-
 ρε δὲ ἡ μέγιστος ὁ λέων πάντων ἔχει τὰ ὁσῶν: ἔτι γὰρ ἔστι σελή-
 ρα, ὡς περὶ τριβωκλῶν ἔστι περὶ ἐν λίθων ἐκλάμπει τῶν, id
 est, Sunt quoque quædam animalia, quæ nullam
 prorsus in suis ossibus medullam habere videntur,
 ut Leo, idque ideo, quod admodum exiguam ha-
 beat & tenuem medullam, eamque in paucis ossi-
 bus, solis scilicet inferioribus & brachiis: maxime
 autem solida inter omnia animalia Leo habet ossa
 & dura adeo, ut concussis iisdem haud secus ac ex
 lapidibus ignis eliciatur. 3. de hist. an. c. 7.

XXIII.

Temperiem & naturam ossium quod attinet;
 omne os & quidquid speciem ossis in corpore ani-
 mato habet, terrenum est & frigidum atque siccum;
 & quia ex semine est, ideo vel incisum vel fractum
 nunquam integrè reparari aut coalescere potest
 σπόκω πρῶτον ὡς δὲ δευτέρω, ut Medici loquuntur, per
 callum. 3. de Part. anim. 2. 7. de Anat. adiu. 3. 2. de
 temper. 2. 1. de oss. 2.

XXIV.

Τὰ δὲ ὁσῶν τοῖς ζώοις ἀφ' ἑνὸς καὶ ἑσθ' συνήρηται καὶ σωμα-
 χῆ ἔστι ἀλλήλοις, ὡς περὶ αἱ φλέβες: αὐτὰ δὲ καθ' αὐτὸ ἔδεν
 ἔστι ὁσῶν: ἀρχὴ δὲ ἡ ῥαχίς ἔστι ἐν πᾶσιν τοῖς ἔχουσιν ὁσῶν, id
 est, ossa ab animalibus omnia connexa sunt & in-
 vicem continuata, haud secus ac venæ, nullumque
 est os, quod ipsum seorsim per se maneat: Initium
 vero est spina in omnibus ossa habentibus anima-
 libus

DE ANIMATIS.

11

libus, quæ spina è vertebris contexta à capite ad coxas porrigitur. 3. de hist. an. c. 7.

XXV.

Neque uno & eodem modo sibi invicem ossa junguntur: sed in primis quadifariam: 1. Cùm extrema æqualia sunt in formam serræ in se coëuntia, ut videre est in suturis cranii. 2. cùm extrema rursus æqualia, interveniente tamen cartilagine copiosa & crassa: ferè ad formam lectisternii, ne scilicet mutuo attritu ossa doleant & lædantur, ut patet in costarum juncturis. 3. Cùm extremum os rotundum, mediante tamen cartilagine, in concavum seu acetabulum ossis inseritur, ut in membris mobilibus & coxendice. 4. Cùm duo ossa cavæ, talo tamen, seu clavo interjecto firmis ligamentis connectuntur, & ita cohærent, ut flexi extendique aptè possint. 2. de part. an. c. 9.

XXVI.

Potro ἴδιον αὐτῶν ζῶων ὄσεν εἰ τὴν κοιλίαν, id est, Nullum sanè animal propter ventrem habet ossa. Eò quod eorum nullus inibi sit aut commoditas aut usus, ansaque generandi ossis desit ob nimiam humiditatem; & Ventriculus repletus, intestinaque ut & uterus in gravidis majus spacium cum extensione peritonæi requirunt. 3. de hist. an. 7.

XXVII.

Ipsa autem ossa per se non sentire certò exinde liquet, partim quòd nulli per ea ipsa nervi sint transmissi sensorii: partim ex consequenti illo, quod sanè ossa, si forent sensibilia, assiduorum laborum tristes haberent sensationes: unde vel mutilatio vel etiam plenaria frustratio necessariorum actionum causaretur. Pro sensu tamen ossium facit quædam adhærens membrana, græcis ὑμὴν, quæ membrana est pars similis ex semine facta nervis & ligamentis seminalibus constans motum mobi-

mobiliū corporis partium sustinens, ipsasque partes probè obtegens. 3. de hist. an. 7. Gal. 2. de temper. 4. 1. de ul. part. 17. l. 6. aph. 36.

XXVIII

Specialiter verò illa, quæ circa ossa circumvoluta versatur membrana περιόσσειον appellatur: estq; corp^o simile ossa circumdans, densæ substantiæ temperiei ad cutem comparatæ siccioris, quod non nisi humore viscoso nutritur; velut habet Arist. *ἐπὶ τῶν ὀστέων τῆς αἰθέριας ἐπιπέρας*, i. e. Membrana ossalis est panniculus circa unumquodq; corporis os adherens & quidem sensus gratia. 2. de temper. 4. 1. de ul. part. 17. lib. 3. de hist. an. 13.

XXIX.

Materialis *ἡ περιόσσειος* causa est corpulentus quidam humor, qui in ossium coactione & condensatione expressus secernitur: Efficiens est calor; expressum & secretum cum calore humorè educens, residuamq; partem magis terrestrem in membranæ istiusmodi speciem informans, ac περιόσσειον constituens, idq; idè, ut ossibus per hunc panniculum nervorum sensatio attribuat. 2. de gen. an. 4.

XXX.

Unde etiam *ἡ περιόσσειος ὅσα τῶν ὑμῶν σφακελιζέται*, i. e. ossa quotiescunque suis membranis carent, siccificantur & exstipescunt 3. de hist. c. 13.

XXXI.

Similis membrana circa cutem in extrema corporis superficie extensa reperitur, quæ dicta est *ἐπιδερμὶς*, q: *ἐπὶ τὸ δερμα περιέσσει*, i. e. cuti in superficie exteriore appositæ. Latini cuticulam appellant. Est autè corpus simile totum corp^o ambiens & velut velamentum quoddam coaperiens, in quod tenuissima capillamenta venularum, arteriolarum, & nervulorum desinunt, è cutis vel potius corporis excremento crassiore prognatum; quod exangue est, quodq; vel

vel scissum vel ruptum vicissim coalescit; cuius
ipsam totumque corpus ab externa ejus superficie
undiquaque obtegens. Gal. 1. de temper. ult. 11. de us.
part. 15. l. 4. anat. adm. 2.

XXXII.

Post cuticulam statim insequitur vera cutis, græ-
cis δὲ δερμα ἐστὶ τὸ δερμα μέγ. αὐτὸ δὲ σῶμα τὸ ἐνοικίον ο
συνεχές: τὴν αὐτὴν μενοὶ ἀγλοῖπτον, ἢ τὸν οὐ κατὰ φύσιν πόρον
ἐξυγμάζονται ἐκ τῆς μὲν γλαχότητος τῆς σαρκὸς ξηρο-
φύης, ἀπὸ τῆς ψυχρότητος ἀπομύρον τῆς σαρκὸς ἐνεργ. id est,
Cutis est pars similis continuo tractu ac ductu
circa totum corpus sanguineum circumvoluta nul-
lo aliâs modo incisa aut interprædata, nisi ubi se-
cundum naturalem constitutionem pororum mea-
tus seu pori patent, facta quæ est cutis à frigore ex len-
to quodam humore concreta carnis tegendæ gra-
tia. 3. de hist. an. 11. 2. de gen. an. 4. 2. de Part. an. 8.
Gal. 4. anat. adm. 2. & 4. aph. 77.

XXXIII.

Est autem cutis omnium corporis partium quàm
temperatissima, exanguis planè, quæ incisa aut dis-
secta nunquam renascitur: sed cavitas potius inde
facta, callo seu carne callosa, quæ inde statim epi-
dermide seu externæ superficiei cuticula obtegi so-
let, repletur: Unde etiam cicatrices deinde velut
vestigia apparere cernimus.

XXXIV.

Materialis causa cutis est lentus & viscidus humor,
qui è carne siccescens quæ expressus promanat & in
superficie externa residet. Efficiens causa est frigus
circumstantis, quod dum in humorem illum lentum agit,
calidum tandem ac humidum absorbit & lentorem cutis
solum relinquit, cuius exemplar est in coctis pulmentis
ubi à frigore ambiente exterior portio in quandam
crustula indurata crescit. Formæ ratione cutis po-
rosa; seu tenuissimis foraminibus pertusa, quæ poros
meatus dicitur.

dicuntur, quibus fumida & vaporeta tertiae cocti-
onis excrementa per totum corpus singulasque
ejus partes collecta, si tenuia & sicca sunt, exha-
lant & dissipantur per ἀδολοι ἀγνοον: crassiora ve-
ro & humidiora paulum si fuerint, in superficiem
cuticulae egressa condensantur & in sudorem con-
vertuntur. 2. de gener. an. 4. & 3. de hist. anim. 5.
cap. 11.

XXXV.

Finalis causa cutis est munire carnem & tactus
organum custodire, ne ab alio quodam objecto ve-
hementer sensibili facile laedantur. 2. Tertiae item
concoctionis excrementa recipere, eaque vel ablu-
mere vel educere. 3. de gener. an. 5.

XXXVI.

Pro tactus ergo sensu facit quidem cutis: sed ta-
men ipsa est ἀσυναισθητόν, id est, non sentit. Quod-
cumque enim sentit, id ratione carnis sentit, ut
pote cum proximum tactus organum sit vel caro
ipsa, vel annata illa carnis membrana ante carnem
ipsam per tenuissimas arteriarum & nervorum propa-
gines transmissa cuti, quam proximè annexa, eaque
nervosa, quare ob id graeci ὑμείνα σπερμαίδη, id est,
Panniculum carnosum nuncupant. 3. de hist. 11.
2. de Part. c. 8.

XXXVII.

Haecenus de cute: sequitur nervorum, arteria-
rum & venarum speculatio. Nervi, graecis νῆρα di-
cuntur, suntque corpora similia, frigida, dura,
exanguia & porosa, quae à corde ceu radice orta
eodem modo, quo ossa constituuntur: & ex eo-
dem scilicet ἐκ σπέρματος spermatici, seu semina-
li & nutritivo excremento oriuntur, ut spiritum
animalem & sensum ad partes corporis undiq; de-
ferant. 2. de gener. c. 4. 3. de hist. an. 5. Gal. 1. 2.
de temper. c. 1. l. 1. de us. part. c. 5.

COR-

XXXVIII.

Constituta autem nervorum substantia ita apparet, ut triplici velut tunica sit interdistincta, quarum interior media intimæ arborum medullæ similima apparet: hanc duæ circumdant à latere utroque exteriores, quarum illa, quæ situ interior est ad mediam suâ ipsius natura quam proximè accedit, ita tamen, ut aliquatenus dura sit & crassiusculæ: illa verò quæ extima est, rursus hac durior aliquanto est & crassior. Gal. 2. de us. part. ult. & 7. ejusdem c. 14.

XXXIX.

Vena, φλεψ. græcis est corpus simile, frigidum, exangue, instar fistulæ cavum, quod motum ac sensum non agnoscit: suamque in corde & dextro quidem ventriculo originem habet; ἢ ἀπὸ τοῦ χόρου à natura in corpore productum & per corpus undique traductum, ut organum sit sanguinem, cujus quasi vas & canalis est, per totum corpus pro eodem nutriendo deferens. 3. de hist. an. 3. l. 2. de Part. an. 3. l. 3. de Part. an. 5. 2. de gen. an. 4. lib. de Resp. 4. Contra Gal. 1. 1. de temper. ult. & 1. 1. de us. Part. 16. l. de decret. Hipp. & Plat. ult. l. 2. de tuend. san. 16.

XL.

Neque verò venæ ex multiplici contextæ sunt tunica: sed eam habent unicam & triplici quidem fibrarum genere intertextam: sicubi tamen per concava corporis spacia extra aliorum membrorum substantiam protenduntur, adscititium adhuc velut munimentum assumunt, eodemq; subtilitatis ratione vicinis partibus attrexuntur. 3. de hist. an. 5.

XLI.

Venæ enim ut in depictis canalibus multiplici

b b b

rivo

rivo dispersis videre licet, totius corporis figuram
ita disponunt ac distribuunt, ut omnes sanè cor-
poris partes, si maximè eadem extenuentur, ve-
nulis ubiq; refertæ ce nantur. 2. de hist. an. 3.

XLI.

Arteria, *n. apte g. a* quasi à *g. or. g. or. a* con cato scilicet
aëre vel spiritu sic dicta: estque corpus simile
temperie frigidum & siccum, quod duplici tunica
contextum ex cordis medio sinu inter sinistum &
dextrum ejusdem ventriculū enascitur, dele-
rens spiritum & vim vitalem ad subiecta corporis
membra, usq; hoc modo vivificationem: cordiq;
ventilationem & refrigerationem præstans, quod
ipsum ex seipso movetur, sanguineque sibi pro-
portionato nutritur & scissum aut diruptum nun-
quam renascitur. 3. hist. an. 3.

XLII.

Neq; verò ut Aristoteles alicubi innuere videtur,
non secus ac venæ, arteriæ quoq; ipsæ sanguinem
vehunt in corpore: sed ut alibi idem docet, spiri-
tum potius vitalem, quam sanguinis etiam voce
forte ibi intelligit à corde reliquis membris contri-
buunt suntq; propria pulsus, quem Medici contre-
ctatione pro viribus ægri explorandis tangunt, in-
strumenta. l. de som. & vig. c. ult. 3. de hist. an. 3.

XLIII.

Spiritus autem hoc in loco illa dicitur in cor-
pore animato contenta pars aërea, quæ est purissima
& sincerissima seminis portione enata est, calida
& sicca, quaque anima ipsa ceu primario organo
suas in animali operationes efficit & absolvit. 2. de
gen. an. 3.

XLIV.

Pro ut autem quatuor sunt magna membra
principalia, è quibus primariæ animæ functiones
stque

atque operationes promanant. Ita quoque quadrupliciter traditur discretus & distinctus spiritus, quippe, cor vivendi functionem obtinet, in quo est spiritus vitalis: 2. Cerebrum intelligendi movendi & sentiendi virtutem includit; cui est spiritus animalis 3. Epar nutriendi facultatem habet, in quo est spiritus naturalis seu *ἐπιθυμητικός*, concupiscibilis: 4. Vasa spermatica & testes generandi vim obtinent, in quibus est spiritus generativus. Hæc diversitas pro diversitate operationum si accipiatur, verissima est: Essentia tamen ratione & respectu unicus tantum est spiritus e corde productus ac in & per omnia corporis membra transfusus. 2. de gen. an. 3. Gal. de util. Resp. 5. & 7. de decr. Hipp. & Plat. 6.

XLV.

Hactenus de partibus similaribus duris & siccis: sequuntur similes humidæ & molles, ac primò quidem cerebrum quod græcis *ἐγκέφαλον* dicitur, quasi ἐν τῇ κεφαλῇ quod suum in capite locum habeat & situm & quidem in anticâ capitis parte concava propter eum scilicet respectu cordis usum, ut calorem cordis crescentem restinguat & attemperet, non secluso tamen primario illo officio, quod est, ope & opera spirituum animalium intelligendi, sentiendi & movendi operationem administrare: unde & *ἀρχηγὸν καὶ κυριώτατον*, id est, Primarium & principalissimum membrum habetur Platoni. 1. de hist. anim. 7. & 3. de gener. an. 10. 1. 2. de Part. an. 7.

XLVI.

Ἐπὶ δὲ ἐγκέφαλον μέγιστον σώματος ψυχρότατον τῆς φύσεως ἔχει καὶ ἰσχυρὴν ὕδατος καὶ γῆς ἐν πᾶσι ζώοις ἀνεγείρονται ποῖσιν τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ θερμότητα καὶ ζέσιν, i. e. Cerebrum est pars corporis frigidissima, naturam & cum

aqua & cum terra communem habens; ipsis animalibus, á natura inditum, ut cordis calorem ac fervorem mitiorem & temperatiorem reddat. 2. de part. an. 7. 2. de gen. an. 4. Lib. de sens. 5.

XLVII.

Est enim cerebrum é mollissima quadam substantia medullari seu quadam velut spumá seminis genitalis sincerissima conflatum, in que ipsa cranii cavitate collectum & positum, ut ibi spiritum gigneret & foveret animale, quo potissimæ animæ actiones, intellectio scilicet, sensatio & motio in corporibus administrantur perficiunturque: Finis is cerebri & usus principalis est, cui alter adhæret á provida natura quoque prudenter observatur, qui est cordis calorem innata frigiditates attemperare, unde etiam in homine imprimis cordi velut per lineam *Αγώνιον*, seu perpendicularem superpositum constituitur. 2. de part. an. 7. 10. & 14.

XLVIII.

Partes cerebri sunt vel substantiales seu inherentes, vel coherentes seu continentes. Substantiales partes rursus vel sunt anteriores vel posteriores; á situ & loco ita dictæ. In antica enim parte cerebrum situm est propriè dictum: In postica *πυργειοειδής*, id est, Cerebellum reperitur. Cerebrum autem rursus inibi in tres distinguitur ventriculos, in dextrum sinistrum ac medium. Dexter cerebri ventriculus est illa cavitas, quæ supra dextrum in capite oculum habetur: Sinister verò illa, quæ supra sinistrum oculum: Medius denique interstitium est inter cerebrum ipsum & cerebellum.

XLIX.

Cerebellum autem posterior cerebri in occipite, pars

pars substantialis, memoriæ sedes, & tactu & specie diversam à cerebro formam habens: 1. tactu quidem, quia cerebrum anterius mollius est, ex quo nervi sensorii, id est, illi, qui sensum membræ contribunt, exoriuntur: Posterius verò cerebellum durius est. 2. Specie autem, quia cerebrum albius est: Cerebellum verò subcineritium. 1. de hist. an. 16.

L.

Cohærentes seu continentes cerebri partes duæ sunt, quæ usitatè meninges, *μενινγες*, id est, membranæ vel matres dicuntur, harumque illa, quæ exterior & crassior est, ipsumque cerebrum capitis cranio annectit, dura mater vocatur; illa verò, quæ interior est, magisque tenuis & proximè cerebrum quasi fasciola quædam tenuissima & mollissima ambit, sanguinemque, quo cerebrum nutritur, in se continet; Pia mater ob id nuncupatur, quòd hac læsa animal penitus lædatur, & vivendi vix ulla potestas relinquatur. Galenus *ὑπὸ τῆς πιαμῆτος* eadè ideò nominat, quòd proximè membrana hæc cerebrum ipsum ita ambiat & foveat, ut fœtus in matrice à chorio, panniculo sic dicto, fovetur. 1. de hist. an. 16.

L I.

Porrò etiam ab ipso cerebro aliæ quædam procedunt partes, numero scilicet 4. quarum 1. est *πριουα*, seu vermiculus aut vena vermiformis, estque vena quædam rubra & oblonga, quæ ventriculis cerebri annexa in modum lumbrici seu vermis terrestris vel elongatur & extenditur, dum ipsos cerebri ventriculos claudere intendit: vel contrahitur, dum eosdem aperire annititur. Gal. 16 de us. par. c. 10. & l. 9. c. 4.

bbb 3

2. Est

LII.

2. Est illa quam ritè mirabile vocant ideò, quod sit membrum ex mirabili arteriarum & venarum contextu, cerebriq; medulla in formam retis dispositum & convolutum, inter os summitatis vel cæcuminis palati: & pelliculam seu membranã cerebri duram collocatum, facitque ad generationem nutrimenti pro ipsis spiritibus: quin in eo ipso quoq; spiritus animalis per vitalis concoctionem elaboratur.

LIII.

3. A cerebro protensa portio, caruncula dicitur. Sunt autem carunculæ binæ in anteriore capitis parte circa frontem cerebro subjectæ substantiæ ratione parum distantes à cerebri essentia, quippe paulò saltem cerebro sunt duriores & solidiores, ita quidem à natura constitutæ, ut sint prima olfactus & præcipua organa: aliàs processus mammillares dicuntur.

LIV.

4. Est os basilare à basi seu fundamendo dictum. Est enim ipsum hoc os ex quinque particularibus compositum & quasi basis seu fulcrum cerebro superponitur, multis foraminibus pervium, ut exinde nervis descensus & quibuscunq; superfluitalibus exitus patere queat.

LV.

Hæc de cerebro sequitur de sanguine; cuius nomen duplici in primis modo & à Physicis & à Medicis usurpatur: vel conjunctim, pro ut scilicet omnes quatuor corporis animati humores complectitur, quæ τὰ ἑσώματα ἢ ἰχώματα contentæ corporis partes Hippocrati dicuntur: & sunt 1. αἷμα, id est, sanguis. 2. φλέγμα, id est, pituita. 3. χολὴ ζεοθὴ, id est, bilis flava. 4. χολὴ μέλαινα, id est bilis atra seu melancholia: id est, melancholia seu succus melancholicus.

licus; aut disjunctim, ut primum illum ex hisce
maxime discretum sincerum ac temperamentum,
naturam verum seu calidum & humidum denotat,
qua in significatione acceptus sanguis sic defini-
tur: *Εστὶ τὸ ἄκρον πλάσμα ἢ πρῶτον τοῦ ζώου τοῦ ἐναι-
ματός, ἢ ἐκ τῆς τροφῆς, ἢ ἐκ τῆς ἀρτηρίας,* id est, Sanguis est ultimum
alimentum, in animalibus sanguineis; calidus &
humidus. Hipp. l. de gen. & de Nat. hum. Gal. in
def. Med. Aristot. 2. de Part. an. 3. & l. 3. de hist.
anim. 19.

LVI.

Calidus autem dicitur sanguis ratione officii &
per accidens, *κατὰ τὸ μῆκος*, quatenus est in
corpore & ab optima percoctione elaboratur, per
quam & i sanguine rubedo supervenit & per sanguinem
rubrum ipsum Epar postea quoque rubet: non
contra. Per se autem frigidus est sanguis, cum
fit de natura aquea & ob id congelari etiam queat.
8 de hist. an. c. 19. 2. de Part. an. 3. Hipp. in l. de
Gen. *Τὸ αἷμα ὅτι ἐστὶ τῆς φύσεως θερμῆς. ἔδει γὰρ ἄλλο ἔῤῥωθι
ἀλλὰ θερμαίνεται.*

LVII.

Cumque per totum corpus sanguis velut dis-
fundatur; nusquam tamen extra venas vagari re-
peritur, præter in solo corde, & quancunque
carnis vivæ & incorruptæ incideris partem, sanguis
ex illa effluet, qui & ipse in exilissimis venis con-
tineri videtur. 3. de hist. an. 19. 3. de Part. an. c. 5.

LVIII.

Prima autem sanguinis naturalis origo est ipsum
cor, ut puta, in quo primum omnium, antequam
totum corpus formetur, sanguis exoritur, quo de-
inceps reliqua corporis membra foveantur & nu-
triantur. 3. de Part. anim. 5.

LIX.

Quod si igitur sanguis integer & sanus sit, rubet & dulcis est saporis, nec admodum vel crassius vel tenuis: si vero natura vel morbo fuerit vitiat^{us}, albior videtur, vel potius atrior & cogi non potest, cum sit purulentus. Hoc autem discriminis est inter sanguinem, qui in arteriis & qui in venis est; ille magis rubet, tenuior est spumosior, & in phlebotomia arteria secta, subsiliendo prodit in altum: hic intensius rubet, crassiorque est in venae sectione arcuatim & leniter fluit. 3. de hist. an. 19. 4. Met. 7. Gal. 1. Quod sang. in arte.

LX.

Animalium autem sanguineorum optimè se habent ea, quæ calidum, tenuem & maximè sincerum habent sanguinem, quippe quæ unâ & corporis viribus & plurimum ingenio valent. Multa vero sanguis copia multi caloris est indicium, & corpora ipsa melius erigit. Unde & cæteris animalibus homo erectior. 2. de Part. an. 2. 3. de Part. an. 6.

LXI.

Pituita altera humorum quatuor species *χρῆσιμὸν ἐστὶ τὸ ἐκ τῆς πρώτης τροφῆς*, id est, est utile excrementum primi alimenti, seu est humor subaquosus, tenuis & ferè insipidus naturæ hyemalis, seu frigidus & humidus à natura id habens officii, ut sanguinis ardorem mitiget, bilisque inprimis fervorem restinguat & attemperet: frigidis etiam corporis partibus nutrimentum præstet. 1. de gen. an. 18.

LXII.

Est autem duplex I. vel naturalis, quæ sine omni sapore est & concoctionis virtute facile in sanguinem

sanguinem transit: quin imò cum ipso sanguine in venis etiam per corporis membra defertur:

2. Vel non naturalis, quæ est quadruplex: 1. Vitrea, à forma & consistentia vitro persimili sic dicta praxagone, quæ maximè est frigida & ob id calido in loco conclusa, in corpore ingentes cruciatu excitat; 2. Dulcis illa, quæ ad gustum sic deprehenditur, & cum sreatu non rarò expuitur.

3. Acida, quæ item in sreatu ad saporem talis deprehenditur, estque quoad frigiditatis qualitatem quasi inter priores duas media, minus scilicet quam vitrea frigida, magis verò quam dulcis.

4. Salsa rursus sic à sapore appellata estque talis vel ob putredinem vel ob admistam quandam serosam humiditatem. Gal. 2. de Loc. mal. aff. 18. de Pla. Hipp. & Plat. & in def. Med.

LXIII.

Bilis flava à colore sic nuncupatur: frequentius tamen sola bilis voce indigitata accipitur: Estque humor tenuis ac levis, ipsi sanguini instar spumæ supernatans naturam æstivam in qualitate calida & siccâ obtinens, pro eo usu ac fine, ut & venis calorem sanguinis juvet, porosque earundem penetrando aperiat & in intestinis *δαρὰ μὲν ἐκκρετικῆν*, id est, Excreticem facultatem promoveat. 2. de Nat. facult. ult. 1. de diff. febr. 6.

LXIV.

Estque duplex: 1. Naturalis, quæ rursus aut expedita *συμπερτεῖα* moderata & utilis est, quæque adhuc alimentaria una cum sanguine per venas defertur; aut immoderata & superflua, quæ à natura propriam suam sedem in vesicula bilis sub epatis cavo agnoscit & egressa per ductus in intestina defertur, ibique excretionem adjuvat. 2. Non naturalis, quæ quadruplex adsignari potest: 1. λευθία

bbb 5

δυσία

As, id est, Vitellina a luteo ovi nuncupata, cui colore responderet: & in venis generatur: 2. *πρωταυδης*, id est, Porracea, a porri colore & hæc in ventriculo gignitur: 3. *σινδης* æruginosa, ab æruginis forma, quæ item in ventriculo nascitur, ut & sequens 4. quam *ισσαωδης*, glasteam dicunt, cui & Galeni *ερυλευξ* bilis speciei addi potest. G. l. de attr. bil. 2. prog. c. 3. l. 10. de simpl. med. fac. c. de bile.

LXV.

Atta deniq; bilis est humor crassus in sanguinis fundo propter suam ipsius gravitatem subsistens temperiem autumnalem & terrestrem, id est frigidam & siccam obtinens, cum finem obtinens & usum, ut acrimoniam bilis suo frigore, suaque siccitate pituitæ humiditatem lentam attemperet; quin etiam in Ventriculum a liene effusus appetitum excitet. Unde melancholici plerunque famelici & incontinentes esse solent. l. de som. c. 3. l. 7. Eth. 14. 4. Prob. l. 32.

LXVI.

Est autem melancholia duplex, vel naturalis, quæ rursus aut est temperata & in venas unâ cum sanguine defertur: vel superflua, quæ naturalem quæ sedem suam in splene occupat, præternaturalis, quæ sitidem duplex, est, adusta, quæ ex bile flava; vel etiam seipsa nimium adusta nascitur: 2. acida, lanians & radens; quippe cum instar aceti acris sit, corpusq; animalis rodere quæ sentiat.

LXVII.

Porro Melancholicos Philosophus ait esse ingeniosos; ubi de Melancholia maximè attemperata loquitur; quæ scil. nec nimium in frigiditate, nec in siccitate excessum habet, qualis certè crassis frigidiores & sicciores producit spiritus, quorum
ope

ore maximè acutum redditur ingenium: ἰσχυρόν ἔσθ' ἢ ποικιλιώτερον ἢ πυκνότερον αἷμα ἢ θερμότερον. αἰσθητικώτερον ἢ καὶ νοερώτερον ἢ λεπρότερον καὶ ψυχρότερον. Sanguis quidem crassior & calidior majus robur efficit: tenuior autem vel ficcior & frigidior virtutem sensitivam & intellectivam maximè adjuvat & adauget. sect. 30. pro 1. 2. de part. an. 7.

LXVII.

Atque hi quidem primarii sunt corporis animati humores, quorum rationem & naturam egregia similitudine à musto perita Gal. ob oculos ponit: In musto enim recenti, 1. quidem αἰσθητικῶν in eorum effervescenti ebullitione apparet, id quod scilicet tenuius est & spumæ persimile: hinc aquosum quoddam apparet; tandemq; ipsa pura & aptè temperata substantia. In cujus fundo tandem faeces subsidentes habentur: Ita in massa quoque sanguinea conjunctim accepta primùm levior & quaedam tenuis spumæ persimilis substantia, bilis flava scilicet supernatat: deinde humor subaquosus est phlegma: feces inferiores succum melancholicum constituunt; In his interest temperatissima portio illa, quam sanguinem purè acceptum nuncupamus. Lib. de atra bile. 4. de us. part. c. 1.

LXVIII.

Sequitur de adipe & sebo. ἡ μὲν ἐν πρῶτῃ ἐστὶν αἷμα περιμετρῶν δι' ἐντροφίαν καὶ τὰ μὴ εἰς μόριον σαρκῶδες καὶ ἀναλισκόμενον, id est, adeps est sanguis per bonitatem enutriendi concoctus & in partem nutriendam carnosam non conversus & absumtus. Finis enim probæ constitutionis sanguineæ est adeps & sebum. 3. de histor. anim. 17. 1. de gener. anim. 8. 2. Part. art. 5. & lib. 3. de Part. anim. cap. 2.

Deh.

Definitio adipis, sebi etiam est definitio: Differunt autem ἡ πικρὰ καὶ ἡ σίαξ, id est, adeps & sebum. 1. Naturæ qualitate; Sebum enim terrenum magis est, quam adeps. 2. effectū & adjuncto. Sebum fragile usquequaque est, seu undique, cum refrigit & concrevit: adeps autem durari minimè potest. 3. Subjecto. Animalia enim quæ utrinque dentata: sed cornigera sunt, hæc sebum habent: at quæ utrinque dentata cornua non habent, loco sebi adipem obtinent. 4. Loco seu situ: Adeps intra carnem cutimque solet consistere: sebum semper in fine carnis situatur. 2. de Part an. 5. 3. de hist. an. 17.

LXX.

Porro pinguedo ipsa excrementum est bonitate substantiæ suæ salubre, & sævum atque adeps: si mediocriter in animalibus inexistunt, tunc profunt, nec enim sensum impediunt, viresque ad sanitatem suppeditant: at si modum excefferint, nocent: quin imò simul sæpè interimunt. 1. 2. degen. an. c. 18 l. 2. de Part. anim. c. 5.

LXXI.

Omnia autem ætate profecta potius, quam novella pinguedinem recipiunt: præcipuè verò tunc, quando jam magnitudinis suæ tam in longitudinem, quam latitudinem certum ac justum modum fuerint adeptæ; augeri in profundum occipiunt. 1. 3. de hist. an. 18.

LXXII.

Jam ad medullam. μενλός ἐστὶ τῆς αἱματικῆς προφῆς, τῆς εἰς ὅσα καὶ ἀκαυθὰν μερῶν τὸ ἐμπεριφανόμαρον εἰπίωμα πεθεῖν, id est, Medulla est sanguinei alimenti in spinam & ossa distributi contentum.

conco-

concoctumque excrementum. 3. de hist. an. 5. 2.
de Part. an. 7.

LXXIII.

Oritur igitur medulla ex sanguine concocto & elaborato; per causam efficientem, temporem scilicet illum, quem ossium complexio & coactio in sese obrinet, sanguinem ipsum, intus ab ea medullæ formam consequentem: Unde etiam medullæ qualitas calida & humida existit. l. 3. de hist. an. c. 5. & l. 2. de Part. an. c. 7.

LXXIV.

Porro sunt quedam animalia, quæ ob ingenitum, quo prædita sunt, calorem, nullam omnino ad sensum habent medullam: ea scilicet quibus ossa robusta sunt, & solida: novellis quoque adhuc animalibus medulla admodum cruenta est: ætate verò proVectis ad sævi vel adipis, pro ut huic illivè animal accommodatum fuerit, formam aliquantò propius accedit. 3. de hist. an. c. 20.

LXXV.

Modò de medulla ossium, nunc de carne: ἔστι τῆς σάρξ μέρϑ ἔν τῶν ἐν ἡμῶν σώματϑ μαλακόν, θερμὸν καὶ ὑγρὸν μεταξύ τῆς δερματϑ καὶ τῆς ὀστέϑ. φλεβῶν καὶ ἀρτηρίας πλείον: ἐν τῆς τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἐν ἡμῶν πόρων ἀγχιπύσης τρεφῆς ἕκαστῆς ψυχρῆς σιωισάμην εἰς τὴν ἀφῆς αἰσθητήριον, ἢ πρῶτον, ἢ διῆ σιωισάμην, id est, Caro est pars corporis in sanguineis animantibus mollis, calida & humida, quoad temperiem inter cutem & ossa constituta, venis, nervis & arteriis plena: ex alimento per venas venarumque poros ac meatus exhalante, à frigore concreta, ut sit tactus sensorium, vel primum, vel certè proximum cum eo, per quod agitur, conjunctum: Et hoc quidem potissimum. Proximum enim

enim tactus sensorium est ipsa substantia nervosa; quæ per totum corpus est diffusa: quæq; non caro tantum; sed & viscera & *σείσεον* sentiunt. Arist. 1. 3. de hist. an. c. 16. 2. de gen. an. 4. 2. de Part. an. 8. 3. de hist. an. 13.

LXXVI.

Differt autem Caro ab aliis corporis visceribus non modo in formata corpulentia: sed & in eo, quod caro foris posita extat: viscera verò intus continentur contenta. 3. de part. c. 13.

LXXVII.

Naturæ etiam in animalibus & imprimis in homine caro index esse solet ac potest *φουσιολογικόν*. Quibus enim prædura est caro, ii tardo sunt & hebeti ingenio: quibus autem mollis est, ii ingeniosi sunt & alacres ac vigilantes. Arist. 2. de an. 9. & in 1. *Φουσι.*

LXXVIII.

Sequitur de semine. *ἐστὶ δὲ τὸ σπέρμα πείλωμα χηρῶσιμον τροφῆς αἰματικῆς, τῆς ἐπὶ τὰ μέρη Ἀγδιδόμης τῆς λευκαίας, ἄρχὴν ἔχον κινήσεως γονητικῆς, ὑγρὸν καὶ λευκόν,* id est, semen est excrementum utile sanguinei alimenti, quod ultimum in singula membra digeritur: principiumq; in se habet motionis generativum: Estq; humidum & colore album, in ipsis coeuntium vasibus spermaticis genitum & collectum 1. de gen. an. 17. 2. ib. 2.

LXXIX.

Pertinet huc menstruum seu sanguinis menstrui, quem ut masculi semen: ita foemellæ in membris genitalibus habent, consideratio, & ex Philosopho sic describi potest: *τὰ καλεσθέντα ἀπὸ Πλωμά ἐστὶ τῆς αἰματικῆς τροφῆς ἐν τοῖς θύλακοις τοῖς ἐν γυναικὶ συστυλῆσιν, ἐξ ὧν ἐκπύονται ὁμοίον πρὸς τὰ ἄλλα τῶν*

τα εὐδὲ γίνεται, Menstruus sanguis est excrementum
alimenti sanguinei in membris genitalibus femel-
larum, ex quo inexistente idem specie generatur.
1. de gen. c. 18. & 19.

LXXIX.

De quibus plura inferius: sequitur *αὐτὸ γάλακτος*, id est, lacte. Est autem *τὸ γάλα τῆς παραμάμα-*
τος ζύσεως εἰς τὸν χυμὸν τῆς τροφῆς τῆς θύρατος
ἐν τῷ ἐν τοῖς μαστοῖς πεπερωμένον, id est, Lac est excre-
mentum sanguinis utile, idq; partus quidem tem-
pore, alimenti externi gratia in mammillis elabo-
ratum & concoctum.

LXXX.

Quò spectat etiam *ὡπείλη*, id est, coagulum, velut
pars animalis e lacte producta: *ἐστὶν ἡ ὡπείλη γάλακτος*
ἐν αὐτῷ ἔχοντος, ὃ ἐκ τῆς ζῆσης θερμότητος πιπτομένης
τῆς γάλακτος ἐν τῇ θηλαστικῇ κοιλίᾳ γίνεται, id est,
coagulum est lac ignem in se continens, quod qui-
dem ex animalis calore tum lac concoquitur, in
animalium ruminantium & quidem lactantium
ventriculo penultimo oritur 3. de hist. an. c. 20.
& 21. 3. de part. an. 15.

LXXXI.

Vidimus hætenus partes corporum animato-
rum similes: restant ad has quam proximè acce-
dentia excrementa perpendenda. Omne enim ex-
crementum aut alimenti inuile est, aut utile.
Dico autem inuile excrementum id, a quo nihil
ulterius naturæ suppeditatur: sed potius, quo si
plus super fuerit, eò magis natura læditur ac vitia-
tur. Utile verò contra. 1. de gen. an. c. 18.

LXXXII.

Cùm igitur hætenus de utilib. dixerimus inter
partes excrementis: de inuilib. aliquid solumme-
dò restat monendum. Ut a. illis; sic his etiam certis
sunt

suus non quidem remanendi; sed secedendi naturalis locus est destinatus. Sic e. g. excrementis sic ex alimento locus est alvus & intestina: humidis verò vesica. In quæ loca si excrementa confluant & colligantur, eorum emissio utilis est & salubris: retentio & suppressio periculosa. i. de gen. an. c. 18.

LXXIII.

Quam in rem Scaliger. 2. de plant. 339. ὅτι *ἄετιμα* non esse dictum excrementum. Multa enim sunt *ἄετιμα*, quæ non excernuntur. Utramque vocem τῶν πρὸς π. Nam excrementum & superfluum est & significat excretionem. Quin ὅτι *ἄετιμα* πρὸς ὃ ἐγχευμα non fuerit, quin insit ὅτι *ἄετιμα*. At quæ pars bona sanguinis est nimia, nunquam venerit excrementi appellatione. Super vacaneum & supervacuum Cicero, apud quem an excrementi vox inveniatur nescio.

LXXIV.

Pertinet hac pilorum cornuumque contemplatio & unguium, de quibus item Scalig. l. 1. p. 185. Empedoclis versus sunt apud Arist. 4. Meteor.

Ταῦτα, τρίχες καὶ φύλλα καὶ ὀστέων πτερὰ πικρὰ καὶ λεπίδες γίνονται ἐπὶ σιβαροῦσι μέλεισι.

Verum alius alia causa est. Nam nec squamæ nec pennæ excrementa sunt neque pili vel mugilli, vel aquilæ, vel equo: sed partes officiales adeo, ex quæ vel utiles, vel etiam necessaria. Quanquam aquilæ vita non pendet à pennis: vitæ usus pendet tamen. Pili verò in homine nulli necessarii; quidam verò adeo inutiles, ut etiam impediunt vitæ usum; cujusmodi sunt ii, quos in superiore labro mystaces vocant græci. Nam quod ait Galenus ad tegendum homini datos à natura, tollit ejus prudentiam,

dentiam, simulque elevat eorum fidem, quæ de ipsa prædicabat. Exædificasse nobis manum, quæ futura sit ὄργανον ὀργάνων. Caterum in cadaveribus pili crescunt, cum tamen illorum vis nullus sit futurus usus.

LXXXV.

Θεῖς μὲν ἐστὶν μίρον τῶν ζώων, ὅσοι πιζα καὶ ζωόκα... ἀπὸ τοῦ καὶ ξηρόν ἐκ τῆς δερματὸς ἀτμίοντι καὶ αἰαθῶν... οὐδὲν ἔχει, ἔχει δὲ τὴν ψυχρότητα, σωισαμὲν καὶ ἀληθ... ἐνομὲν γινώσκον, id est, Pilus est pars animalium pedestrium & viviparorum excrementicia, flexilisque & tenuis siccaque ex humore per cutem evaporante & exhalante, vique frigoris concrecente & indurescente constituta. 3. de hist. an. 10. 5. de gen. an. 3.

LXXXVI.

Sunt autem pilorum alii σύμφυτοι vel ὁμογενεῖς, id est, Congeniti, ut Comæ αἰ κόμαι, seu capilli βλεφαρίδες, id est, cilia: ὄφρυες, id est, supercilia: alii verò ὑπερογενεῖς, id est, postgeniti, ut in aliis partibus postmodum reperti; ut in pube, pectore, sub alis, circa tempora, circa os & in mento. Unde πώγων, id est, barbæ appellatio. 3. de histor. an. 11. 7. de hist. an. c. 1. 2. de Part. an. 11.

LXXXVII.

Ἄλλοι μὲν ἐν κόμαι εἰσὶν τρίχες τῆς κεφαλῆς καὶ φρενακῆς χάειν, id est, Capilli sunt pili in capitis cranio pro eodem operiundo & tegendo muniendoque à natura constituti. 2. de Part. an. c. 14.

LXXXVIII.

Βλεφαρίδες ἢ τρίχες εἰσὶν σύμφυτοι ἐπὶ πύργων τῶν ὀφθαλμῶν βλεφαροῖσι, βλεφάρων πρὸς τὰ ὄμματα προσπύοντων ἔνεκεν, id est, Cilia verò sunt pili congeniti in palpebrarum extremitate eo fine & usu, ut ambitui

adhærentes ea, quæ in oculos incidere possint præ-
caveant & avertant. 2. de Part. an. c. 15.

LXXIX.

Ὄφρυες ἴσιν τριχὰς συγενεῖς ὑπὸ τῷ μετώπῳ ἐπὶ σὺν-
θέσει ὄσων, ὅπως εἰς τὰ ὄμματα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
κρεβαίνονται ὑπερὰ δὲ πρὸς ἔγχεσιν, id est, supercilia
sunt pili congeniti & quidem sub fronte in ossium
compagine ideò locati, ut humores à capite ver-
sus oculos pergentes & delapsos prohibeant, & ve-
lut imbricamentum quoddam avertant. 2. de
Part. an. c. 15. 3. de hist. an. c. 11.

XC.

Τὸ γένειον vel potius πύγων πλῆθος εἰς τῶν τριχῶν τῶν
ὑπεροφθῶν, ἢ ἐπὶ τῶν σιαγόνων, ἢ ἐπὶ τῷ στόματι, ἢ ἐπὶ τῷ
γένειον, id est, barba est copiosa pilorum multitudo
ad certum ætatis tempus generatorum & quidem
vel in maxillis, vel circa os, vel in mento. 3. de
hist. an. 11.

XCI.

Ad crinium disquisitionem pertinet ἡ πηλιότης,
id est, canities, Pindarus:

Φύονται καίνεοις ἐν αἰδρόσιν
αἰπιολοιοὶ παρ' ἐοικότω χρόνον ἡλικίας.

Estq; τῶν τριχῶν ἀπὸ τὴν σήψιν γινόμενῃ λευκότης; id
est, est pilorum candor ex putrefactione humorum
ortus. l. 3. de hist. an. c. 11.

XCII.

Neq; solus homo canescit: sed & alia quæcun-
que bruta pilosa: ipsa tamen canities luculentius
in homine, quàm in aliis deprehenditur, frequen-
tiusque in eodem accidit, idq; ob nimiam huma-
ni cerebri frigiditatem & humiditatem copiosam.
Unde putrefactio ejusmodi facile suum habere po-
test exortum: imprimis in libidinosis. Nemo enim

ante

DE ANIMATIS.

35

antequam coire incipiat, facile canescit, sed à venereo potius coitu id consequitur. 3. de hist. an. 11. & 3. de gen. c. 3.

XCIII.

Hæc de pilis: jam de unguibus & cornibus. Unguis ergo est pars animantium quorumque pedestrium excrementitia, solida & sicca, in extrema digitorum parte ex humore excrementitio terrestri, sicco & lento, salutis & defensionis gratia prognata. 3. de hist. an. 9. 4. de Part. an. 10.

XCIV.

Habent ungues omnia animalia, quibus sunt digiti. Digiti verò omnibus iis sunt, quibus pedes, excepto elephante. ipsarumque unguiarum & unguium, quin & cornuum colores pilorum colorem imitari videntur, nisi quod ungues in homine aliquantò pellucidiores ob moderatissimum temperamentum & splendidam cutem. 3. de hist. an. 9.

XCV.

Cornu verò *κίρας* est pars animalium pedibus multiscissis præditorum excrementitia, sicca & dura, in fronte vel ad frontem ex terreno excremento adnatum tum defendendi, tum repellendi gratia. 1. de Part. an. c. 1. 2. de hist. an. c. 1. 3. de hist. an. 9. & 3. de Part. an. c. 2.

XCVI.

His ita explicatis, scilicet similaribus ad partes jam dissimilares pergimus, quarum principales seu primariæ ab Aristotel. quinque assignantur: 1. *κεφαλή*, caput. 2. *αὐχὴν*, collum. 3. *πόδες*, pedes. 4. *βραχίονες δύο*, id est, duo brachia: & 5. *σκέλη δύο*, duo crura. 1. de hist. an. 7.

εccc

κίρας

Κεφαλή ἐστὶ μέλ^{ος} ἢ μόριον σώματ^{ος} ἀνομοιομερές, πρῶτον ῥῆπον ἔχον τῆς τεσφῆς λεφθησομένης καὶ ἔγκεφάλου καὶ τε τῶν ὀργάνων ἐκδητικῶν ἐνσκα, id est, Est membrum vel pars corporis dissimilans primo & supremo omnium loco posita & quidem pro cibi assumendi usu, cerebri muniendi causa & instrumentorum sensitivorum gratia. 1. de hist. an. 1. 2. de an. c. 4. 2. de Part. an. 10.

XCVIII.

Partes principes capitis sunt τὸ κρέανιον καὶ πρόσωπον, id est, Calvaria & facies. In calvaria rursus est. 1. τὸ βρέγμα, id est, Sinciput: 2. & ἰνίον occiput. 3. κροφῆ vertex. Sinciput quidem capitis pars est antica. Contra occiput est ejus pars postica. Vertex pars est capitis inter sinciput & occiput media, ubi æquamentum est ipsorum capillorum. 1. de hist. an. 7. & 2. de Part. an. 10. Gal. 2. de us. part. 15.

X.CIX.

Est porro Capitis κρέανιον propriè dictum & κρεάνιον. Κρέανιον δὲ τὸ κρέανος dicitur, id est, a galea, cui formæ ratione simile est, officiiq̄ simul analogia convenit. ἐστὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἀραιὸν σφαιροειδὲς ἀσάρκω δερματι περιεχόμενον, μάλιστα ἔγκεφάλου ἐνσκα, id est, Cranium est os capitis rotundum ac rarum, membrana omni carne destituta circumdatum, cerebri imprimis muniendi & custodiendi causa, pilosi capitis parti proximè adhærens; Ipse autem panniculus nervosus proximè ita totum ambiens cranium & velut capillorum fundamentum, cui ipsi hærent infixi, περικρέανιον appellatur; ut in aliis Periosteon. Gal. in def. Medicis.

C.

Cranium verò in canibus quidem unicum planè soli-

solidum & integrum os videtur; in aliis tamen non item: sed totum illud ex pluribus ossibus compactum, & præsertim in homine ex 6. numero, si ossa temporum ac frontis annumeremus, constituitur; idque serratili quasi juncturâ, quæ ῥαφή, ἢ ῥαφίς, id est, sutura proprie appellatur. Est ἡ ῥαφίς ἡ περιάνοτον ἐν τῷ κρανίῳ μέση, ἢ σὺζούξις, id est, sutura est pars vel junctura serrata in calvaria. 3. de hist. an. 7.

C I.

Πρόσωπον altera capitis pars, calvariam subsequens, vel secundum anticam partem calvarie subjecta & quidem glabra ac sine pilis ex aliis, 8 scilicet constituta: quarum prima est μέτωπον, id est, frons. 2. κροτάφοι, id est, tempora. 3. ὀφθαλμοί, oculi. 4. ἄλλα, aures. 5. Nares. 6. genæ. 7. Mentum. 8. ὄμας. Os. 1. de hist. an. c. 8.

C II.

Μέτωπον, id est, frons est pars faciei eminentior, sincipiti subjecta proximè, interque ipsum ita situata, ut eo ipso inferius: superciliis autem superius spaciam habeat & ad latera temporibus terminata contineatur, in cujus membrana exteriori si contrahatur, rugæ oriuntur σελίδες nuncupatae. l. 1. de hist. an. 8. & l. Physiog. αἱ μέγα & βραδύπεροι: μικρόνδ'ε, ὑκίνητοι: πλάτυ, ἐνσωπηχοί: εἰς ἡ ὄμας φέρει: ἰσημεροί.

C III.

Κροτάφοι. (Unde Hom. homines vocat πολιοκροτάφους) id est, tempora sunt partes faciei in fine frontis propè oculos situatae, ubi ob copiam & nobilitatem nervorum imprimis læsio externa præcaevenda fuerit, ut puta, quam totius animalis destructio facilimè consequi potest. 1. de hist. an. c. 11.

CIV.

Ὁ ὀφθαλμὸς ἐπιμέρειται προσώπῳ ὑπὸ τῶν μετώπων καὶ ταῖς ὀφρύσιν ἐν τῇ ὑπόρῳτι καὶ κορυφαίᾳ τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τῶν πύλων ἀπικειμένων συμπιπτόμενον, πρῶτον τῆς ὕψους αἰσθητικῶν ἔχων, id est, Oculus est pars faciei, sub frontem & supercilia posita & quidam ex purissimo humore à cerebro per poros excreto generata & conflata, primum ac proximum visionis sensorium in se habens. 1. de hist. anim. 9. 2. de gener. an. c. 4. 2. de Part. an. c. 10.

CV.

Partes oculi sunt duplices, vel inhærentes, vel adhærentes: adhærentes & oculum ambientes sunt cilia & supercilia. Item palpebræ & anguli: Palpebra est membrum seu membrana oculo munitionis gratia adjuncta, estque duplex inferior & superior, quarum hæc ad conciliandum somnum maximè facit, luci scilicet & splendori ingressum ad oculos prohibens, eosdemque velut obtegens & occludens. Dicuntur à perpetua palpitatione seu tremulo motu, sed ita ut superior sit mobilis: inferior autem immobilis. ibid.

CVII.

Οἱ καύροι, id est, anguli oculorum duo itidem sunt, alter ad nasum proximus, & major, ῥαυθῆς ἀπὸ τῆς ῥαυθῆς, id est, ab adspergendo seu irrigando dictus. In hoc enim angulo caruncula quedam spongiosa, quam scaturiginem dicunt, latet, unde lacrymæ exprimuntur: alter versus tempora conspicitur longè minor & connivens & dicitur μερῶνον quasi dicas μερῶν τῆς ἀκροῦς, id est, prope aurem locatus. 1. de hist. an. 9. 2. de Part. an. 3. Gal. 1. 10. de us. part. 11.

CVII.

Inhærentes rursus oculi partes duplices sunt, vel

vel *συστατική*, id est, constitutivæ; vel *ενεργητική*, id est, operativæ. Partes inhærentes constitutivæ rursus aliæ sunt internæ, aliæ externæ quoad visum. Externæ sunt 1. τὸ λευκόν, id est, album oculi, vel albugo. 2. τὸ μέλαν, id est, Nigrum. 3. κόρη, id est, pupilla. 1. de hist. an. 9. & 5. de gen. an. 1.

CVIII.

Τὸ λευκόν, id est, Albugo, tunica quædam alba est, quæ cæteras oculi partes omnes ambit & complectitur: nigrum verò proximè ab albugine continetur, variisque imbutum conspicitur coloribus. Pupilla denique humor oculi est interior, quo videmus, transitus scilicet secundum Medicos uveæ in oculo tunicæ, quo species visibiles ad chrysalinum perveniunt humorem, cuius splendor seu nitor γλῆνη nuncupatur. 1. de hist. an. 9.

CIX.

Partes oculi internæ sunt vel *χρῆνες*, id est, tunicae seu membranæ; vel humores. Tunicarum oculi sunt 4: quarum prima, si ab exteriori incipiatur, est membrana illa, omnes oculi internas partes obtegens; quæ græcis *ἐπιφουκός*, id est, adnata, aliàs conjunctiva, vel etiam consolidativa appellatur: ideò scilicet quod oculum capiti jungat & à pericranio, quæ frontem operit & ab interna palpebrarum membranâ exorta, suo robore totum membrum foveat & obfirmet. Integra planè est hæc oculi tunica, nisi quod circa Iridem tantummodò perforata appareat. Unde etiam à Medicis in Anatomia non dissecta traditur.

CX.

Sequentes verò oculi tunicæ distinctæ & secundum partes interiores & exteriores divisæ traduntur, ita ut secunda post Adnatam in parte quidem externa dicatur *κερατοειδής*, id est, Cornea, ideò

quod cornibus in tenues laminas dissectis ita ut
perspici possit, persimiliter pelluceat: In altera ve-
rò parte interna σκληροπικὴ, id est, Dura eadem
nuncupetur ut puta, quæ ex duriore cerebri invo-
lucro prognata; duræ & solidæ imprimis sit sub-
stantiæ.

CXI.

Tertia tunica passim duas in partes divisa appa-
ret, quarum prior nempe exterior ῥαγροειδής, Uvea,
quod colore suo uvas imitetur, nuncupatur. Inte-
rior verò vel posterior ejusdem pars χοροειδής, Lati-
nè secundina vocatur, quòd scilicet tale, sit invo-
lucrum, quale est illud, quo in matrice fœtus cir-
cumdatur.

CXII.

Quarta denique oculi tunica anticam vicissim
& posticam partem habet, quarum anterior quidē
ἀραχνοειδής, id est, Tela aranea, à formæ scilicet &
substantiæ tenuitate dicitur, eaque ChrySTALLINUS
humor ab albugineo separatur; posterior itidem
à forma ἀμβλητροειδής, id est, retiformis nuncu-
patur, quòd vitreum humorem involvit.

CXIII.

Humores oculi sunt 3. quorum 1. dicitur ὕδατοει-
δής, id est, aqueus, ab aquæ similitudine, vel etiam
albugineus, ab ovi albumine, quod humor hic
intra corneam & araneam contentus specie seu
formâ repræsentat: alter paulò est tenacior & vis-
cosior & quidem in retiformi oculi tunica, con-
tentus, qui à forma, qua vitro liquato similis esse
videtur, ὕαλοειδής, id est, Vitreus nuncupatur: 3.
denique purissimus & lucidissimus in vitreo, quasi
gemma in annulo, secundum Galen. continetur,
& à forma planè instar crySTALLI pellucida, κρυσταλλο-
ειδής,

videtur, id est, Crystallinus vocatur, primarium ipsius visionis & immediatum organum.

CXIV.

Partes denique oculi *ὀφθαλμική* sunt *ὄρα ὀπτική*, id est, nervi optici seu visivi, primum scilicet par nervorum ab anterioribus Cerebri ventriculis procedens & ad oculos pertingens, per quos spiritus visivus diffunditur & species visibilium deferuntur, qua de re in lib. de An.

CXV.

Excipit oculum Auris *ἔσ ἐν μέσῳ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ μέσῳ τῆς περὶ φρενίας αὐτῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ἀκοῆς ἔμεινον καὶ ἄθυρμα*: ἀλλὰ πάντοτε ἐνεκα, id est, pars capitis in medio ejusdem circumferentiae cum oculis; auditus gratia ita constituta, ut non tantum per directum ille fiat: sed omni potius ex parte & latere. lib. 1. de hist. anim. c. 11. & l. 2. de Part. an. c. 10.

CXVI.

Partes Auris sunt iterum vel internae vel externae: Externae sunt duae portiones cartilagineae, quarum superior *πτερόγιον*, vel usitatè *ὀπίλοβιον* q: pars inferiori opposita dicitur, nempe auris ala à forma sic nun. upata: estque in omnibus animantibus hominem si exceperis, per se mobilis & flexibilis. inferior verò portiuncula *λόβιον* ansa auriculæ vel fibra auriculæ appellatur, estque in omnibus brutis immobilis, ornamenta in homine appendentia recipiens, locus memoriæ & antestationis. 1. de hist. an. c. 11. Plin. l. 11. c. 45.

CXVII.

Interna auris pars est meatus ille auditivus, qui Græcis *σκάφος* vocatur, & instar cochleæ, in gyros & an;

& anfractus cyclicos dispositus, in os *Λιθοειδές* dictum à forma desinit. Ibid.

C XVII.

Nasum antequam tangamus, quædam quæ Aristoteles in aure omisit, addamus ex Anatomicis. Obducitur auri, omissa cartilagine & cute, membrana quædam, quam tympanum vocant; transversim obtenta, & sub ea foramen est, quod in cavitatem in osse exsculptam ferrur. In qua tria sunt ossicula, quorum duo mallei super incudem jacentis effigiem præbent. Habet enim incus binos pedes & superficiem dentis molaris duas tantum radices habentis in speciem: malleo verò manubrium & in fine acies quædam retrò respiciens prominet; ex qua parte infra vergit mallei tubulus: hæc in membranæ quasi initiò nervi quinti paris ramus malleum ambientes, ipse nervus radicitus illi subjacet. Unde etiam foramen cæcum & tertium ossiculum. Vesal. l. 1. c. 8.

C XIX.

Nasus ergo Græcis *ῥίς* ἐν μέρῳ τῆς προσώπου τῆς οὐδὲ ἀπὸ πνεύσιν ὁσφρήσεως καὶ τε τῶν ἀετλιαμάτων τῶν ἐγκεφάλου ἐκκρίσεων χάρων, id est, Est pars in facie locata & constituta eo fine & usu, ut in respirantibus quibusque animantibus odoratum administret, cerebrique excrementa recipiat & excernat. l. 1. de hist. an. c. 11. l. 2. de Part an. c. 16.

C XX.

Partes nasi rursus aliæ quidem externæ sunt, aliæ verò internæ. Internæ generaliter sunt duæ. 1. *ῥινὴ ἢ ἠθμός*, aut *ὄσφρην ἠθμοειδές*, id est, colatorium vel cribrum aut os cribriforme. 2. *σπικώδες*, id est, carunculæ vel compagine. Externæ verò sunt, 1. *ἠπρύγια*, id est, alæ 2. *μυκτῆρις*, id est, nares. 3. *ἀσφρηγίον*, id est, Nasi interseptum. Ibid.

Cribrum

CXXI.

Cribrum nasi seu colatorium à figura & officio suo ita nuncupatum: est superior in intimo naso pars ossea & quidem in formam cribri perforata, eo fine & usu, ut inde spiritus atque odores ad cerebrum deferantur, cerebrique per idem excretio fiat & quæ redundant superfluitates, quasi percolentur. ib.

CXXII.

Supra hoc nasi cribrum duæ sitæ sunt earunculae à constitutionis suæ cum mammillis convenientia, mammillares dicti processus, id officii à natura destinatum habentes, ut odorem, haud secus ac nervi optici speciem visibilem deferant, olfactumq; administrant. Ibid.

CXXIII.

1. Alæ seu pinnulæ nasi sunt partes ejus cartilagineæ, in extremitate narium prominentes, & quidem per se mobiles, in aliis tamen animantibus magis, in aliis minus.

2. Nares autem sunt duo exteriora nasi foramina, per quæ cerebri excrementa & mucus exire natura consuevit, quæ in quibus animantibus longius latiusq; extensa apparent, ut in catellis Læconicis, ea olfactu imprimis valent.

3. Medio narium loco interseptum interponitur, muri instar vel parietis intergerini seu interstitii. *ἰδίαι ἀπὸ τοῦ γένους ἰόνδριον*, id est, ipsum verò interseptum cartilagineum apparet. l. 2. de gen. an. c. 2.

CXXIV.

Genæ vox non ita strictè hoc in loco accipitur, ut per eam ipsam posterior tantum maxillæ, pars intelligatur: sed latè, pro tota scilicet faciei illa parte, quæ inter nasum, auresque & os velut circumscripta continetur. Estq; gena sic accepta vel dextra
sub

sub dextro oculo circa nasi narem dextram comprehensa: vel sinistra sub sinistro oculo circaque sinistram narem contenta. 1. de hist. an. c. 11.

CXXV.

Partes Genarum principales sunt 1. *μήλον*, id est, pomum, quo nomine à forma perito illa pars superior genæ dicitur, quæ proximè oculis subiecta continetur: aliàs Mala nuncupatur. 2. *γνάθος*, inferior illa gena, quæ inter maxillam utramque intercepta continetur. 3. *σιαγών*, id est, Maxilla, quæ est os quoddam in gena utraq; geminum sub osse frontis locatum & alterum quidem superius, *εὐώσιαγών* dicitur alterum inferius, *ὕπερσιαγών*, quod circa partem anteriorem constituit mentum, ibidem.

CXXVI.

Mentum ergò, τὸ *ῥήειον* est pars faciei sub ore seu labro potius inferiore oris collocata, eaque in cunctis animalibus, crocodilo excepto, mobilis. Unde Scal. Ex. 307. p. 922. contra Card. Qui mentem & mentum à motu dicit; meliùs *περὶ τὸ κινῆσαι* germ. *κινῆσαι* an *περὶ τὸ κινῆσαι*: ita ex maxillarum inferiorum unione conglutinatum, ut velut in acutum desinens appareat: In quo ipso pili nascuntur, quorum copia barbæ appellationem fortitur.

CXXVII.

Os, græcè τὸ *στόμα* est faciei pars, labris binis, altero scilicet inferiore; altero verò superiore circumscripta & comprehensa, cujus natura ad spirandum animantibus adjuncta est: quaque omnes in stomachum cibi potusque ingeruntur, sonique & voces emittuntur. 3. de Part. an. 1. Gal. l. 16. de us. part. 6.

Oris

CXXVIII.

Oris partes enumerari singulatim possunt hæ
in primis: 1. χείλη, id est, labia duo. 2. ὀδόντες, id
est, dentes. 3. ἔλον, id est, Gingiua: 4. γλῶττα,
id est, lingua. 5. ὑπερώον ἢ ἔρρατος, id est, palatum.
6. Φάρυγξ, id est, fauces. 7. σαφυλή, id est, Uua.
8. ἀπάλδες ἢ παρίσθμια, id est, amygdalæ. 1. de hist.
an. c. 10

CXXIX.

Labia igitur sunt partes oris exteriores & qui-
dem in sanguineis dentatisque animantibus per se
mobiles ad dentium tutelam, salivam retinendam,
masticationem rectius administrandam, itemque
ad soni vocumque formationem expeditiorem,
circa os constitutæ suntque duo alterum superius
naribus proximè subjectum; alterum verò inferius
mento connexum. 1. de hist. an. 11. 2. de Part. an.
16. Gal 11. de us. part. 13.

CXXX.

Dentes verò sunt partes ossæ in ore contentæ
maxillisque insertæ ad incidendum frangendum
comminuendum & conterendum cibum à natura
in omnibus sanguineis animantibus (excepto
avium genere constitutæ. 2. de gener. an 4. 2. de
hist. an. 1. & 1. 3. ib. 9. l. 1. de Part. c. 1.

CXXXI.

Differentia dentium, maximè in homine &
quadrupedibus animantibus triplex est. Sunt enim
alii ὀδόντες τομείς, id est, Incisorii: alii κνωδόντες, id
est, Canini: alii denique μύλιται vel γόμφιοι, id est,
molares vel maxillares. τομείς, id est, Incisorii in
parte oris anteriore sunt constituti ita quidem, ut
primò statim in oris aperturâ conspici queant, in-
primis etiam in hominis risu, unde etiam Gelasini
dicuntur. Quorum in eodem nempe homine 8
nume-

numero utrinque scilicet quatuor reperiuntur, inferiorius & superiorius. Deinde sunt canini, canum nempe dentibus quam simillimi, quorum in homine quatuor, utrinque scilicet bini, ad dura cibaria & solidiora conterenda & confringenda apti habentur. Inde molares locantur, numero in homine viginti utrinque scilicet decem, quorum bini extrinseci proprio nomine *κεραντες* vocari consueverunt. id est, genuini vel perfectorii, & *σοφρωνιστες*, id est, Sapientes, quod scilicet, perfecta tandem ætate, cum homo sapere incipit, eidem annascantur. Unde numerus dentium in homine completus est. XXXII. 3. de Part. an. 1. & 2. c. 9.

CXXXII.

Circa ipsos utriusque maxillæ dentes caro annascitur, cœu sepes dentium, quæ Latinis gingiva, Aristotel. *ἔλα* dicitur: Estque usus gingivæ is, ut in ipsis alveolis infixos communiat dentes, ossaque maxillarum vestiatur & confortet: quin etiam eadem edentulis dentium loco cibaria assumpta diminuit & atterit. 2. de hist. an. 1.

CXXXIII.

Lingua est pars oris è carne molli porosa & fungosa intercurrentibus venis, arteriis, nervisque & ligamentis, pro sermone efformando, gustusque sensu administrando ita constituta, ut palato subjacens ossi in suprema gutturis parte ad figuram inversi trigoni basi sua destituti V. vel in to-mam literæ Pythagoricæ Y. efformato & ob id *ῥοειδής*, quibusdam à litera *Λ*. *λαμβδοειδής* nuncupato adheret. lib. 1. de hist. an. 3. Gal. 1. 11. de us. part. cap. 14.

CXXXIV.

Propè os in radice ipsius linguæ caro est glandulosa & alba, humiditatis phlegmaticæ receptrix & sa-

& salivæ genitrix, in qua duo sunt pori seu fontes, vel orificia aut foramina, è quibus saliva promanat, eaque ubi saliva deest, clauduntur, rursusque cum saliva redundat & lingua est humectanda, aperiuntur: tum ne ipsa, inprimis in ardentibus febribus exiccetur, tum ut in gustando coadjuvetur.

CXXXV.

Sub lingua pellicula quædam nascitur, Græcis ob id *ὑπογλωττίς* vocata, per quam quasi augescens penè immobilis redditur, quin etiam ejusdem respectu duplicem patitur affectum, alterum quidem illum, secundum quem *λευκρόνη*, id est, soluta, alterum verò secundum quam eadem est *δεδερόνη*, id est, ligata. *Ἀλέκτ. τῆς φωνῆς ἐπὶ τῇ γλώττῃ Ἀλέξ. φρῶσις. 4. de hist. an. 9.*

CXXXVI.

Reperiuntur etiam ibidem venæ duæ magnæ, quas Raninas Medici indigitarunt, non alia de causa, quam coloris ratione, ad viriditatem raninam tendentis, è quibus ipsis aliæ plurimæ prodeunt venæ, quæ in angina & aliis linguæ passionibus linguæ partiumque circumjacentium commodè secantur. Gal. ii. de us. part. c. 1. 9.

CXXXVII.

Palatum est pars oris rugosa & concava supra linguam conspicua & usque ad fauces protensa, ex osse cartilaginoso & panniculo duriore constructa, instarq; cæli aut tabulati cujusdam conformata (unde Epicuro ut nihil disciplinas humaniores: ita & Mathematicas moranti Enni^o objecit. dū palato quid optimū sit, judicat, cæli palatiū despexit

(Cic.

Cic.) ad retinendum cibum gustumque adjuvandum & aërem vocalem comprehendendum, l. de hist. an. 11. & Gal. l. de us. part. 19.

CXXXVIII.

Faux quidem non est membrum; sed tantum quoddam spacium post oris palatum ante gulam & asperam arteriam circumscriptum; quo meatus oris magis magisque angustiores redduntur, quoque aer ad asperam arteriam, cibus ad Oesophagum deferitur ibid.

CXXXIX

Propè fauces autem ad finem palati, ubi fauces ipsæ distinguuntur, uva, græcis *σαφυλή* dicta reperitur, quæ aliàs etiam *λίαν*, aut *γαργαράιον*, id est, columella & gurgulio appellatur, estque caro rara & spongiosa è pluribus similibus carne, venis, arteriis & nervis ad formam grani uvæ composita, calidæ & humidæ complexionis, prohibens superfluos ad pectus ad ventriculum delabentes humores, vocem corroborans & confirmans, ejusdemque modulationem adjuvans, aëris quoque externi intrò attrahendi vehementiam infringens, eamque attemperans: fumum etiam pulveresque & alia facile irruentia pulmonemque lædentia avertens. Gal. l. 11. de us. part. c. 11. & lib. de off. c. 8.

CXL.

Amygdalæ sunt carnes duæ ab utraque faucium parte locatæ, glandulosæ, porosæ & spongiosæ, figuræ etiam ratione glandibus rotundis cum quadam longitudine persimiles, à natura pro excipiendis superfluis humoribus proque principio fistulæ arterialis coarctando ordinatæ & confirmatæ.

Pati

CXLI.

Patiuntur ab eiusmodi humorum superfluum
 exceptione quandam sæpè inflammationem &
 uva & amygdalæ; Uva quidem inflammata, φλεγ-
 μήν παφυλή dicitur, vel usitatè & propriè columel-
 la, quando nimium per humorem auctiorem
 protrahitur, instarque columellæ protensa con-
 spicitur: amygdalæ verò si inflammantur, αἰπάδες
 Medicis propriè dicuntur. Isid. l. II. c. Vocantur
 & tonsillæ, Toles galli, quod vulgus tosillas, quia
 in faucibus turgescere solent. Hippocr. Spongias
 vocat.

CXLI.

Et tot sunt capitis præcipuæ partes: sequentes
 autem colli, quod αὐχὴν appellatur, ἀπὸ τῆς αὐχῆν,
 id est, à superbiendo, quod videtur quasi αὐχὴν
 dictum: αὐχὴν δ' ἐστὶ μέρος, τῆς σώματος ἀομοιωμένης,
 μεταξύ τῆς κεφαλῆς καὶ ὠμῶν παχέας τῆς ὑπερῆς πρό-
 βλημα καὶ τῆν ὀισοφάγον σῶζον, id est, Collum est
 pars corporis dissimilatis & quidem inter caput &
 humeros sita, asperæ arteriæ tegumentum ipsius-
 que œsophagi munimentum. l. 3. de Part. an. c. 3.
 4. de Part. an. 10.

CXLI.

Partes colli duplices sunt aliæ externæ: aliæ in-
 ternæ: illa duæ: Una quidem anterior, quæ πρῶ-
 χηλῶ Græcis, Latinis specialiter collum dicitur:
 altera posterior, quæ ἰπώμεις, id est, cervix vocatur.
 Internæ colli partes ibidem duæ sunt: I. παχέια ἢ
 ὑπερῆς, id est, aspera arteria. 2. ὀισοφάγῳ, gula.
 l. de hist. an. 12.

CXLI.

Collum igitur antierius μέρος ἐστὶ τῆς αὐχῆν πρόδρι-
 ον μεταξύ τῆς προσώπου καὶ ὑπερῆς τῆς φάρυγγος πρό-
 βλημα, id est, Est pars colli antica, inter faciem
 & per

d d d

& per

& pectus locata & quidem gutturis muniendi gratia. Ibid. & 3. de Part an. 3.

CXLV.

Posterius verò collum seu cervix ἐστὶ μέλη & αὐχένος ὁπίσθιον, μετὰ δὲ τῆς ἰνῆς καὶ νώτου, & διοσφάγος πρόσβλημα, id est, Colli pars posterior inter occiput & dorsum corporis constituta, gulæ tegendæ causa. Ib.

CXLVI.

Διοσφάγος ἢ ἐστὶ μέλη ἐντός τῆς αὐχένος ὁπίσθιον μετὰ δὲ τῆς σόματος καὶ τῆς κοιλίας στερκώδης καὶ οὐρῶδης, δι' ἣν τροφή παρέδεται εἰς τὴν κοιλίαν, id est, Gula est pars colli interior postica inter os & ventriculum locata, carnosa ac nervosa, per quam cibus potusque in ventriculum defertur.

CXLVII.

Collum excipit pectus: ἐστὶ δὲ τῶραξ μέλη & σόματος ἀομοιομερῆς ἀπὸ τῆς αὐχένος μετὰ δὲ αἰσθῆσις, id est, est pars corporis animati dissimularis à collo usque ad pudenda vergens. Cujus partes etiam duplices sunt: Vel externæ & hæ quidem anticæ, 1. σῆθος, id est, pectus: καὶ γαστήρ, id est, Venter. Externæ autem posticæ 1. νῶτος, id est, dorsum. καὶ γλαττίς, id est, Nates. Partes Internæ principes ex Arist. sunt: 1. καρδία, id est, cor. 2. πνεύμων, id est, pulmō. 3. ἥπαρ, Epar vel Jecur. 4. σπλήν, id est, splen vellien. 5. νεφροί, id est, Renes. 6. σκύσις. Vesica, 7. κοιλία, id est, Ventriculus. 8. ἔντερος, id est, Intestina. 1. de hist. an. 7. & c. 12.

CXLVIII.

Pectus propriè dictum, τὸ σῆθος, παρὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀ stabilityte & firmitate; quia pectinatim cum sternō cohæret. ἐστὶ μέλη & τῶραξ πρόσθιον ὁσώδης, μετὰ δὲ αὐχένος τῶν πνεύμων καὶ γαστῆρος, εἰς τὸ πνεύμων καὶ τῆς καρδίας πρόσβλημα, id est, Est pars thoracis

racis antica ossea inter collum costasq; & ventrem
eo sine collocata, ut pulmonis & cordis tegumen-
tum sit ac munimentum. 1. de hist. an. 12.

CXLIX.

Pectoris partes aliæ sunt externæ, ut mammil-
læ, aliæ internæ, quarum ipsarum triplex iterum
discrimen deprehenditur, ita ut earum aliæ carti-
laginæ sint, aliæ panniculosæ, aliæ denique
osseæ.

CL.

Cartilagine pectoris insigniores quatuor sunt:
1. à formæ suæ cum furcula fœnili similitudine,
furcula & quidem à loco superior dicitur, quæ scilicet
sub collo in superiore parte thoracis juxta supre-
mum ossis pectoralis cacumen locata reperitur, ubi
græci σφαγήν, id est, mactationem statuunt, quod
scilicet hic locus mactationi victimarum sit conve-
nientissimus.

CLI.

2. Furcula dicitur inferior, quæ in infima ossis pec-
toralis parte locata habetur, & quidem pro munien-
do ventriculi superiore orificio, cordiq; tegumen-
tum largiendo: aliàs Arab. à forma floris inexpli-
cati malum Granatum dicitur. Græcis κόρυμβος ἔρι-
φοειδής, id est, Cartilago ensiformis. Gal. 8. Anat.
ad 1. & 6.

CLII.

3. Pectoris cartilago illa est, quæ cum in officu-
lis pectoris, tum etiam in medio costarum infarcta
quasi reperitur eò sine, ut & firmior & conveni-
entior sit conglutinatio & motus undiquaque esse
possit expeditior.

CLIII.

4. Denique Cartilago in ambitu spuriarum
costarum

costarum apparet, & græcis speciatim *ὑποχόνδριος* dicitur: ubi tamen homonymia vocis notetur, quæ scilicet magis propriè apud Medicos partem illam inferiorem pectoris costis spuris seu mendosis, non appositam, sed suppositam significat, quæ quidem pars uno in latere Epar, in altero verò splenem obtigit & circa umbilicum desinit. Illic enim Melancholia Hypochondriaca stabulari solet.

CLIV.

Membranzæ pectoris tres sunt primariæ: I. est *ὑμὴν ἀσφραγίαν μέσον τὴν θώρακος*, id est, Panniculus intersepiens mediam scilicet thoracem, communiter hodiè Mediastinus nuncupatur: Estque panniculus, qui à furculâ superiore per ossis pectoralis longitudinem & in posteriore parte per dorsi vertebrae usque ad mucronatam cartilagineam productus, totum thoracem, ipsumque juxta pulmonem in duas quasi portiones seu lobos dividit, dextrum & sinistrum eo fine & usu, ut pulmonis sic divisa una parte læsa non statim altera quoque læderetur & mox tota simul animalis respiratio deficeret, utque in suppuratione & similibus symptomatis transitus materiæ malignæ de parte in partem prohibeatur & aliò avertatur.

CLV.

2. Membrana *πλάγιος* dicitur, Græcis *πλάγιος ὑμὴν ζωνὴς* tunica subcingens, ab officio scilicet denominata. Est enim panniculus subtilis & nervosus per totum thoracem ita extensus, ut in transversum & costas & musculos quoque intercostales vestiatur ac muniat. Qui si ab humorum affluxu inflammetur aut malignè afficiatur, morbum causat imprimis vehementem, qui Latinis est lateralis Morbus: Græc. *πλάγιος* cum dolore acutissimo & punctatione.

3. Est

CLVI.

3. Est septum transversum, ἢ *Διφραγμα*, sic dictum, quod sit panniculus musculosus & carnosus, duabus membranulis contextus: in postica, quidem parte circa 12. vertebram annexus: in parte autem antica usque ad cartilagine[m] ensiformem ascendens, ibiq[ue] ossibus pectoris cohærens instar septi cujusdam transversi, ut à vitalib. membra naturalia distinguat. Unde & *Διφραγμα* nuncupatur. Internam tunica à pleura: externam versus Epar & ventriculum à peritonæo accipit. 3. de part. an. 10.

CLVII.

Porro idem Panniculus quidem *σπυγχις* est, id est, continuus est & integer: ita tamen, ut tria in se habeat foramina, quorum 1. in dextro latere est, per quod vena cava perque hanc sanguis ad cor devehitur: 2. versus latus sinistram pergit, quo gula & per hanc cibis ad ventriculum demittitur. 3. denique duodecimæ vertebræ vicinum apparet, quo ramus arteriæ magnæ seu Aortæ & per hanc spiritus vitalis ad membra corporis defertur. 1. de hist. an. 12.

CLVIII.

Inter osseas autem partes, pectoris os illud maximum est, quod græci *στένον*, unde & *στενόν*, id est, firmitas nuncupant: Estque os unum & continuum Galeno Vesalio tamen in homine triplex, latum & firmum, superiore sua parte velut cornutum apparet, ubi claviculorum junctura est & commissio; seu capulatum aut manubriatum; in parte vero inferiore seu extremo in cartilagine[m] ensiformem, quæ est propè orificium ventriculi, desinit, imprimis ad membrorum vitalium in pectore contentorum & costarum orbiculatim pectoris

ris amplitudinem complectentium munitionem
ac tutelam factum. Ab ossis hujus firmitate & ro-
bore grandiore *ἰσχυροὶ καὶ ὑσχυροὶ* illi dicuntur,
qui pectore latiore præditi sunt. 1. de hist. an. c. 12.
4. de Part. an. 10. Gal. 6. de us. part. 3.

CLIX.

Costæ græcis *πλευρῆαι* sunt laterales pectoris par-
tes & quidem ossæ ex seminali superfluitate è spi-
na dorsali prognatæ & quidem in octava spinæ
dorsi vertebræ initium sumentes & usque in ejus-
dem vertebram decimam nonam desinentes, idq;
in primis in homine, ut sint velut interstitia & cir-
ca membra vitalia quasi propugnacula & muni-
menta. 1. de hist. an. c. 15. 2. de part. anim. 9.

CLX.

Exinde communissimus costarum numerus non
obscurè aut difficulter elucescit, ut scilicet in utro-
que latere 12. costas computemus, ab octava dorsi
vertebra auspicati & usque in decimam nonam
ejusdem spinæ vertebram desinentes utrinque;
quem ipsum numerum haud facilè in ullo homine
natura deficere patitur: sæpè verò uno in latere
quidam 13. habere costas reperiuntur: unde sen-
tentia Dn. Philippi Melanchthonis desumpta vi-
detur de numero costarum ante Evam conditam
reperitarum in Adamo, 13. scilicet costas in uno
Adami latere fuisse conditas, è quarum una divini
numinis nutu Eva deinde fuerit producta. Vesal.
lib. 1. c. 19.

CLXI.

Sunt autem duplices costæ: aliæ scilicet *πνεύματι*, i. e.
veræ & integræ seu legitime, aliæ *ψεύδα* seu illegitimæ
aut spurix, vulgò mendosæ. Veras costas illas volu-
mus, quæ superiore situ locatæ à vertebris spinæ
prioribus oriuntur & usque ad *στέγνω*, seu medium
pectoris os terminantur: cumq; eodem secundum
extre-

extremitates cartilagineas conglutinantur & compinguntur, pro pulmonis & cordis apprimè tutiori munimento.

CLXII.

Nothas autem costas reliquas appellamus, quæ scilicet inferiores sunt & paulatim magis magisque decurtantur, suaque in substantia emollescunt, neque in sternum usque desinunt: sed in cartilagineam quandam mollem abeunt idque tum ob alvi extuberationem & ventriculi dilatationem repleti, tum & ob mulieres gravidas ita à natura abbreviata. Humanum corpus quod attinet, veras in eo costas 7: 5. autem spurias seu mendosas utrinque numeramus, ut ita in utroque latere summam sint XXIV.

10

14

24

CLXIII.

A costis deinde ipsius pectoris diversa ejusdem, velut spacia circumscribuntur, quæ *πλευρά* Græcis. Lat. Latera cognominantur. Quorum unum quidem dextrum est: alterum sinistrum: & dextrum sinistro in homine agilius & alacrius ob id, quod ipsa cordis radix versus ipsum directa videatur. Unde etiam majorem & fortiorem spiritus copiam & caloris vim eò deferri verosimile est.

CLXIV.

Hoc etiam loco pectinis mentio non est præmittenda: quo nomine dici solet os illud, quod à costis exoritur, ibique subter intestina transverso situ locatur, ventrem obfirmat: Græcis *κλεισ* & *ἐπίσπον*: aliàs etiam Galeno 14. de us. part. *ἡ ἐν τῆς ἰσθμῆς* os pubis appellatur. Illam autem, quam ex Aristotele & Galeno Dn. Philippus

ddd 4

citat

quæ appellatorem ἐπίχριον, nusquam reperii, nec
reperiri existimo, nisi in recentibus quibusdam
hoc ipsum imitantibus.

CLXV.

Externæ tandem pectoris partes sunt mammillæ, gr. ἄρθῳ ἢ ἄρθῳα vel μαστοί etiam ἀπὸ τῆς μάσης, id est, ab indagine, quod à lactantibus desiderari & inquiri videantur. A quo etiam nomine Amazonum appellatio traducta est, altera nimirum mammillarum destitutarum fœminarum: suntque mammillæ partes pectoris exteriores, è substantia carnea, molli, spongiosa & glandulosa, constitutæ, ab utraque parte nervis, venis, arteriis intertextæ, pro lactis elaboratorio & receptaculo fetus nutritivi, proque cordis imprimis virilis nutrimento.

CLXVI.

Extrema mamillarum capita seu apices, τῆλαι græci, Latini papillas appellant, circa quas ambiens quidam circulus apparet, qui Græcis φῶς nuncupatur.

CLXVII.

Differunt autem mammillæ viriles à femininis ratione formæ externæ imprimis bifariam: 1. Caro enim virilium mamillarum spissior & depressior: Mulierum autem laxior & rarior, magisque spongiosa & glandulosa: 2. Extremitas, quæ papilla dicitur, in viris minor & suppressior: in femininis major & elatior. 2 de hist. an. c. 13.

CLXVIII.

Pectus ita se habet: Venter autem sic; qui Græcis γαστήρ. Ἔστι ἡ μέρῳ μετὰ τὸν θώρακα πρόσθιον ὡς ἐν πρόσθεν, ἐν ᾧ τῆς τροφῆς καὶ γένεως organa, id est, Est pars sub thorace locata & quidem ossibus planè desti-

definita, in qua Naturalia juxta Nutritionis ac generationis instrumenta continentur. 1. de hist. an. 13. & l. 2. de part. an. c. 9.

CLXIX.

In medio ventre Umbilicus existit, ὁ ὀμφαλὸς dictus, ejusque a Philosopho radix, ῥίζα, nuncupatur; estque, ut Vitruvius & Galenus habent, exactissimum corporis humani centrum, quæ ipsa in parte infans seu Embryo in utero jacens latensque alimentum in se recipit.

CLXX.

Supra umbiculum ἡ ἐπιγάστριον locatur, pars scilicet ventris superiore loco sub diaphragmate locata, ut contra; Pars sub umbilicos inferior ὑπογάστριον & Hipp. ἡττον inscribitur: ἡττον γὰρ ἰδίως ὀνομάζει, τὸ κάτω χερίων τῆς γαστρὸς: ὅσα ἐπιμελεξὺν ἔχει αἰδοῦν καὶ ὀμφάλου, i. e. Itrum propriè Hipp. nominat, eam Ventris inferiorem partem, quæ inter pubem & umbilicum interjacet. 2. aph. 35. in Com. Gal.

CLXXI.

Porro in utroque latere circa ventrem λαγόνες reperiuntur, aliàs Ilia, quo nomine partes illæ laxæ & molles intelliguntur, quæ ab utroque latere circa umbilicum inter infimam seu extremam costam, & ipsam coxam interceptæ deprehenduntur. Sicut & lumbi, quibus renes adjacent; unde & elumbis, quibus lumbi tenues sunt & collapsi: sicut exiles quibus ilia & venter conciderunt.

CLXXII.

Externæ partes posticæ dorsum includunt: ἐν τῷ ὀπίσθιον ἡ μετὰ τὸν ὀμφάλου, τὸ ὀπίσθιον ἡ στήθος, i. e. pars thoracis postica, pectori nempe anteriori retrò velut opposita. 1. de hist. an. c. 15.

d. d. d. s.

In

In dorso inest ἡ ῥαχίς, id est, spinalis medullæ receptaculum ipsa spina dorsi: aliàs etiam ἱερεὺς σὺν εὐχῇ, id est, sacra fistula, quod per hanc ceu canalem medulla à cerebro derivetur, estque os oblongum, molle, variis vertebris à capite per cervicem & dorsum lumbosque usque in os sacrum productum, omnium ossium prima origo & fons.

CLXXIV.

Vertebræ autem spinæ, aliàs nodi, gr. σπόνδυλοι ἰνσῖνιuntur: quod figuram verticillorum referant, harumque in hominis spina 24. Galenus numerat, ita ut 7. earum cervicem absolvant; sequentes 12. thoracem seu dorsum constituent; reliquæ 5. in os sacrum desinant, lumbisque annumerentur: Ipsæ autem cuique vertebrarum additæ pinnulæ, propriè ἀκραιθαι dictæ, eo fine à naturâ factæ, ut sint velut vallum seriei spondylorum peculiare, estque in spinæ vertebris κατὰ τὸν ὀμφαλόν, id est, spinalis seu dorsalis medulla, ποταμὸς ἐκ τῆς γῆς ἐκέρδον ἢ ἐγκεφάλου, id est, Scaturigo è fonte cerebri effluens & promanans.

CLXXV.

Os autem sacrum, ὁ σῆν ἱερόν illud est, quod quinque lumborum vertebris in spina extremis subiectum & substractum, artificiosa & planè admiranda compositione insignique mole è sex ossib. constitutum, sub dorso insequitur, totamque corporis molem quæ sustentaculum quoddam gestat: aliàs etiam ὁ σῆν πλάτυ, id est, os latum audit.

CLXXVI.

Coxæ verò ἰχίαι sunt duo grandia & robusta ossa, utrinque ad sacri ossis latera compacta, in quorum utroque sinus est rotundus ac profundus, in quem ceu acetabulum principium seu caput femoris inseritur.

Alte-

CLXXVII.

Alteram externam eamque posticam partem
constituunt *οι γλέτοι*, id est, Nates, alias etiam
γλαῖνες, quo nomine generaliter partem illam cor-
poris posteriorem dicimus, quæ maximè carnosæ
infra lumbos prominēt, pro requie totius corpo-
ris captanda; Unde etiam carnosæ nates factæ, ne
sedendo ossa atterantur; ubi notandum partem
hanc corporis posteriorem in fœminis grandio-
rem, ut puta à natura ad quietam magis sessionem;
quàm curiosam discursionem hac in parte destina-
tis. Unde & à Poëtis cum cochleâ domiportâ com-
parantur.

CLXXVIII.

Pergimus hinc ad interiora corporis membra
quorum primum & principalissimum est *ἡ καρδία*,
id est, Cor, *κάρα*, vulgò *κῆρ*. *Ἔστι ἡ καρδία σπλαγχνον*
κυριώτατον τῶν ζώων, ἐν ᾧ πηγὴ τῆς αἵματις, καὶ τε ἡ ἀρ-
χὴ τῆς ζωῆς πάσης τε τῆς κινήσεως καὶ αἰσθησεως, id est,
Cor est viscus principalissimum animalium, in
quo sanguinis fons est & origo; primumque vitæ,
omnisque motus ac sensus principium. 1. de part.
an. 6. 2. de part. an. 7. 1. de hist. an. 3. & 4. 1. de
Vit. & mort. 1. & l. 3. de part. an. 4.

CLXXIX.

Substantia igitur cordis est caro inter omnia
viscera optimè compressa & compacta, benè spis-
sa, venosa ac nervosa, variisque fibris undique
intertexta: ubi tamen notabis, illam carnis cordi-
alis compactionem in aliis densiorem esse ac duri-
orem: in aliis aliquantò subtiliorem ac mollio-
rem: & hominum quidem illi, quibus compactio
substantiæ cordialis crassior est, crassiores etiam &
stupidiore sunt: quibus verò tenuior ac subtilior
subtiliores & ingeniosiores. 3. de Part. an. 4.

Figu-

Figura cordis communi opinione, eaque satis concinnâ pyramidis formam referre dicitur, ita ut ejusdem conus acutus versus dextram in homine præsertim, in quo imprimis ad sinistrum latus magis, quam in aliis brutis locatum deprehenditur; declinare ac desinere videatur, solis tamen piscib. exceptis, in quibus acuta cordis cusps versus caput potius declinat. 3. de Part. anim. 4. 1. de hist. an. 17.

CLXXXI.

Quantitas verò cordis non tantum in diversis animalium speciebus, sed & in iisdem variat: Majorque in aliis, in aliis minor deprehenditur. E majore cordis mole, timidius est animal: cujus ratio in promptu est. Quia calor minus unitus est: sed dispersus: Unde minus etiam spiritus vitales calidi producuntur. Contra in mole cordis minore calor magis unitus magis calfacit & auget spiritus, qui audaciam deinde in animali concitant. 3. de Part. an. c. 4.

CLXXXII.

Officium cordis principale est generare spiritus vitales, esseque *ἄρχὴν καὶ πηγὴν τῆς αἵματός, τῆς ζωῆς, πάσης ἢ τῆς κινήσεως καὶ αἰσθησεως*, id est, principium esse & originem sanguinis; quin imò totius vitæ omnisque motus ac sensus primum ac præcipuum fontem. *ibid.*

CLXXXIII.

Partes cordis sunt duplices, vel internæ & substantiales: vel externæ & coherentes. Externæ binæ sunt: scilicet *τὸ περικαρδιον καὶ τὸ ἐν τῷ ὕδατι*, id est, capsula cordis & humiditas ejus. Capsula vel casula cordis est membranula circa totum cor, ceu
invo-

DE ANIMATIS.

59

involucrum ejusdem circumtensa, ipsumque quasi tunica quædam vestiens & circumdans, tum propter motum cordis faciliorem & tutiorem, tum propter ejusdem refrigerium & humectationem, donec vivit, jugem.

CLXXXIV.

Humiditas igitur cordis in illa ipsa capsula continetur, qua cor perpetuò humectatur & quasi rore quodam adspersitur; ne motu continuo calefactum demum exsiccetur & contabescat.

CLXXXV.

Dicta humiditas sive *εὐδαιμία* sive *ὕπερβολή* peccet, animal gravissimè lædit, si enim deficiat, cor ipsum extabescit, ut in marasmo & illiusmodi affectibus fieri consuevit: si superflua fuerit, aut suffocatio cordi continget, aut *παραμυρία*, id est, palpitationis.

CLXXXVI.

Internæ sunt interni cordis ventriculi & adherentes auriculæ. Ventriculi seu foveæ cordis dicuntur sinuosæ ejusdem cavitates, aliàs *Σέλαμγοι*, quasi camerae aut cubicula: item *κοιλίαι καὶ γαστήρες*: suntque cordis ejusmodi numero 3: qui à loco vel situ denominari solent ita, ut ventriculus in dextero cordis latere dexter, exinde appelletur, qui reliquis major & capacior est tactuque mollior, & in hoc sanguinis calidissimi copia reperitur: alter vero sinister est, in sinistra cordis parte situatus, strictior & angustior, tactuque durior, in quo sanguis exiguus & quidem aliquantò frigidus reperitur. Hinc medius interjacet, medio & mediocri spacio inclusus, è quo arteriam prodire Philosophus statuit. 3 de hist. an 3.

Auric.

Auriculæ cordis duæ sunt membranæ magis minusve pro majore aut minore animalium specie cartilagineæ utrinque in cordis latere appositæ, cujus etiam situs & loci ratione, altera dextra est, altera sinistra: dextra quidem dextro adhæret cordis ventriculo & superfluum in se sanguinem è venâ cava excipit, ne eodem cor ipsum ægrè aggravetur: sinistra verò sinistro ejusdem adhæret ventriculo & ætæris superabundantiam ab arteria venosa excipit, ne nimium cor refrigeretur. 3. de Part. an. c. 4.

CLXXXVIII.

Pulmo verò gr. πνεύμων δὲ πνεύματ' à spiritu, cujus receptaculum est & sic definitur: quod σπλάγχνον διφύει ἐν δεξιῶν στήθεσσι ἐν πνεύματι τοῖς ζώοις ἐν αἵματι ἀποπνοῆς ἕνεκα, Viscus bipartitum, sanguineis animalibus attributum, dextraque in parte pectoris locatum, respirationis gratia. 3. de Part. an. 3. i. de hist. an. 17. l. de Resp. 6.

CLXXXIX.

Substantia pulmonis est sui generis carnea; sed laxa prorsus & rara; mollisque ac spongiosa, coagulato sanguini fermè similis, quo respiciens Plato non inconcinnè pulmonem ἄλμα μαλακόν, id est, molle quoddam cordis ventilabrum appellat. 3. de Part. an. 6. & 1. de hist. an. 17.

CXC.

Figuræ modo Pulmo ad formam unguis bovinæ in singulis animantibus respirantibus bipertitus apparet & maximè quidem in oviparis, longè verò minus in homine. l. i. de hist. an. 19.

CXCI.

Officium Pulmonis sic describit Philosophus: Pulmo spirandi officio fungitur, qui originem sui

Sui motus ex corde accipit, suaque cum elevatio-
ne & amplitudine, tum inanitate seu compressio-
ne progressum spiritus promovet & administrat.
Cum enim attollitur, influit novus aër seu spiri-
tus: cum contrahitur, effluit. 3. de part. an. 6.

CXCH.

Inde etiam ἀρτηριώδης εἶναι ὁ πρὸς μίαν αὐτῶν λείων καὶ
τραχειῶν ἀρτηριῶν συμφότις, id est, arterialis est
pulmo, ex arteriis tam levibus quam asperis in pri-
mis fungosus.

CXCHII.

Τραχεία ἢ ἀρτηρία, id est, aspera arteria est fistula
illa oblonga ex annulis cartilagineis & membranis
nervosis constructa & intertexta, quæ a faucibus
in pulmonem usque porrecta inibi quasi in duos
ramos diffunditur, a quibus innumeræ deinde fi-
bræ oriuntur seu cannulæ: Estque respirationis &
formandæ vocis naturale organum.

CXCIIV.

Nominatur autem aspera arteria ob cartilagino-
sam substantiam, eamque asperam: unde etiam
eam ὅλην τὴν τραχείαν βρόγχον καλεῖσι, id est, totam
illam asperam bronchum nuncupant, quo nomi-
ne scabrum & asperum aliquid denotatur. Gal. 7.
ad an. 5.

CXCV.

Cacumen hujus fistulæ seu superior pars, βρόγ-
χος κεφαλή, & propriè Larynx dicitur, aut nodus
gutturis, tribusque constat cartilaginibus, qua-
rum 1. in antica colli parte eminent & digitis
contrectari potest, formæque ratione scutifor-
mis appellatur. 2. annulo in pollice gestato
Turcico ad arcum tendendum similis αὐτῶν
ἵνα, id est, retroque posita existit
ipsius

ipsius laryngis à gula q: sepimentum & contra ipsam munimentum. 3 in medio inter reliquas duas q: rimam constituit, & à forma ἀρτυροειδής id est, urcei rostro similis vel cimbalaris etiam ab officii & usu nominatur, cum scilicet in hac lonus vocalis perficiatur. l. 3. de Part. an. c. 3. l. de hist. an. 16. de Resp. 4.

CXCVI.

In medio cimbalaris cartilaginis quædam quasi rimula apparet propriissimum vocis formandæ organum, quæ γλωττίς dicitur, Lingula seu parva lingua, similis lingulæ Musicorum, siquidem super præ fistulæ caput ex laminis arundinum compactum superiusque impositum est, in cuius medio foramen habetur; quod eodem nomine salutatur: super hanc γλωττίδα ἢ ἐπιγλωττίς locatur, laryngis cartilaginem operculum pro claudenda aspera arteria additum, ne quid cibi vel potus in eam illaberetur, unde suffocatio animalis facile oriretur. l. de histor. anim. 16. 3. de Part. an. 3. l. de Resp. c. 4.

CXCVII.

Ἀρτηρία ἢ φλεβώδης, id est, arteria venosa est arteria illa, qua aer per asperam arteriam haustus, vicissim è pulmone hauritur & ad cor refrigerandi ejus gratia deportatur: viceque versa cor fuligines infestantes ex eodem versus pulmonem deferuntur, unde patet partim à munere & officio; partim à forma sua eandem sic appellari, nempe ab illa arteriam; ab hoc venosam.

CXCVIII.

Φλεψ ἀρτηριώδης, id est, Vena arterialis vicissim à forma quidem constitutionis suæ arterialis: ab officio & usu vena dicitur. Siquidem est canalis vel fistu-

fistula, qua sanguis in cordis ventriculis elaboratus & probe percoctus seu levissimè attenuatus exinde in pulmonem nutritionis gratia defertur.

CXCIX.

Ἡπαρ sequitur, cujus vox aliis quidem est *παρὰ τὸ ἰδεῖν*, quod est latifico, vel *παρὰ τὸ ἐπιερθεῖν*, id est, ab humectando per sanguinem corpore, vel rectius *παρὰ τὸ ἐπῆρθαι καὶ κρετῶδες*, quod elevetur in gibbum nomen factum autumant; aut denique *παρὰ τὸ ἥπιον ἥπαρ* appellari, à substantia ejus tenera ac molli. Ἐστὶ δὲ σπλάγχνοι αἱματοειδὲς ὑπὸ Διάφραγματι ἐν τοῖς θηρίοις τοῖς ζώοις ἐν αἵματι ἐνυπάρχον, ἢ αἷματι ἐξασθένειον, id est, Epar est viscus sanguineum sub diaphragmate in latere dextro animalium sanguineorum collocatum, propria & nativa sanguinis officina. 1. de hist. an. 18.

CC.

Quoad σύστασιν & substantiam, Epar est *περίγυμνον* id est, massa quædam è sanguine recenti velut coagulata, mollis & rubra, omnium viscerum, excepto corde, sanguine refertissimum: unde & solis animalibus sanguineis iisque omnibus inesse reperitur. 3. de Part. an. 12.

CCI.

Figura Epatis ea est, ut Epar neque omninò corniculatæ Lunæ vel falcatæ, neque dividuæ simile appareat: sed mediam quandam formam inter has præ se ferat; adeoque intrinsecus cavum, extrinsecus gibbum appareat, quo ipso etiam prominenti ventriculo, ceu substerniculo incumbit.

CCH.

Officium Epatis *αἱματοποιητικόν ἐστι*, id est, innata temperiei beneficio sanguinem generare: quod si verò ex caloris defectu, iusta sanguinis elaboratio

ratio fieri nequeat, aquea sit generatio, quæ ex
 inde per omnes corporis partes transfusa, hydro-
 pem producit; vel ejusdem excessu, sanguis adu-
 ritur & Epar induratur. 2. de hist, an. 15.

CCIII.

Porro in ipsam Epatis carnem innumeræ penè
 Venubæ dispersæ sunt, in quibus scilicet acceptus
 per venas mesaraicas ab intestinis alimentarius
 succus, qui χυλός nuncupatur, in sanguinem co-
 quendo convertitur, & harum quidem aliæ ad
 imam epatis partem cavam tendunt, quarum pri-
 maria & maxima est σελιχιαία, id est, Vena portæ,
 aliæ verò in gibbam seu convexam Epatis partem
 sursum contendunt & communi propagine dein-
 ceps in ampla illa venâ coeunt, quæ κεντρίδιον, id est,
 Vena cava nominatur.

CCIV.

Venas igitur mesaraicas dicimus illas, quæ in
 Mesenterio (quasi μέσον τῶν ἐντέρων, id est, in ipso
 intestinorum centro) panniculo, quo intestina
 continenter coherent & involvuntur, compre-
 hensæ cernuntur & passim complicatæ chylum ex
 intestinis, ut hirudines sugunt, & ab his ad Epar
 per venam portæ deferunt, ut exinde optimus san-
 guis inibi elaboretur.

CCV.

Vena autem portæ inde dicta videtur, quod q:
 porta quædam sit ante Epar, qua transire chylus
 è ventriculo in epar totum possit; græcis, ut supra,
 σελιχιαία, caudicaria seu truncalis appellatur.

CCVI.

Cava verò vena ex ipsa caudicaria mundum
 & con-

DE ANIMATIS.

85

& concoctum sanguinem cum aquoso seu seroso excremento, quod Hipp. l. de al. τροφῆς ὄχημα, i. e. vehiculum alimenti nominat, hauriens ipsum in cordis sinum dextrum & reliquas corporis partes omnes derivat.

CCVIII.

Quia & sub medio Epatis concavo seu parte sima sita reperitur vesicula fellis, quæ gr. χύστις χοληδόχος, id est, Vesica bilem excrementiciam recipiens vocatur, longiusculo pyro similis, à cujus collo duo longiusculi canales porriguntur, alter quidem sursum, ubi in purificatione sanguinis superfluabilis in vesiculam dictam exhauritur: alter deorsum, quo bilis è vesicula in intestina prope pylorum seu ἐκφύση expurgatur, & inde sæces flavescunt.

CCIX.

In sinistro hypochondrio è regione Epatis situs est Lien. Ἐπι τῷ ὀσπλήν σπλάγχνον αἱματώδες τῆς ζώοις ὑπὸ διάφραγμα ἐν ἀριστεροῖς ὑπάρχει τὸ τῆς μιλαίνης δεικτικόν, id est, Splen est viscus sanguineum sub diaphragmate in sinistra corporis parte locatum, atræ bilis naturale receptaculum, l. de hist. an. 19. & 2. c. 17.

CCX.

Substantia lienis vicissim est περιγχομάτι, id est, Corpus quoddam è sanguine coagulatum, laxum & velut spongia rarum, dorso ac costis mendosis quas alligatum.

*** 2

Schema

CCXI.

Schema lienis propemodum est oblonge quadrangulare, cava parte sua concavitatem ventriculi amplectens, non absimile linguæ bubulæ, seu ut Hipp. mavult, vestigia pedis humani representans: Neque verò tam intente hoc viscus rubet, ut Epar; sed subnigrum est ob sanguinis atrii & melancholici copiam inibi contentam.

CCXII.

Officium splenis est, ut per venam grandiaesculam, quæ in Epate à vena portæ usque in lienem dirigitur, ceu per canalem feculentum succum sanguinis melancholici excipiat, eumque partim elaboret pro sua ipsius nutritione, partim excernat, ubi atra bilis ad orificium ventriculi delata, suaque acerbitate id constringens appetitum excitat, aut per hæmorrhoidas evacuet. 2. de histor. anim. c. 15.

CCXIII.

Utrunque autem & versus dextram sub Epate, & versusq; sinistram sub liene Renes duo locati cernuntur: νεφροὶ δὲ εἰσὶ σπλάγχχνον περιλωδὲς τοῖς ὄμοις ἀπὸ ἀφρογμῶν ἐνυπάρχον, τῆς ἀειπώσεως χάριν τῆς εἰς τὴν κύσιν ἀφροζουδρίας, id est, Renes sunt viscus quoddam pinguedine obductum sub diaphragmate, utroque animati corporis in latere affixum, ejus excrementi, quod in vesicam destillat, excipiendi gratia. 1. de hist. an. 18. & 3. de hist. an. 17. & 3. de Part. an. c. 9.

CCXIV.

Substantia renum est carnea, densa & solida, venis ubique referta, pinguedine plurimâ adherente: figuræ ratione à parte quidem una versus imas corporis costas retorti renes apparent, ab altera

tera rotundi ita ut magnum phaseoli fructum re-
presentent. Eorum munus consistit in hoc, ut
aquosam & serosam superfluitatem attrahant & per
duos illos à renibus progressos meatus *ἐπιτῆρας* di-
ctos, id est, Urinarios, urinam in vesicam deri-
vent.

CCXV.

Est igitur ἡ κύστις μέγιστον τῶν ζώων εἰς τὴν ἐκκρίσιν τῆς
ὕλης καὶ ἀρρήστης ἀπὸ τοῦ σώματος κατὰ φύσιν, id est, Ve-
sica est pars animati corporis à natura ad excretio-
nem humidæ & inutilis superfluitatis ordinata.
l. de hist. an. 2.

CCXVI.

Substantia vesicæ ex duabus constat tunicis ner-
vosis, beneque compactis & condensatis, triplici
etiam fibrarum genere intertextis rectarum scilicet
attrahentium, obliquarum retinentium, & trans-
versarum expellentium; collum tamen ejus car-
nosum est & amfractuolum, ut facilius & diutius
urinam retineat: habet etiam peculiarem circa
os musculum orbicularem additum, cujus virtute
ipsum constringitur, ne præter voluntatem im-
portunè urina effluat. Qui musculus, ut in ano
σφιγκτικὸς dicitur.

CCXVII.

Forma sphericè oblonga est in Vesica, quæ pe-
nè respondet urceo, qui secundum fundum seu
extremitatem obversam amplior & capacior: se-
cundum orificium verò superius strictior atque
angustior apparet.

CCXVIII.

Officium vesicæ notissimum est, aquosum scilicet
& sensim destillantem serositatem excrementitiam

per ureteras recipere, collectamque deinde effundere, quæ ipsa proprie ὄρον, id est, Urina dicitur, cujus differentia secundum qualitatem & quantitatem varia; distincta item & varia contenta, seu sedimenta, harumque ipsarum discrimina Medicorum scholis examinanda relinquimus, & ad cor quum corporis, hoc est ventriculum nos conferemus.

CCXIX.

Sequitur de ventriculo, περὶ τῆς κοιλίας; qui à Latinis à ventre, in quo continetur, per deminutionem denominatur: Ἐστὶ δὲ ἡ κοιλία μέρος τοῦ σώματος πυμελῶδης καὶ σπλῆνῶδης: ἐπιτεροφῆς δικτυκῆ καὶ πρῶτον τῆς πέψεως ὄργανον, id est, Ventriculus est pars corporis animati, panniculosa & nervosa, cibi ingesti receptaculum, primæque concoctionis naturale instrumentum. 1. de hist. an. 2.

CCXX.

Substantia igitur ventriculi nervosa est, duabus contexta tunicis, altera externa; altera verò interna: quarum interior tamen nervosior est spissiorque & longè tenuior, quam exterior, quæ magis est carnosa: quin & interior, cum sit ὀρέξεως ἐνεργεῖα, id est, appetitus gratia, & ὀρέξις immediate sit attrahendum, ideò habet ἵνας ὀρθείας, id est, fibras seu villos rectos, ἐλακτικῆς διασπάσεως ἐνεργεῖα, ut iisdem, ceu digitis cibum attrahat. Quidquid enim attrahitur, εἰς τὴν κάθηξιν, id est, pro retentione & membri delectatione attrahitur: Unde in ejusdem parte non interiore; sed exteriori ἵνες λοξαῖ, id est, fibræ seu villi obliqui sunt dispersi. Tunica verò ventriculi interna cum principaliter ad digestionem sit ordinata, ad quam ἡ ἐκκρίσις ex consequente refertur: ideò ἵνας ἐγκρισίας, id est, villos transversos est adoptata.

Figura

CCXXI.

Figura ventriculi rotunda est, ut potè cùm totius corporis quasi commune promptuarium sit ventriculus, atque ob id figuram inprimis capacem requirat; qualem esse rotundam, ut notissimum hic præsupponitur: Ea ipsa tamen spherica figura à dextra parte in sinistram protensa oblonga, instar ovi magni visu deprehenditur, eaque ratione maximè inter se ventriculus humanus & suillus inter se conveniunt. Aristotel. 1. de hist. anim. c. 16.

CCXXII.

Neque verò constitutio hinc ventriculi silentio est involvenda, quæ scilicet varia in variis apparet, alia in homine & quadrupedib. utrinq; dentatis; alia in brutis ruminantibus, alia in piscibus, alia in serpentibus, alia denique in avibus. Homo igitur & quæcunque in sanguineo animalium genere vivipara & utrinque dentata sunt, simplicem habent ventriculum ita conformatum, ut duo ejusdem sint ostia seu orificia, unum superius, alterum inferius, non quod loco sit seu situ inferius, quia & hoc super eminet: sed quod ordine successionis.

CCXXIII.

Superius illud appellatur, quod aliquatenus altiore situ ad sinistram in ventriculo reperitur, ubi mox sub diaphragmate canalis ille angustus, ab ore cibum ventriculo ingerens, inferitur: quem *διστροφάγον* vel *στόμαχον* specialiter appellant: Inferius verò paulò inferiore situ ventriculo inest & quidem ad dextram, per quod elaboratus è cibo

assumpto chylus & recrementa evehuntur. Unde etiam *πόλωρ*, id est, Janitor seu Portitor dicitur, vulgò Portonarium malunt.

CCXXIV.

Sed duo hîc notanda memineris. 1. Ne in nominibus erres ac decipiaris; quando alterum superius, alterum inferius orificium dicitur. Neque enim illud planè & præcisè superius est, cum sinistrorsum in ventriculo vergat ad cor & splenem, neque hoc, quia inferius dicitur, planè in fundo ventriculi infimo credatur situm, cum aliquantò saltem priore depressius dextrorsum versus Epiploon positum inveniatur. 2. Post adsumptum cibum ac potum *πρώτης τῆς πέψεως ἐνεργείας*, pro calore intus concentrando & obfirmando, utrumque orificium clauditur: ita ut non sine turbatione & insigni concoctionis impedimento per intempestivam cibi potusque ingestionem alterum aperiatur. Unde Fernelius queritur, gulam plures, quàm gladium, occidisse.

CCXXV.

Ruminantia verò bruta qua duplices ventriculi distinctas classes seu cellulas habent: 1. Gulæ proximè subjacet, satis capax & lata, cibum leviter minutum recipit, [rumen antiquè] cujus ex eadem resumti & repetiti denuò elaborationem, ruminacionem dicimus. Inde ruminatum, cibum altera ventriculi cellula excipit, quæ gr. *κεκρόφαλον* dicitur: 3. sequitur aspera satis & anfractuosa, quam gr. *ἐχίνον*, Latini Omasum nuncupant: in qua concoctio in superioribus cœpta ulterius elaborari pergitur: 4. denique concoctionem primam integrè perficiens gr. *ἠνυστρον*; Lat. abomasum appellatur. 2. de hist. an. 17. 3. de Part. an. 16.

In

CCXXVI.

In piscibus porro, & simili quodammodo ratione plerisque etiam avibus ipsi ventriculo appendices quædam inferius quasi annexæ cohærent. Nonnullæ etiam ante Ventriculum ingluviem, quam gr. *πέλοβα* (ἐστὶ τὸ πέλοβον ἢ δερμα κούλον καὶ μέγα, ἐν ᾧ ἡ τροφή πρώτη εἰσίσται, ἄπικτός ἐστ.) præmissam agnoscunt. Serpentes verò ventriculum in longitudinem rectâ extensum obtinent. 2. de hist. an. 17. 2. de Part. an. 17. lib. 3. de Part. anim. 14.

CCXXVII.

Situs autem Ventriculi est sub diaphragmate in medio corpore, velut in centro, obliquo quodam posito ita, ut pars ejusdem superior sinistrorsum declinet: inferior verè dextrorsum, supra ipsum cor locatur mediante diaphragmate, infra eundem mesenterium & intestina situantur, à dextris Epar habet, à sinistris lienem, à parte antica Zirbum seu omentum videt locatum, à postica musculos dorsi & venam magnam atque arteriam super dorsum transeuntem: ubi tamen & hoc annotabis, maximam partem in sinistro ventriculum latere positum esse, quam in dextro, cum in hoc ipso Epar plus spatii occupet, quam lien in sinistro.

CCXXVIII.

Officium ventriculi est nutritivam potentiam administrare, cibum naturaliter appetendo, eumque in chylum transmutando: seu primam nutritionis digestionem & concoctionem perficere; Sunt enim tres potissimæ concoctionum species. ἡ χύλωσις est & in ventriculo è cibo potuque per œlophagum in eundem in gesto elaboratur: altera est αἰμαρποίησις, id est, Sanguificatio, quæ in Epatē

Epate chymum, massam scilic. illam sanguineam
 producit, in qua 4. humores misti insunt, quarum
 mox insequitur inibi quædam præparatio & sepa-
 ratio, flavæ scilic. bilis in fellis vesiculam & inte-
 stina: atræ in lienem, tandemque etiam aquosæ
 superfluitatis per venas emulgentes in renes &
 hinc in vesicam. 3. in toto corporis habitu seu in
 venarum extremitatibus, ubi in cambium sanguis
 convertitur, quæ est concocta utilis humiditas,
 quæ à membro unoquoque nutriendo attrahitur,
 inq; suam ipsius substantiam immutatur.

CCXXIX.

Ventriculoj proximè subjiciuntur intestina *ἰντῆγῶ*,
 suntque membra è substantia panniculari &
 fibrosa composita, ventriculi que orificio inferiori
 continua, ut chylum prima concoctione elabora-
 tum ex eodem recipiant; ejusque alimentariam
 & inutilem massam venis mesaraicis exugendam
 offerant; excrementitias verò sordes & inutiles per
 sedem deponantur. 3 de hist. an. c. 14.

CCXXX.

Intestina licet continuitate inter se una sint, nec
 disrupta: eorum tamen numerus è diversæ formæ
 & substantiæ differentia elicitur: sunt enim horum
 alia gracilia, priora scilic. tria à pyloro orta; alia
 crassiora, magisque carnosæ; tria scilic. in homine
 posteriora. 1. ergò intestinum ipsi janitori seu in-
 feriori ventriculi orificio aut exitui annexum ad-
 hæret, & gr. *ἑκφυσις*, id est, Excrecentia; Hero-
 philo *δωδεκάδακτυλον*, id est, duodenum vocatur,
 quod 12. digitos transversos seu 3. palmos ferè
 longitudinis modulo exæquet. Avicenna. sen. 15. l.
 3. tr. 1. c. 1.

CCXXXI.

Cui in continua cohærentia succedit 2. quod

ἡντῆγῶ

vis, id est, Jejunum dicitur, idque exinde, quia chylum in se haud diu commorari patiatur: sed eundem exceptum illico ad Ileum subsequens transmittat, idque ob bilis copiam & acrimoniam ad excretionem semper stimulantis.

CCXXXII.

Ab hoc ipso igitur tertium consequitur intestinum, *λεπτόν, ἢ εἰλεόν, ἀπὸ τῆς εἰλεῖν*, id est, a volvendo, Latinis volvulus, propter amfractus, quos habet, & circumvolutiones varias in dextrum sinistramque sursum & deorsum: retinet autem gyris suis tam amfractuosus satis diu ipsum chylum, ne statim alterius ingestione opus sit, unde & Plato non inscite homini hoc intestinum inesse dicebat, ne ἀφιλόσοφον καὶ ἄμυστον vitam ageret, continua alius atque alius cibi intrusione; instar Rossomææ aut gulonis animalium voracissimi.

CCXXXIII.

Hinc crassa sequuntur intestina, quorum specialiter primum, (communi enim numero in ordine quartum est) τὸ τυφλόν, id est, Cæcum, alias etiam monoculum dictum, non sanè, quod vel nullum vel unicum tantum habeat foramen, per quod & excipiat & excepta vicissim emittat: ut quibusdam placet: sed potius, quod cum duo quidem etiam orificia habeat, alterum immissionis, alterum emissionis; illa tamen minus, ut in aliis, a se invicem dislocata sint & opposita: sed ambo juxta se, tam parvo discrimine & intervallo disjuncta, ut non nisi consideratè attendenti duo esse appareant: In homine minutissima intestini hujus est longitudo, ita ut quasi Ilei appendix quædam esse videatur. In aliis brutis longè majus & ab ileo distinctius reperitur.

AB

CCXXXIV.

Ab ileo igitur cæcum intestinum excrementa excipit, è quibus cum pro sui nutrimento exhaustam aliquid recepit, reliquæ feces in subsequens d. truduntur intestinum, quod Colon dicimus, à formâ sc. quasi κωλός, id est, vagina Medici tamen vulgariter κώλον scribunt ac pronunciant: Estque intestinum maximè amfractuosum & sinuosum, in varias cellulas, inque varios flexus, & gyros distinctum, quos ipsos etiam in excretionem aridiora stercora, quæ gr. σκόφαλα, imitantur. Situm habet eum, ut à cæco initium sumat, indeque versus sinistram circa renem sinistrum quasi implicetur & involvatur: postea adscendens splenem cooperiat, abhinc circa exteriora versus dextram declinare incipiens, stomachum perstringat, tandemque deorsum se reflectat. Quod ubi à pituita, præsertim vitreâ praxagoræ, vel aliqua flatulenta materia fuerit obstructum, ingentes illos cruciatus excitat, quos loci ratione Colicos dicimus.

CCXXXV.

Cui intestino sextum & ultimum ita continuum est, ut à quibusdam cum eodem unum & idem censeatur, rectaque à colo. procedit: Unde & Rectum intestinum, gr. ὀρθοσπύλον, id est, directum, appellatur, vulgò Longaon barbarè, puto per elipsin, quasi longâ scilic. via ductum & directum. Unde Monachi aut antiqui Anatomici è Longâ, aut à Longaon fecerunt. Estque illud maximè nervosum & musculosum intestinum, quod supra os sacrum collocatum rectâ protenditur & in sedem τὴν ἕδραν usque finit & fæces alvi recipit atque excernit. Quæ ipsæ ne invitis animantibus excendant, in extremo hujus intestini ambitu, adstrictorius quidam musculus σφιγκτηρὴς à constringendo ejusdem extremo orificio nuncupatus adhæret.

Ubi

Ubi enim suppressio fieri debet, seu retentio; contractus constringitur: ubi verò excretio, resolutus laxatur.

CCXXXVI.

Hæc de Thoracis partibus præcipuis, quibus jure etiam suo membrorum genitalium & *σπερματικῶν ἀγγείων*, id est, seminalium vasorum considerationem superaddimus: Suntque illa animantium membra, ὅσα εἰς τὴν γένεσιν ἐν τοῖς ἔχουσιν σωματέλειαν, id est, quæ ad generationem in iis, qui coeunt, facere à natura ad solent: Ea ipsa verò vel maribus juxta ac fæminæ communia sunt: vel ἴδια seu cuique sexui propria & peculiariter privata. 3. de hist. an. 11. l. 1. de gen. an. c. 3. & 4.

CCXXXVII.

Communia igitur genituræ membra sunt, τὸ πῦρ ὁ δὲ τῆς ἡβῆς, ut Gal. vocat: alias ἐπιτόγον & ἡβῆ, id est, pubes, estque sylvæ pilorum inibi circa os illud exterius ex humoris confluxu per spirituum copiam ac calorem generatorum, unde etiam fit, ut ii, quibus ejusmodi humorum & spirituum affluxus deest, Eunuchi aut steriles censentur. Oriuntur autem pili hi in homine tum, quando generandi facultas aliquatenus fuerit corroborata, in viris juvenibus circa annum 14. aut 15. in virgunculis circa 12. Ubi etiam vocis sonus variari incipit ac mutari, & in fæmellis mammillæ augmentum; in maribus libidinis stimuli vehementiorem vim concipiunt. 3. de hist. an. 11. 7. de hist. an. 1. 1. de gen. an. 3.

CCXXXVIII.

Propria vel maris sunt, vel fæminæ. Maris propria organa aut vasa sunt testes, ὀρχις, ὀρχεον & κωλοσ. Testes sunt globuli duo, qui membro genitali,

tali, nempe peni subjacent, cute obducti, semen-
que genitale maris coeuntis in se excipiunt. Licet
autem & feminis interiores attribui posse testicu-
los cum Medicis non negemus; tamen à marium
eosdem longè dissimiles, & analogico quodam-
modo illis respondere nullum est dubium. Quo
respectu primariò & propriè masculorum testes di-
cuntur & considerantur. 1. de hist. an. 12. & 3. ibi.
1. de gen. 20. 3.

CCXXXIX.

Substantia testium nec ejusdem est naturæ, cu-
jus est caro, nec multum tamen à carne distat; alba
scilic. lactea & mollis seu glandulosa; forma ipso-
rum rotunda est & oblonga, ovi instar columbini
in homine, ita tamen, ut dexter sinistro flexuosior
sit & fortior, atque aliquatenus grandior, gene-
randisque masculis aptior: Officium verò testium
est spermaticum fluorem excipere, innataque vi
validiùs confirmare.

CCXL.

Scrotum vel rectiùs scortum testiculorum exti-
ma tunica dicitur, qua in maribus ipsi testes foris
quasi propendent, ex substantia cutanea, cum
copia venarum, arteriarum & nervorum inter-
texta, ad tutelam & defensionem testium semen-
continentium.

CCXLI.

Penis, gr. πῶλον Latinis virga, (τῶλον, unde
λαίωρον) item priapus est membrum virile à collo
vesicæ eductum & extrinsecus propendens, è sub-
stantia nervosa & cartilaginosa, seminis atque
urinæ emittendæ gratia compositum. 1. de hist.
anim. 6. 17.

Penis

CCXLII.

Penis principales partes dissimilares sunt duæ: *βάλανος*, id est, glans; quo nomine dicitur illa penis extremitas, quæ carnosâ ferè est & maximè nervosa, ad cordis ferè figuram vesicæ summitati adnata. 2. *πόδιον*, id est, cutis ipsa exterius conregens, quæ hodiè *ἀεροπόδιον*, *Ἐπί τῷ αἰδοίῳ*, id est, præputium dicitur, licet hæc ipsa vox conjunctim de tota ex glande & cute composita substantia accipiatur. 1. de hist. an. 13.

CCXLIII.

Proprium fœminarum organum est *δελτος*, ἢ *μητρα*, id est, Matrix seu Uterus: Estque organum intra rectum intestinum & vesicam locatum, bene capax & amplum, idque concipiendi seminis & conformandi fetus gratia. 1. de hist. an. 13.

CCXLIV.

Partes Matricis sunt 3: fundum, scilicet, sinus & cervix. Fundum dico partem uteri muliebris umbilico vicinum: Sinus verò est ipsa Matricis cavitas seu receptaculum, factum, ut fetus aptè contineriqueat. Estque græcis *ὄστρον*, cui versus collum matricis partes quædam angulosæ in formam lunæ crescentis cornutum adhærent, quæ gr. *πλεκάναι* ἢ *κεραία*, latinis cornua dicuntur. Cervix denique vel collum in pudenda dirigitur, pars matricis, minus, quam fundum rotunda, fungosa & spongiosa, cujus extremitas labiis contegentibus terminatur. Ubi etiam notabis in virginibus. Venerem nondum expertis propè os interiùs in ipsa matricis cervice integrum, venosum quendam ac nervosum panniculum reperiri constipatum, specialiter gr. *ὄστρον* dictum, qui in vitiatas disrumpitur, unde etiam, si Arabibus credimus, sanguinis in primò coitu, qui acerrimus est, profusio quædam profiscitur. 2. de hist. an. 10.

Venæ

Venarum autem in uterum undique dispersarum orificia seu hiantia oscula (horum enim formam & figuram referunt) Hippocrati & Medicis priscis *κελυληθόνες* dicuntur, Latine acetabula, quæ tamen in homine obscurius, in aliis verò longè expressius deprehenduntur, & extremis polypi pedibus, ferè similia apparent: idque habent officii, ut ferri in uterum nutrimentum afferant, menstruique aliàs sanguinis fluxum promoveant.

CCXLVI.

Hiscæ igitur modò explicatis organis, physicus fit cõitus & generatio. Coeunt autem animalia non uno omnia modo: sed diversimodè, alia scilicet secundum amplexum vel complexum, ut homines, piscesque quodammodo & serpentes, nec non pleraque ex sanguia animantia, alia verò per aversionem seu ex averso ut lupus, leo, camelus: item lynx & pleraque crustacea insectavè: alia per coascensum, masculo superveniente coitum habent, ut canes, equi, boves. 3. de hist. an. 5. 2. de hist. an. 5. 5. de hist. an. 2.

CCXLVII.

Semine igitur masculi in coitu in matricem muliebrem emisso, venarum illa in utero orificia, quæ cotyledones diximus, aperiuntur, è quibus sanguis in matricem confluit, in quem *τὸ σπέρμα ἀρχὴν ἔχον τῆς κινήσεως τὴν γυναικῆν*, id est, semen secundum ac temperatum, generationis principium in sese habens, naturali virtute agere incipit, ubi statim id, quod tenuissimum est maximèque calidum & spirituosum in interiora sese recipit; crassiora verò & magis terrestria, undique extrinsecus circum hoc ipsum & ita quasi circumvallant: dumque;

dumq; intimo uteri calore magis magisque exsic-
cescunt; sensim tandem, non secus ac exterior,
placentæ in furnum conjectæ crusta, in membra-
nalem formam indurantur.

CCXLVIII.

Hic autem membranæ imprimis, quas aliâs in-
volucra & velamenta, etiam fœtus nuncupant,
considerandæ fuerint, quarum 3. sunt: ita ut 1. &
omnium extima seu superficiaria sit, quam Græci,
quod totum fœtum undique comprehendat, $\chi\omicron\upsilon\sigma$
 $\epsilon\iota\omicron\upsilon$, Lat. Secundinam dicunt; Estque crassa satis
venis, arteriisque undique contexta, totum uteri
sinum ambiens, lienisque fermè modò nigricans,
per quam fœtus utero annexus adhæret.

CCXLIX.

2. Involucrum est fascia illa media, quæ à cras-
sioris sarciminis figura $\alpha\lambda\lambda\alpha\sigma\tau\omicron\epsilon\iota\delta\eta\varsigma$ appellatur, & se-
cundinæ quatenus ab illa comprehenditur, vali-
dissime adnata apparet. Cui tandem 3. & intimum
fœtus involucrum in substantia sua & forma similis
fermè apparet, nisi quod & minùs capax seu am-
plum sit, aliquatenus tenuius; Unde & $\alpha\pi\epsilon\iota\omicron\upsilon$,
id est, membrana agnina, à mollitie scilic. juni-
orum imprimis agnorum appellatur.

CCLI.

Prudens autem naturæ hîc agnosce consilium:
Inter cutem enim ipsius fœtus & involucrum inti-
mum seu tertium sudor fœtus, seu pingue & copi-
osum excrementum colligitur: rursus verò inter
3. & 2. involucrum, urina fœtus colligitur, ubi et-
iam per umbilicum meatus ille protenditur, quem
 $\epsilon\upsilon\upsilon\tau\epsilon\iota\omicron\upsilon$, à deferenda scilic. urina nuncupant.

CCLI.

Quibus ita membranulis è crassiore eaque

est

exte-

exteriore feminis materia conflatis, id postea,
quod interius est, vegeto suo tum calore, tum
spiritu intus turgescit, primoq; omnium 3. mani-
festas bullas in semine excitat; & quasi congelat,
trium scilicet principium partium rudimenta, quae
sunt cor, cerebrum & epar: hinc reliqua deinceps
membra educuntur, tumq; embryo proprie illa
matricis massa dicitur, in cuius jam perfecte con-
stituta membra animae jam operatia sensitiva & lo-
co motiva superveniens fetus appellationem ei-
dem tribuit, qui non ore; sed umbilico nutrimen-
tum in utero captat, caputque, quod sursum ante
habet, jam absolutus invenit & uteri orificio ad-
vertit.

CCLII.

Inversus hoc modo fetus non statim partum
infert; sed saepe aliquot dies, quin totum etiam
mensem ita in matrice permanet, donec tandem
vi ejusdem proxima membrana, agnina scilicet per-
rupta; urina sudori commisceatur, osque uteri an-
tea toto gestationis tempore occlusum sensim de-
hiscat: ubi calcitracione deinde ipsius fetus, coty-
lidones, non sine maximis parientium torsioni-
bus divelluntur, alteraque membrana, ^{ad uterum}
disrumpitur, laxatisq; tandem omnibus utero in-
nexus acetabulis fetus e matrice prodit & elabatur
per os quidem uteri plane angustum atque adeo
quidem, ut qui inde exeat, nesciamus & merito
admiremur: Avicenna tamen pubis ossa in parte
disjuncta secedere opinatur.

CCLIII.

Atq; de corporis partibus haec delibasse e Philo-
sopho sufficiat: pergimus jam ad artus, quo nomi-
ne Medicis reliquae in corpore extantes, seu exte-
riores corporis animati partes usitate insigniun-
tur. Ut sunt brachia & crura: Brachia igitur proprie
quidem

quidē humano tantūm attribuuntur corpori, quo-
rum loco in aliis quadrupedib. crura duo antero-
ra videntur apposta, nisi quod in simia pedes etiam
anteriores brachiis hominum & usu & flexionis
motu simillimos esse negari non debeat, præfer-
tim cum ea ipsa etiā non secus ac homo, nates ha-
beat, caudam verò ut cætera, non agnoscat. 2. de
hist. an. 8. 4. de Part. an. 10.

CCLIV.

Duas autem vox brachii in se habet significatio-
nes: generalem scil. & specialem: generaliter qui-
dem totius lacerti utramq; partem notat, alteram
ab humeris usque ad flexilem cubitum; alteram à
cubito usque ad carpum. Specialiter verò partem
tantūm notat superiorem, quæ cum brevior sit,
quàm altera inferior maximè propriè Græcis βρα-
χίων à nomine βραχύν, id est, brevis dicitur; unde
Lat. brachii vox promanat.

CCLV.

Partes brachii sunt connexæ aut has ipsas con-
nectentes: connexæ sunt 4. 1. ὄμω, id est, Hume-
rus. 2. βραχίων, brachium. 3. ὠλένη, i. e. cubitus. 4.
χεὶρ Manus. Hæ ipsæ per partes seu juncturas quas-
dam sibi connectuntur, uti sunt. 1. πτερόν, id est, Ala.
2. ἄγκυον, id est, Gibber. 3. καρπός, Brachiale seu
corpus, quo interveniente brachio man^u cohæret.

CCLVI.

Utq; de hisce brachii partib. initio aliquid mō-
neatur scil. de connectentib. 1. Ala sanè vel Axilla
(Cic. in orat. ad Brut. Quomodo vester Axilla Aha-
la factus est, nisi fuga literæ vastioris? Quam lite-
ram etiam è maxillis & axillis & vexillis & pauxillo
consuetudo elegans Latini sermonis evellit) gr.
μυχαλάνη κοίτων μέγ^ε ἐστὶ πτερόν τε καὶ βραχίων^{ος} καὶ
ὄμω, id est, pars est communis costæ, brachii &
humeri; 2. Gibber verò est communis illa junctura

fff 3

brachii

brachij propriè dicti cum cubito, καὶ δ' ἢν συνκαρπιῶται, ἢ χεὶρ ὅλη, id est, secundum quam incurvari & retorqueri potest manus pectori admota. 3. Carpus denique, vel Brachiale, Arab. Rafzetta, scilicet junctura communis, qua manus cum duobus cubiti ossibus longiusculis committitur, octoque ossibus formæ & quantitatis ratione inter se dissimilibus constituitur: Dicitur autem κάρπος à κάρβα, id est, exicco. Quia scilicet siccior est ea pars, nec multa carne vestita, unde etiam ea in parte commodissimè pulsus explorari posse videtur, ut puta, cum carnositas nulla sensum inibi facilè impedire queat: idque phrasis illa in praxi Medica notat, qua manum in carpum mittere Medicus dicitur. 1. de hist. an. 14. & 16.

CCLVII.

Humeri autem ὄμοι sunt ossæ brachii partes, duobus constantes ossibus quæ ὀμοπλάται, latine scapulas vocamus, horumque superior pars seu cacumen humeri ἀκρόμιον: Interior verò illa, qua humeris brachium conjungitur, figuram literæ græcæ Σ, aut potius antiquioris C representans, exinde σπυροειδής, vel etiam ἀγκυροειδής ab anchoræ similitudine, ad quam etiam aliqua ex parte accedere videtur, nuncupatur: Latini spatulam nuncupant.

CCLVIII.

Brachium speciatiim sic appellatum, est pars illa brachii generaliter dicti, superior, quæ unico osse, quod Adjutorium Latini dicunt, eoque oblongo constat: ita ut ubi spatulæ seu anchoræ infigitur, in extremitatem rotundam ad trochleæ similitudinem desinere videatur.

CCLIX.

• Cui altera pars post anconem, usque ad brachiale

ale subjicitur: quæ Cubitus dicitur, eadem autem pars è duobus constat ossibus quorum alterum internum grossius est grandius gr. *πήχυς* secundum Gal. & Dn. Philippum, aliàs olene, id est, ulna; barb. focile majus nuncupatur: alterum verò exteriora versus huic oppositum vulgò focile minus dicitur: Elegãtius verò gr. *κερκίς*, id est, radius à figuræ similitudine; vel etiam situs ratione *περὶ πήχυν*, quod subditum in brachio cubito appareat.

CCLX.

Manus denique quam *ὄργανον ὀργάνων καὶ ὄργανον πρὸ ὀργάνων*, id est, instrumentum instrumentorum & instrumentum loco multorum instrumentorum Aristot. nuncupat; eamque ex Anaxagorâ *αἴτια τῆς σοφίας*, i. e. causam esse sapientiæ celebrat: quin imò aptissima *συγκρίσις* cum hominis mente confert: Estque pars extrema brahii cubito in carpo annexa *ἡ δὲ ἄνω καὶ ἀπὸ δεξιᾶς καὶ ἐνεκα*, id est, dandi & recipiendi fine atque usu homini à natura concessa, à qua *πολύχει* græc. Lat. multimanus, longimanus, centimanus, nuncupatur. 3. de an. 8. 4. de part. an. 10. Gal. de us. p. 8. Plat. 6. probl. 4. pr. 30.

CCLXI.

Cujus partes sunt primariæ duæ hæ: 1. *ἡ μέση καὶ ἔσπερον* seu postbrachiale & *οἱ δάκτυλοι*, id est, digiti. Est autem postbrachiale illud, quod post carpum proximè sequitur, spacium scilicet illud, quod ut ex Gal. colligitur, inter carpum & digitorum radices expletur: specialiterque in se hæc tria continentur. 1. *ἡ θένια*, aliàs *παλάμη ἢ φοῖνιξ*, id est, Palma. 2. *ἡ ὑποθένια*, id est, percussio, pars huic è regione opposita: 3. *κατύλη*, id est, cavitas manus, quæ aliàs vola dicitur, aut in Isag. Medic.

κοῖλον τῆς χερός, id est, cavum in manu, quo aquam excipimus & retinemus.

CCLXII.

Θένωρ igitur seu palma spacium est illud, quod inter indicem & pollicem comprehenditur: *καρνώδης* verò carnosa illa manus pars dicitur, quæ versus volam subtus digitum annicularem eminet: Vola deniq; est media manus cavitas, supra quam est *τάρος* , pars scilic. illa superius elevata, quæ digitis proximè subjecta est & eorundem radices continet: sicut è regione ejusdem versus pollicem τὰ *σῆθ* : quo nomine pars illa dicitur benè carnosa & firma elataq; firmissimi digiti, pollicis scilicet montem in se continens.

CCLXIII.

Digiti verò *δάκτυλοι*, partes sunt manus oblongiores, quæ articulis interstinctæ apprehensionem & retentionem cujusq; objecti facile administrant, numeranturque naturaliter in unâ manu quinq; eorum: quòd si plures in aliquibus appareant, veri illi non sunt: sed potiùs adnati quidam ad digitos veros ramusculi, aut certè planè monstrosi.

CCLXIV.

Per omnes autem digitos tria hæc in primis reperiuntur: 1. *άρθρα*, id est, articuli, quorum eminentiæ externæ sunt & dicuntur *κόνδυλοι*, id est, nodi, suntque omnes digiti *τεκόνδυλοι* unico pollice excepto.

CCLXV.

2. *Φάλαγγξ*, id est, Internodium, quod est spacium inter inter digitorum nodos intercedens. 3. *ἄνυξ*, id est, Ungues, in digitorum extremitate prognati.

CCLXVI.

Porrò & digitorum nomina hic non fuerint omissenda, quorum primus Veneri à Chiromanticis dicatus. 1. Pollex dicitur ab eo, quo præ cæteris pollet robore, Græcis *αὐχέξ*, respectu loci, quæ manu

nui aut digitis reliquis contrapositus. Turcis dicitur
 basch parmak, q: princeps & capitaneus digi-
 tur. A quo proximus est 2. Index, ab officio scilicet
 gr. λειχανός ἀπὸ τῆς λέξεως, id est, a lingendo: aliàs sa-
 lutaris & saluatorius: quo scilicet in salutationis re-
 verentia uti in primis prisca consueverunt. 3. μέσος
 à situ seu ordine sic dictus, Medius, aliàs etiam κα-
 τὰ πάλιν Lat. Impudicus seu verpus. 4. δακτυλιώτης
 id est, annularis, ab annulis in hoc digito gestan-
 dis; eò quod nervus quidam subtilissimus seu arte-
 riola à corde in hunc usque digitum procedit: Un-
 de ita cor citius per aurum confortari vi innata va-
 leat: aliàs παράμεσος q: medio vicinus. Et ἰατρὸς,
 id est, Medicus nominatur, quod in Medicamen-
 torum aliorumque potionum commistione à Me-
 dicis adhiberi solet. 5. denique & extremus ἐξέ-
 κτος, id est, parvus vel minimus: hodie auricula-
 ris, ab officio, quod eo ipso. κεφαλίδες, id est,
 aurium excramenta eximi & purgari soleant.

CCLXVII.

Hæc de Brachio: jam de crure tandem, quod gr.
 σκέλη, & vicissim nobis partes inspiciundas exhi-
 bet, alias connectentes alias connexas: harum qui-
 dem sunt 3: 1. μηρός, id est, femur. 2. κνήμη, id est,
 tibia. 3. πῦξ, id est, pes: illarum verò 5. 1. βεβάνον
 id est, Inguen. 2. κωλέων, id est, coles. 3. ἐπιγλυφίς,
 id est, subnatale. 4. ἰγνύς, seu ἀγκώλη, id est,
 poples. 5. γόνυ, genu.

CCLXVIII.

Communis enim commissio femoris imarum in
 ventre partium est inguen: femoris & natium com-
 munis junctura, exterior quidem subnatale: Inte-
 rior coles: Communis autem pars seu commissio
 femoris & tibiæ, eaq; gibbosa est & ossea, genu, cu-
 jus os scuto non absimile, gr. ἐπιγονάτις q: ad supra
 genu, aliàs μύλη, id est, mola, vel usitatè patella.

nominatur: Pars verò post genu concava poples dicitur, quasi postplex, quod in posteriora ibi crus plicetur: & ob cruris flexionem à natura factum videatur id ipsum membrum.

CCLXIX.

Totum igitur illud, quod est à femore in pedem usq; infimum cruris nomine generatim dicitur, licet etiam eadem vox à Celso & aliis illi tantum parti, quæ à genu ad malleolos usque protensa comprehenditur, attribui, quo etiam vulgaris adagii ratio spectat: genu crure posterius.

CCLXX.

Femur autem superior est cruris pars coxis proximè subjecta & ad genua usque protensa, unico osse constans, eoq; omnium, secundum Gal. in corpore humano maximò: estq; id ἀμφικέφαλον, id est, biceps, id est, duo capita habet, alterum superius, per quod in sinu ossis coxendicis immititur: alterum inferius, per quod in sinum ossis tibiae inferitur.

CCLXXI.

Sequitur igitur hinc tibia, quæ pars est à femore usque in pedem porrecta: gr. κνήμη: cujus pars una antica, ἀπὸ κνήμειον vel πρὸς κνήμειον, Lat. specialiter Tibia appellata: Postica verò pars benè carnosa γαστροκνήμιον & γαστροκνήμια, id est, sura nuncupatur. Estq; ipsa integra tibia δίστερον, id est, bina in se habet ossa: quorum alterum grandius & interiorius (versus suram) propriè κνήμη dicitur. barb. focile majus: seu canna major alterum minus & exterius. πρῶνη, id est, fibula dicitur, aliàs focile minus & canna minor.

Tibiam

CCLXXI.

Tibiam pes excipit illa scilicet cruris pars postrema, quæ terræ jam proxima in plantam desinit, premitque in ingressu vestigia. Sunt autem pedis partes præcipuæ: 1. σφουδρον, malleolus. 2. αστραγαλ[Ⓞ], id est, talus. 3. πτέρνα, calx. 4. τάρσ[Ⓞ], id est, tarsus. 5. πῆλον, id est, planta. 6. δάκτυλοι, id est digiti pedis.

CCLXXII.

Malleolos plures cum talis malè confundunt, quos tamen Galenus & alii anatomici accurate discernunt: imæ, inquit Galenus, ab utroque latere tibiæ fibulæque partes, malleoli nuncupantur, iisque gibbi prorsus & omni carne carentes, extra alia prominent: his, quos permulti talos nominant, similes: sed errant penitus. Nam sub his utrinque talus continetur ac undequaque latens contegitur, ut ne tangere quidem eum queas. Malleoli igitur extra tibiæ fibulæque processum partes quidem sunt gibbæ exteriori parte ut patet, intrinsecus cavæ. Gal. in l. de oss. c. 22. & 24.

CCLXXV.

Sub malleolis igitur hisce altera ossea pedis pars interius continetur, αστραγός, ἢ αστραγαλ[Ⓞ], id est, talus firmitatem pedi in stando, ne luxetur, largiens: utimurque talis in lusu: unde αστραγαλισμὸν dicimus & αστραγαλίζειν, id est, talis ludere, quod apud veteres quatuor talis fieri solebat. Qua de re Cic. 1. de div. Item Propert. & Mart. Lucianus in suis Cupid. Erasmus in Adag. Viv. in colloq.

CCLXXIV.

Est autem talus πτερός, id est, quatuor constans late-

fff 5

late-

lateribus; quorum 1. quod in gibbum intumescit, *προνέσ*, id est, promum nuncupatur. 2. quod cavum apparet, *ὑπτον*, id est, supinum. 3. introrsum respectans, *κῶλον*: 4. quod extrorsum vergere videtur. *ἴχτιον* est Arist.

CCLXXV.

Calx à calcando dictus, os scilicet pedis illud durum, quod proximè talis subicitur, quò à parte posteriore terræ innitimur, & in hoc quatuor velut distinctæ regiones notantur: quarum superior rotunda est, talo proximè conjuncta: altera inferior, qua incessus & calcatio, ut ita dicam, fit, latiuscula, & aliquantum rotunda. 3. est antica, talorum capiti subdita & è regione magnum pedis digitum respiciens. 4. denique postica est, quæ directè sub tibia non jacet: sed ab illa descensu quodam recedit, rotundamque rursus formam obinet.

CCLXXVI.

Τάρο est & dicitur series illa 4. in pede ossium, quæ proximè ossi calcis & talo adhærent, in quorum dislocatione ordinaria pes altius aliquantò elevatus apparet. Horum autem ossium 1. quod extrinsecus juxta talos positum apparet, una parte, qua cum talo jungitur, excavatum, altera verò gibbum, propriè *κυβοειδὲς ὄσθον* os tesseriforme nominatur. Reliqua autem 3. *καλκιδῆ*, id est, calciformia nuncupantur.

CCLXXVII.

Post tarsum planta insequitur, quæ à planitie seu figura plana ut & Græcis, *πιδιον*, quæ vox campum planum notat: dicta, pars est pedis carnosa, infimo loco posita, in qua est *ῥ' σῆθ* quod eminentiam illam in imo pede juxta digitos significat: cui è regione respondet *ῥ' τύλωμα*, i. e. callus, altera pedis versus posteriora eminentia: post quam est *ῥ' κῆλον*, i. e. media plantæ cavitas.

Di-

CCLXXVIII.

Digitum pedum manuum quoque digitis numero respondent. Sed longè iisdem breviores sunt & curtiores, utputa, non tam ad apprehendendum, quam ad premendum solum & incedendum à natura istic constituti, numeranturque plerumque hac ratione, ut 1. omnium sit Magnus, Hallux. 2. Magno proximus. 3. Medius. 4. Medio vicinus. 5. deniq; omnium minimus.

CCLXXIX.

Hæc de partibus præsertim humani corporis dixisse hætenus atq; ex Arist. adduxisse sufficiat: cuius sanè corporis Forma deinceps essentialis nempe ipsa anima ex eodem restat perpendenda, certisque thesium cancellis includenda.

QUÆRITUR.

I.

An femina simpliciter sit animal imperfectum, nec ne? N.

II.

Ansa hujus, an feminae in resurrectione adhuc feminae, an verò viri facti sint resurrecturi. Resp. Quod ut feminae.

III.

An dentes sentiant, nec ne? N.

IV.

An sanguis per Epar rubeat, nec ne? N.

V.

An catalus dum generatur, Canis canem generat, an verò quando semen in uterum infunditur? A. post. cum Scalig. Exer. 6.

VI.

An mulorum productio sit naturalis, nec ne? N.

VII.

An natura naribus in respiratione abutatur? A. I. de hist. an. II. Libro

Librorum III.

De

ANIMA, RESOLUTIO ET CONTINUATIO.

Postquam de materiali animalium constitutione haecenus egimus, & quidem ex mente & sensu Peripateticorum Philosophorum Principis, Medicorum in quam plurimis ab Aristotele dissensionibus omisis, quin imò repudiatis; sequitur nunc, ut de Formali quoque animalium ratione agamus: scilicet *περὶ τῆς ψυχῆς*, id est, de ANIMA. Cujus explanationem sequentibus thesibus è tribus Philosophi nostri libris & quæ hos sequuntur parvis Naturalibus ut scholastici vocant, conquistam & collectam proponimus.

I.

Animæ scientiam & ob eam, quam in sui contemplatione requirit *ἀνεπίβητον* & ob excellentiorem adeoque admirabiliorem Naturam, meritò *ἐπιπέδον*.

7016

ponendam esse cum Philosopho protestamur: *δοκῆι δὲ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἀπεισται, ἢ γνώσις αὐτῆς τῆς ψυχῆς* *μεγάλα συμβέβηκε* *μάλιστα δὲ πρὸς τὴν φύσιν.* *Ἐπὶ γὰρ οἷον ἀρχὴ τῶν ζώων,* id est, apparet etiam, cognitionem Animæ magnum afferre momentum ad unamquamque veritatem & imprimis ad Naturalem scientiam. Est enim anima velut principium animalium. I. de an. c. 1.

II.

Duo igitur imprimis sunt, quæ circa hanc de Anima *σκέψαν* monenda videntur: quæ a philosopho innuuntur, dum ait: *Ἐπιζητήματα γὰρ θεωρήσεως καὶ γνώσεως τὴν δὲ φύσιν αὐτῆς καὶ τὴν οὐσίαν: εἰθ' ὅσπερ συμβέβηκε περ' αὐτὴν,* id est, Hoc enim inquirimus, ut contemplemur & cognoscamus. 1. naturam & essentiam animæ. 2. Ea omnia quæ circa eandem eveniunt. I. I. c. 1.

III.

Essentiam igitur animæ quod attinet, circa hanc diversissimæ fuerunt Philosophorum opiniones: Quia enim *τὸ ἐμψυχον ἢ ἀψύχον δύοιν μάλιστα ἀμφότερα* *δοκῆι, κινήσει καὶ τῷ αἰσθαιεῖσθαι: παρελήφαμεν δὲ καὶ περὶ τῶν προσηγοριῶν χεῖρον δύο ταῦτα παρὰ ψυχῆς: φασὶ γὰρ εἶναι καὶ μάλιστα καὶ πρῶτως ψυχὴν εἶναι τὸ κινῆν,* id est, Quia enim animatum ab inanimato in duobus imprimis differre deprehenditur, motu scilicet, atque sensu: sanè a priscis quoque Philosophis hæc ferme duo de Anima dicta accepimus. Quidam enim dicunt & docent maximè animam illud esse, quod movet, ut Democritus, Leucippus, Pythagorei, Anaxagoras, Thales Milesius, Diogenes, Heraclitus, Alcmaeon. *Ἐμοι δὲ ἐπὶ τὸ γινώσκεν καὶ τὸ αἰσθῆσθαι τῶν ὄντων ἀπεβλέποντες λέγεται τὴν ψυχὴν τὰς ἀρχαί,* id est, Alii verò notitiam & sensum attendentes

tes horum principium animam esse dixerunt; ut
Plato, Empedocles, Critias. 1. de an. c. 2. & seqq.

IV.

His autem veterum minus probabilibus opini-
onibus rejectis ex sententia Philosophi nos Ani-
mam, quæ per se *αὐτὴ καὶ ἴδιον*, non nisi a posteriori
seu effectu posse sciri & cognosci statuimus, idque
partim respectu subjecti seu corporis informandi,
partim respectu facultatum ab eadem & per ean-
dem producendarum commodissime fieri.

V.

Respectu igitur corporis ab anima informati ead-
em Philosopho sic definitur: *ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἐντελέχεια
ἢ πρώτη σώματος φυσικῆς ζωῆς διὰ αὐτὴν ἔχοντος*: τοῦτον
δ' ὁ ἀνὴρ ὁργανικόν, id est, Anima est actus primus
corporis naturalis vitam habentis in se potentia.
Estque tale corpus certis organis instructum. 2. de
An. c. 1.

VI.

In qua quidem definitione in primis *τῆς ἐντελέ-
χειας* seu Actus notanda est illa divisio, qua alius
primus esse dicitur, alius secundus. Primus qui-
dem est ipsa forma non operans: sed constituens
solummodo id, cui inhaeret. Quem ipsum ob id
Philosophus, *ὡς ἐπιστήμην*, quasi scientiam esse di-
cit. Secundus verò Actus est rursus eadem forma
& quidem operans, quò respectans iterum Arist.
eundem *ὡς ἡ θεωρεῖν*, id est, velut speculationem se
habere asserit. 2. de an. 2. Scaliger. 1. de plant. p.
40. Omnis *ἐντελέχεια* indivisibilis est. Sic terræ for-
ma una, simplex, simpliciter est. Anima verò sim-
plex, multiplex, multipliciter. Simplex substantia,
multiplex potestate, multipliciter objectorum co-
gnitione, e quibus per instrumenta eliciuntur A-
ctio.

ctiones, & Exer. 307.p.12. Si sciunt, quid sit εἶδος, quid μέρη, quid λόγος, quid τὸ εἶναι. 2. Phys. non ignorabunt, quid est Entelechia. Ac quamquam ἐντελέχεια est τελειότης: major tamen est τελειότης ἢ ἰσχύς, quam ut adstringi debeat ad speciei definitionem. Anima igitur est forma substantialis perficiens corpus tale, quale jam descriptum. Neque verò est formæ substantialis speciem recipi in intellectum. Non enim in sensu unquam fuit. Cum igitur formam dixeris, intelliges immaterialitatem, simplicitatem, potestatem, perfectionem, informationem. Hoc enim est εἶναι, quod innuit Maro: totosq; infusa per artus. Hoc est τέλος. Quia est ultima forma sub cœlestibus & princeps inferiorum, finis ac perfectio. Hoc est ἐξουσία: posse, ut sit autor omnium functionum, omnium motuum, etiam contrariorum in eodem corpore, cuius potens est. Hæc ibi ille magnus vir & divinus.

VII.

Licet igitur Actum etiam secundum Animam esse minimè inficiemur: scitè tamen & rectè non tam ab hoc, quam à primò Actu Philosophus eam definire maluit, ut intelligeretur, ipsum animæ esse, τὸ εἶναι non tam in operatione, quam formali constitutione consistere, utputa principium animatum corpus, quatenus animatum, constituens.

VIII.

In ordine verò & respectu ad facultates & functiones alia Animæ definitio, quatenus ipsa effectivum earundem principium est, hæc assertur: ἡ ψυχὴ τὸ εἶναι, ὡς ζῶντα, καὶ αἰσθάνομεθα καὶ διανοοῦμεθα πρώτως, id est, Anima in corpore illud est, quo vivimus, sentimus atque intelligimus primo. 2. de An. 2.

Ex

Ex qua postuma definitione ipsas animæ non species, sed facultates primarias seu potestates, vigorem, sensum, intellectum: hoc est, 1. τὴν φρεσικὴν, id est, vegetantem. 2. τὴν αἰσθητικὴν, id est, sentientem & 3. Νοητικὴν, id est, Intelligentem. Quarum ultima priores semper duas, media priorem, priores autem minimè posteriores includunt, 2. l. de an. c. 3. Quod Scaliger illustrat: 1. de plant. p. 48. Illorum hinc patet error, qui vim informatricem aliam ab anima, etiam ab anima rationali putant. In homine caro nova substituitur, non sine figuræ præscriptione opus hoc attractricis, retentricis, alteratricis, mutatricis, unitricis: quæ potestates cujus sunt? nonne animæ intelligentis, quæ una est in homine? adeò ut eam Plato ἐν τριῶν συγκροθεῖσιν dixerit. Complectitur verò has illa, seu circulus tres species trianguli, quibus præterea lunulas addit in ambitu, quasi cœlestem rem, quæ triangula quidem illa capiant ipsæ: at ab illis nulla queant capi ratione. Imò verò quarum proportio ullis quadratis, aliisvè rectilineis figuris incomprehensibilis est.

X.

Φρεσικὴ γὰρ ἐν ἑστὴ δυνάμει ἢ πρώτῃ καὶ κενωτάτῃ, καὶ ἢ ὑπάρχει τὸ ζῆν ἄπασιν, Vegetativa illa est animæ facultas prima ac communissima, secundum quam vita inest omnibus animatis. 2. de an. 4.

XI.

Actus & operationes animæ vegetantis sunt. 1. τὸ γονῆσαι καὶ τὸ τῆ τροφῆς χρῆσασθαι, id est, generatio & nutrimenti adsumptio. Τὸ μὲν γονῆσαι φύσιν κἀγαθὴν ἐστὶ τῆς φρεσικῆς ἐν τοῖς ζῶσιν ἔργον, ὅσα τέλει τὰ ποιῶν ἔργον, οἷον αὐτῶν, id est, Generatio est opus vegetativæ maximè naturale in iis animantibus, quæ

quæ perfecta sunt cunq; , quo aliud sibi simile efficiunt : Cùm enim individuum nequeat ; speciem tamen per generationem conservare natura, quantum potest, annititur. 2. de An. 4.

XII.

Nutrimenti acceptio vel in Nutritionem tendit, vel in Auctionem, cujus utriusq; subjectum commune est, σῶμα τὸ ἐμψυχον : ἢ ἐμψυχον, id est, corpus animatum, quatenus animatum. Estq; ἡ τροφή τῆς ἡρεπτικῆς ἐν τοῖς ζῶσιν ἔργον εἰς τὴν ἑστίαν καὶ τὸ δεπ, id est, Nutritio est opus animæ vegetantis ad ipsam substantiam animantium faciens, auctio verò αὐξήσις ἔργον ἐστὶν ἐν τοῖς ζῶσιν τῆς ἡρεπτικῆς εἰς τέλος τὸ μεγαθ, id est, Est opus animæ vegetantis, quo in magnitudinem perfectam corpus animatum accrescit. 2. de anim. 4.

XIII.

Ubi notandum & hoc fuerit, ὅτι ἀμφοτέρως αὐτὸ εἰδέχεται τὴν τροφήν λέγειν ἢ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐναντίας τῆς ἐναντίας τρέφεται ἢ ὅτι πεπερωμένη τὸ ὄμοιον τῆς ὁμοίας, id est, Ipsum alimentum & contrarium ac dissimile nutriendo corpori dici posse & eidem simile. Quatenus enim inconcoctum adhuc est neque elaboratum, eatenus contrarium à contrario ali dicitur: Quatenus verò idem jam alteratum & immutatum est variis coctionibus : eatenus simile à simili nutrirī est intelligendum. 2. de an. c. 4.

XIV.

Sensitiva sequitur animæ facultas. κατὰ τὴν αἰσθησὶς τοῖς ζῶσιν ὑπάρχει πρῶτως, id est, secundum quam sensus animatibus inest primò : ἢ ὅτι αἰσθησὶς ἐστὶ τὸ δεκτικὸν τῶν αἰσθητῶν εἰδῶν, αὐτὸ δὲ ὕλης, id est, sensus verò est id, quod vim habet recipiendi formas seu species sensiles sine materia. 2. de an. c. 5. & ib. 12.

XV.

Estq; sensus omnis vel Externus vel Internus.

Externi sensus sunt 5: 1. ὄψις, id est visus. 2. ἀκοή, Auditus. 3. ὀσμή, Odoratus. 4. γούσις, gustus. 5. ἀφή, id est, Tactus. Et hi quidem omnes in iis animantibus, quæ non sunt imperfecta, nec mutila aut manca reperiuntur: in quibus sanè semper verus est sensus circa ea, quæ sunt proprii ejusdem iudicii: ubi verò res, quæ sensum vehementer movet, incidit, tunc munere suo minùs rectè fungi potest iste sensus. 2. de an. 5. 6. 4. de hist. anim. 8. 3. de anim. 1. 3. 4.

XVI.

In omni autem sensu 4. in primis benè consideranda fuerint, duo scilicet. respectu animalis sensu præditi: & duo respectu objecti sensibilis: & in animali quidem τὸ ὄργανον ἐπιματικὸν καὶ διωκεῖς πνευματικὴν id est, instrumentum & spiritus nervo inclusus: In objecto autem τὸ εἶδος καὶ τὸ μέτρον, id est, species sensibilis & medium.

XVII.

Meritò autem de visu sensuum Nobilissimo primò dixerimus, qui multas sanè ac varias distinctiones rerum explicat, idè; ex eo, quod omnia corpora colore sint perfusa; quin hoc ipso sensu ea, quæ sunt omnium communia sensibilia maximè percipiuntur: Communia autem appello, in primis quinque hæc: 1. Figuram. 2. Magnitudinem. 3. Motum. 4. Statum. 5. Numerum. Estque visus auditu acrior, & in iudicio quoque tactu longè acrior. 1. de sens. & sensil. c. 1. 1. Metaph. 1. 2. Meteor. 8. libr. de Insom. c. 2.

XVIII.

Objectum visus est τὸ χεῖμα, color, qui est rei per lucidæ in certo & terminato corpore extremitas (τὸ ἀγπαῖς ἀκρον ἐν τῷ ἀπειροδύμῳ. 1. de sens. & sensil. l. 3.

XIX.

Medium autem visus est τὸ ἀγπαῖς, i. e. perspicuum.

cuum. *Διφαιές ἢ λέγω, ὅ ἐστι μὲν ὄρατον, ὅ καὶ αὐτὸ δὴ ὄρατον, ὡς ἀπλῶς εἶπεν, ἀλλὰ δὲ ἀλλοτριὸν χρώμα: τοῖσιν ἢ ἐστὶν ἀήρ καὶ ὕδωρ καὶ πολλὰ τῶν σερειῶν, id est, Perspicuum illud voco, quod visibile quidem est, non per se tamen simpliciter loquendo visibile: sed per alienum colorem: Estq; tale perspicuum aër, aqua, & multa etiam corpora solida. 3. de An. 12.*

XX.

Hæc ipsa autem nec per se visibilia sunt nec perspicua per se & simpliciter, nisi aliud iisdem adsit, quod actu eadem re ad alia, idque ipsum est τὸ φῶς, id est, Lumen. *φῶς ὃ ἐστὶν ἡ τέταρτη ἐνέργεια τῆς Διφαιῆς, ἢ Διφαιῆς, id est, Lumen est actus perspicui, quatenus perspicuum.*

XXI.

Organum verò visus est ipse oculus & imprimis quidem humor oculi crySTALLINUS species visibiles per nervum opticum recipiens & ad sensum communem, in quo sensuale de re visibili iudicium absolvitur & completur, deferens.

XXII.

Spiritus verò ad videndum requisitus in nervo optico contentus vehitur, qui pro ut variatur: ita visus quoque ipse variat. Etenim in quibus spiritus iste visivus multus est remota & propinqua vident & quidem vel distinctè ac perfectè, si idem clarus sit & subtilis: vel indistinctè & minùs clarè, si multus & turbidus, adeoque crassus: In quibus verò paucus ipse reperitur, si pauca remota, non vident; & in quibus quidem paucus ille est, simulque clarus, si propinqua quidem distinctè intuentur, & perfectè: Minùs autem remota. In quibus verò paucus & turbidus est & crassus, ea nec remote vident, nec perfectè discernunt, visibilia & proxima seu propiora.

Fit itaque visio non ἐκπομπῇ· ἀλλ' εἰσπομπῇ καὶ εἰσδοχῇ, id est, non emissione: sed immissione & receptione, intus nimirum species ab objecto visibili productas in oculi humorem crystallinum suscipiendo, idque secundum opticos in modum Pyramidis, non quidem propriè: sed superficialiter & imperfectè sic dictæ, cujus conus in oculo esse concipitur; basis verò ipsa in objecto visibili.

XXIV.

Post visum sequitur ἡ ἀκοή, id est, auditus, de quo illud notari potest Philosophi elogium, quod aliena quidem vi, ad discendum & percipiendum aliquid, maximum afferat adjumentum: datusque dicitur esse animalibus à natura, ut aliquid sibi ipsa significant:

XXV.

Objectum Auditus est ὁ ψόφος, id est, sonus. Ἐστὶ δ' ὁ ψόφος κίνησις τῆς ἀναμύτης κινεῖσθαι ἐν τρόπῳ τῷτον, ὡς περὶ τὰ ἀπεβαλλόμενα ἀπὸ τῶν λείων, ὅταν πρὸς κρῆν, id est, Tonus est motus ejus, quod moveri potest, ad eum quidem motum, quo illa, quæ jacta resiliunt à lævibus corporibus cum quis ea pulsarit. 2. de an. 8.

XXVI.

Habet autem motus in sese suas certas species, quarum primariæ sunt: ἡχώ καὶ φωνή, id est, Echo & vox. Ἠχώ δ' γίνεται, ὅταν ἀπὸ τῆς ἀέρος ἐνός γινόμενης, ἀπὸ τῆς ἀψείον, τὸ διορίσθαι καὶ κωλύσθαι ἡρυθθῆναι πάλιν, ὅ ἀπὸ ἀπατῆς, ὡς περὶ σφῆρα, id est, Fit autem Echo, quando aër unus factus, ob vas vel locum, qui cum ipsum terminavit, dissolvi que prohibuit, inde ceu pila repulsus resilit: ἔοικε δ' αἰεὶ γίνεσθαι ἡχώ· ἀλλ' ἔστι·

ἔσχατος : Echo licet semper fieri videatur ; non tamen semper clarè exauditur.

XXVII.

Ἡ δὲ φωνὴ ψοφός τις ἐστὶν ἐν ψυχῇ : Ἐστὶν γὰρ ἢ σημασιπικὸς, ἢ ἄσημος σημασιπικὸς ἢ τις ψοφός ἐστὶν ἡ φωνή, ἀλλὰ τὴν πληγὴν τῆς ἀναπνεομένης αἰέρος, ὑπὸ τῆς ἐν τέτοις ταῖς μορίοις ψυχῆς πρὸς τὴν κεντρικὴν ἀρτηρίαν : Vox est sonus animantium siquidem sonus est significativus per ac propter ictum aëris respiratione attracti, qui quidem ab anima eo in loco, eamque circa partem fit, ubi arteria situatur.

XXVIII.

Medium autem soni & ejus quidem clarè percipiendi ὁ αἶρ ἐστὶν, id est, aër est. Minus enim clarè etiam aqua statuitur, ut puta, sub qua pisces audire nemo inficiabitur cum Philosopho, sicut nec urinatores, qui res in mari submersas expiscantur. Ibid.

XXIX.

Organum proximum est ὁ αἶρ συμφοῦτος aër ingenus, duribusque intimè inclusus, utque Philosophus loquitur. 2. de an. c. 8. ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ἐγκαστακοδόμηται, id est, qui inquilinus est aurium : & is quidem per se ἀκίνητος καὶ ἄψοφος, immobilis & soni expers : omnes tamen sonorum species ac differentias recipiens : qui si interdum moveri incipit, aurium tinnitus oritur, ipsaque ἀκυστικὴ δυνάμεις perturbatur : Et in organo per nervum ἀκυστικὸν duos in ramos versus duas aures divisum, soni concipiuntur, indeque ad sensum communem, ubi completum de iisdem judicium absolvitur, deportantur. 2. de an. 8.

XXX.

Sequitur αἰσθητικὸς ὁσφρητικὸς, id est, de Odoratu.

ἢν μὲν αἰσθησιὶν ἔχοντες ἀκροῦσιν ἄλλα χεῖρα πολλῶν τῶν ζώων. φάτως γὰρ αἰσθησιὶν ὁσμῶν καὶ ἕδονος αἰσθησιὶν τῶν ὀσφραγνῶν, ἀνδρῶν λυπηρῶν, ἢ ἢδε, ὅτι ὄντες ἀκροῦσιν αἰσθησιὶν. Quem quidem sensum minus exquisitum habemus. Sed multò, quam plura animantia, deteriore.

Homo enim obtusius odorem percipit & nihil quidem odorabile sentit absque molestia vel jucunditate, minus scilicet exquisitè olfactus organo constituto: ἐστὶ δὲ ὀσφραγίς ἢ ὀσφραγνῆς αἰσθησιὶς καὶ δυσώδης καὶ εὐώδης, id est, olfactus est sensus objecti odorabilis siue malè, siue bonè olentis. 2. de anim. 9.

XXXI.

Objectum olfactus est ἡ ὀσμή, id est, odor. ἐστὶ δὲ ὀσμή ἐν ὑγρῶν ἢ ἐν χύμας ξηρῶν, id est, odor est in humido sapidi sicci affectio. 1. de sens. & sens. 5.

XXXII.

Medium olfactus est aër & aqua. Ἐστὶ γὰρ καὶ ἡ ὀσφραγίς ἀφ' ἧς μετὰ τὴν, οἷον ἀέρος ἢ ὕδατος; siquidem olfactus per medium omninò fit aut aërem aut aquam. Ibid.

XXXIII.

Τὰ αἰσθητήρια τῆς ὀσφραγίσεως, id est, organum olfactus est sanè in homine, cerebro valde propinquum, & quidem dux in fine carunculæ, quæ ipsæ per inspirationem quidem quasi hiantes aperiuntur, per respirationem verò dimittuntur & contrahuntur. Efficitur enim sensus olfaciendi per inspirationem in iis, quæ nares habent. Unde & ea animalia, quorum nares longius porrectæ sunt, ut catulorum Laconicorum, olfactu imprimis valent. 2. de an. c. 9. 2. de part. an. 10. 5. de gen. an. 2.

Hinc

XXXIV.

Hinc γούσσις, id est, Gustus subit, qui est sensus, quo res, quæ sub tactum cadunt, & quæ alunt, inter noscuntur, estque in nobis acrior, quod tactus sit quidam, qui ipse in homine acerrimus est & exquisitissimus. 3. de an. c. 12. 2. de an. 9.

XXXV.

Objectum gustus est ὀχυμὸς, id est, sapor, qui affectio illa est, quæ à siccitate in humido gignitur, quadam commutatione efficiens, ut gustus, qui potentia est actu & re ipsa sit atque fiat. lib. de sens. & sens. c. 4.

XXXVI.

Medium aliquod inter objectum sapidum & organum, nullum peculiare intercedit, siquidem sapor non est, nisi in suo subjecto materiali & corporeo: Organum autem gustus est ἡ γλῶττις, lingua & ea quidem sic disposita, ut actu quidem humore sapido imbuta non sit, humectari tamen ita saporemque recipere possit. Σημεῖον ἧ, τὸ μὴτε κατὰ ξηρόν ἔσται τὴν γλῶσσαν αἰσθάνεσθαι μὴτε λίαν ὑγρὰν, id est, Ejus rei signum exinde liquet, quod neque lingua prorsus sicca: neque valde humida gustum probe percipere valeat. 2. de an. c. 10.

XXXVII.

Περὶ ἧς ἀπὸ τῆς καὶ ἀφ᾽ ἧς νῦν ὁ λόγος. De tangibili & tactu denique dicendum: quo ipso omnia sanè animantia prædita sunt, ita quidem, ut cum sine aliis sensibus tactus adesse possit; sine tamen tactu nullus alius sensus existere possit; Cumque cæteris sensibus à bestiis longè multumque superemur: tactus tamen iudicium in nobis, quàm plerisque aliis, acrius est & exquisitius. 2. de anim. 11. & ib. c. 2. 3. 9.

Objectum tactus est qualitas tangibilis, vel quidem illa prima, ut caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas: vel secunda, ut gravitas levitas, molities, durities, raritas, densitas &c.

XXXIX.

Medium tactus habet *συν ἀλλότριον ἀλλὰ συμφυές*, id est, conjunctum & connaturale, nempe carnem ipsam vel analogum carni seu proportionem quadam ei correspondens, unde piscibus tactus rectè etiam fieri dicitur.

XL.

Organum tactus non est caro: quippe objectum organo impositum non sentitur. Carni autem objectum tactile superpositum, ab eodem sanè percipitur: Non igitur caro ipsa est tactus organum: sed quiddam in carne interius, scilicet nervorum substantia, per totum corpus ad formam retis undique dispersa, & velut ramificata, in qua spiritus animalis contentus vehitur ac per corpus deportatur.

XLI.

Atque hæc quidem de sensibus externis. Internos autem binos tantum Philosophus assignat, scilicet *τὴν νόησιν*, id est, sensum communem, qui Galeno *ψυχὴ ἀσυνείκη*, Hippocrati in aph. *Γνώμη* dicitur: & *ἡ φαντασία*, id est, Imaginatio, sub qua etiam *ἡ μνήμη καὶ ἡ ἀνάμνησις*, id est, Memoria & recordatio continetur inclusa. 3. de an. c. 1.

Sensus

XLII.

Sensus igitur communis ἐστὶν ἐνέργεια ἢ ὑποκειμένη αἰσθητῆ ὑπάρχουσα ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ, ἢ αἰσθητηρίῳ, καὶ κίνησι τὰς ἢ ὑποκειμένης αἰσθητῆς διαφορᾶς, id est, Est actus objecti sensibilis, qui in sensorio ipso, quatenus est sensorium, inexistit, & ejusdem objecti sensibilis differentias dijudicat. 3. de an. c. 2.

XLIII.

Ἡ δὲ Φαντασία ἐστὶ δυνάμις, καθ' ἣν λέγομεν φαντάσμεθ' ἢ μὴν ἡδέσθαι καὶ μὴ, ἢ π κατὰ μεταφορὰν λέγομεν, id est, Imaginatio est facultas, secundum quam phantasma nobis aliquid fieri dicimus, quod tamen non inest eo nomine, quo ipso per metaphoram appellatur: vel ut alio modo Philosophus definit: ἐστὶ κίνησις ὑπὸ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἐνεργείας γινόμενης, id est, Est motus à sensu actuali introductus. 3. de anim. 3.

XLIV.

Differt enim Phantasia à communi sensu, quòd hic, cum veluti centrum sit omnium sensuum, exteriorum, utputa, in quo omnium sensilium, iudiciumque & distinctio absolvitur, praesenti tantum objecto sensili vigeat, eoque remoto, uti ceteri sensus exteriores, desinat. Phantasia verò ab objectorum sensilium formis in animo relictis, etiam absentium excitetur.

XLV.

Ἡ μνήμη ἐστὶ ἐξὶς φαντάσματ' ὡς εἰκότ', ἢ φαντάσμα ἐν τῷ πρώτῳ αἰσθητικῷ, id est, Memoria est
 g g g s habi.

habitus visorum confirmatus, quatenus imago sunt illius rei, cujus phantasma seu visum in primo sensorio inexistit: Hoc est, ut paulò planius declaremus: Est facultas primæ animæ, sentientis partis, qua rerum imagines, cultâ Phantasia vel imaginatione conceptæ conservantur, absentesq; repetuntur. Arist. de Mem. & Rem. c. 1.

XLVI.

Ἀνάμνησις δὲ κίνησις, ἢ πῶς φησὶν γίνεσθαι μετὰ, id est, Recordatio vel reminiscentia est motus, qui cum discursu fit, alius post alium scilicet motum.

XLVII.

Differunt igitur memoria & recordatio, causarum imprimis ratione. Et 1. quidem causa efficiente: Quia memoria actio quædam est, ab animæ potentiâ sensitivâ productâ. Recordatio verò proximè ab anima rationali dependet. Neq; enim fit sine discursu. *ἀνδ' λογισμῶν ἔγιντο, lib. de Mem. & Rem. c. 2.*

XLVIII.

2. Materiâ circa quam, quia Memoria est phantasmatum præsentium à rebus & objectis jam præteritis abstractorum ac retentorum. Recordatio verò est solorum præteritorum phantasmatum.

XLIX.

3. Materiâ in qua, id est, subjecto. Memoria enim non tantùm est in homine, sed in omnibus animatibus penè perfectioribus in quibus phantasma-

phantasmatum impressio fieri potest & quædam eorundem retentio. & ἡ αὖτε λογισμῶν, id est, Recordatio enim sine discursu esse nequit.

L.

4. Formâ & modo: Memoria enim consistit in ipso impressionis actu, dum scilicet phantasmata ita retinentur, ut integra maneant, & quando cunque lubuerit, perspicui actu valeant. Recordatio autem talem phantasmatum retentionem insequitur, ita ut postquam corrupta aliquatenus est impressio, recordatio ex relictis quibusdam vestigiis eadem, vel etiam syllogistica quadam consequentia his cohærentia revocet & restituat.

L I.

5. Finali causâ: Memoria enim pro rerum præteritarum præsentibus phantasmata custodiendis a natura constituitur; Recordatio verò, si illa aliquando labefactetur retentio, eandem recolligit & reformat.

L I I.

Atque hætenus quidem de sensibus tam externis, quam internis, cui doctrinæ pauca subjungimus de Somno ac Vigilia. Etenim ὁ ὑπὸ ἀκίνησις τις καὶ οἷον δεσμός τῆς αἰσθητικῆς ἐστίν, id est, Somnus est quædam motus privatio, & velut vinculum sensus. Vigilia verò οἷον λύσις καὶ ἀεὶ οὖς τῆς αἰσθητικῆς, id est, Est velut solutio & remissio ejusdem sensus. libr. de Somno, & Vigil. cap. I.

Sedes

Sedes autem somni prima ac principalis est sensus communis, quo per somnum, ceu vinculum, ligato, omnes etiam exteriores sensus, quorum commune velut centrum ipse existit, ligantur & detinentur, idque pro requiete & salute animantium. **¶** c. 2.

LIV.

Quo respectu somnum definire Philosophus hoc modo voluit: ὕπνος ἐστὶ κατὰ λήληθιν ἡ πρώτη αἰσθητικὴ πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐξ ἀναγκῆς ἡσυχίας, id est, Somnus est vinculum ac retentio primi sensorii, ita ne possit agere, eaque ex necessitate pro salute & requiete animantium: ἡ δὲ τῶν ἐναντιῶν ἐπισημὴ ἢ αὐτὴ, id est, Contrariorum verò qualia sunt vigilia & somnus, eadem est scientia. l. de Somn. & Vigil. 3.

LV.

Ὑπνος καὶ νύστα γὰρ differunt, ut ἔξισ καὶ ἀγροῦσι. Est enim hic somnus interruptus. Unde & Lat. Dormitationem dicunt. Somni finis est instrumentorum quies atque etiam instauratio, reductis ac retractis spiritibus ad fontem suum. Scaliger. l. de Plant. pag. 43.

LVI.

In somno sæpè obtingunt τὰ ἐνόπνια, id est, In somnia: seu τὰ ἐν τῷ ὕπνῳ φαιλόσματα, ἢ ἀπὸ τῆς κινήσεως τῶν αἰσθημάτων, ὅταν ἐν τῷ καθύπνῳ ἢ ἢ καθύπνῳ, id est, somnium est visa imago, quæ sit à sensuum motu in animali dormiente, quatenus dormit. l. de Inf. c. 3.

Divi-

LVII.

Divinatio autem ex insomnijs, à quibus & quomodo accommodatissimè possit fieri, unico axioma præclare Philosophus edocuit: *τεχνιώτατος*, inquit, *κατα τῶν ἐνυπνίων ἐστίν, ὅστις διώσται τὰς ὁμοιότητας* *παρεῖν*, id est, artificiosissimus insomniorum interpret atque iudex est ille, qui rerum similitudines seu imagines perspicere potest. Aristotel. de Div. ex Insomnijs. Cardanus. lib. 4. Insomniorum Artemidori.

LVIII.

Sequitur de Anima intellectiva, quæ *μείριον ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ἢ γνώσεως ἢ ψυχῆ καὶ φρονεῖς*, id est, Est pars animæ, qua eadem cognoscit & sapit. 3. de an. 4.

LIX.

Estque soli homini propria. *Τὰ γὰρ ἄλλα τοῖς φασίσιαις ἢ καὶ μνήμας τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχή καὶ τέχνη καὶ λογισμῶς*, id est, Animantia enim alia imaginationibus & memoria vivunt prædita. solum autem hominum genus & arte & ratiocinatione seu discursu. 1. Metaph. 1.

LX.

Licet autem intellectus variè ab interpretibus afferantur distinctiones: tamen ex Philosopho imprimis *δοχοτομίας* illa nobis petitur: quâ alius est Patiens, alius agens. Patiens Philosopho definitur: *τὰ πάντα γίνεσθαι*, id est, quatenus omnia fieri potest. *Ἐστὶ γὰρ τὸ νοεῖν, ὡς περὶ τὸ αἰσθάνεσθαι*, id est, Intelligere enim velut sentire se habet. Et sentire est pati. Ideoque etiam aliquid, quod ab ob-
jecto

jecto intelligibili patiatur, dabitur. 3. de anim. 4.
2. de anim. 5.

LXI.

Sunt autem Patientis intellectus hinc quædam
considerandæ affectiones, eæque vel communes
sensui etiam convenientes, scilicet tres: vel soli in-
tellectui propriæ, totidem numero. 3. de an. 4.

LXII.

Prima igitur conditio sensui & intellectui com-
munis est, ἀπαθείς εἶναι, id est, Passionem non
habere: talem autem intelligo hic passionem in-
primis, quæ est εἰς φθορὰν, id est, ad corruptionem
vergens. Non verò illam, quæ σωτηρίας μάλλον ἐστὶ
διωκέμεθ' οὐτ' ὅτι, id est, Eius, quod Potentia est, actu-
alis conservatio. 2. de anim. 5.

LXIII.

Ubi tamen notabis discrepantiam quandam
hujus etiam conditionis respectu inter sensum &
intellectum sese offerre rectius attendentibus. Ete-
nim aliqua sanè ratione sensus passioni est obno-
xius: ita ut lædatur & corrumpatur, non quidem
sui ipsius ratione & respectu: sed organi seu in-
strumenti πάντ' ὅτι αἰσθητικῆ ἢ ὑπερβολὴ αἰσθητῶν
αἰσθητέριον, id est, Objectum sensibile nimium ex-
cellens instrumentum sensus corrumpit. Intelle-
ctus verò nullo prorsus modo lædi potest. quin imò
quo excellentiora sunt objecta, eò ab iisdem ma-
gis confirmatur, expeditiorque & habilior reddi-
tur. 3. de anim. 13.

Secun-

LXIV.

Secunda conditio est, δευτερόν εἶναι ἢ εἶδεν, id est, Idoneum esse ad recipiendam speciem, licet actu minimè ullam habeat: Quo 3. accedit communis conditio, δυνάμει εἶναι τὸ εἶδεν, id est, Ipsam speciem in potentia esse. 3. de an. 4.

LXV.

1. Propria conditio intellectus passibilis est, ὅτι ἀμειγής ἐστι, id est, Intellectus speciebus intelligibilibus non est commistus. Quippe recipiens a natura recipiendi denudatum esse oportet.

LXVI.

2. Conditio est, ὅτι ἀνοργανός ἐστι, id est, corporeum operandi organum seu instrumentum intellectus nullum habet.

LXVII.

3. Secundum quam Intellectus est τόπος τῶν εἰδῶν, id est, Locus seu hospitium specierum intelligibilium, vim in se obtinens recipiendi intelligibilia. Prout enim locus locatum recipit: Itaque quoque Intellectus species entium intelligibilium recipit.

LXVIII.

Jam ad Intellectum Agentem, quem dari oportere & concedi sic cum Aristotele probamus. Quia quodcumque modo est in potentiâ, modò in Actu in eo semper duo reperiuntur, quorum alterum est ὄν seu tale quid, quod actu quidem nihil

nihil est: fieri tamen illa omnia potest, quæ erat
ἐν δυνάμει, id est, potentialiter. Alterum verò est
ἡ αἴτιον ποιητικόν, id est, causa actuans seu in actum
 producens, quam Aristotel. definit *τις πάντα ποιεῖν*,
 id est, Quatenus omnia illa efficit. Anima igitur
 humana seu intellectiva, cum & ipsa sic sese habe-
 at, has duas in sese *ἀλλοιοφύρας*, id est differentias con-
 tinebit. Atque ita ut patiens, sic agens necessario
 dabitur intellectus. l. 3. c. 5.

LXIX.

Dicitur autem Intellectus Agens Potentia illa
 cognoscitiva, quæ & Phantasmata & intellectum
 patientem illuminat, id est, Quæ species intelli-
 gibiles à phantasmatis suo munere abstractas in-
 tellectui patienti offert cognoscendas ac judican-
 das. 3. de anim. 5.

LXX.

E quibus perspicuum illud esse potest, Unum
 esse atque eundem planè re ipsa intellectum, sola-
 que diversi respectus ratione ita distingui: Etenim
 quatenus illuminat phantasmata, id est, species in
 Phantasia impressas ab accidentibus & materiali-
 bus circumstantiis abstrahit, purificatque & ful-
 gore suo spirituali imbuit, eatenus Agens dicitur:
 Quatenus verò species intelligibiles sic abstractas
 & adornatas dijudicat & inter sese confert, retinet-
 que, vel ut brevius dicam, quatenus subjectum
 est specierum intelligibilium, receptivum ac con-
 servativum, eatenus patiens nominatur.

LXXI.

Hanc contra Zabarellam genuinam in primis &
 verissi-

verissimam Aristoteles de Agente & Patiente Intellectu sententiam esse statuo: quippè cum *ἀφο-
ραὶ ἐν τῇ ψυχῇ*, id est, differentias tantum in anima
rationali expressè nominet. Neque certè, ut Zabarella vult, de externo agente Philosophus ibi
loquitur: sed de Agente & Patiente Naturali, ac
propterea interno. Quin etiam ratio evidens id
monstrat & ostendit, Externum Agens ad Intellectionem minimè requiri, cum intelligere sit *ἐν
αὐτῷ, ὅταν βέλῃται*, id est, In ipso quodocunque
voluerit. 2. de an. 2. 3. de an. 5.

LXXII.

Proprietates Intellectui Agenti 3. assignare videtur Philosophus: quarum 1. est *ἄχωριστός ἐστι*, id est, Separabilis est à corpore ita, ut salvus permanens & incorruptus ab eodem secedere possit: quin imò separatus exinde verà demum excellentia vigere occepat: *χωρισθὲν ὡς ἐν μόνῳ*
τῷ ὄντι ἐστι, Quando jam à corpore separatus fuerit, tum tandem ipsum, quod est, esse incipit; *ἐν αὐτῷ αἰδέσθαι* & *ἐν αὐτῷ αἰδέσθαι*. 3. de anim. 5.

LXXIII.

2. Proprietas, *ὅτι ἀπαθὴς ἐστι*, id est, Passionem non subit. Idque non tantum ea ratione, quae etiam Intellectus Patiens *ἀπαθὴς* dicitur: sed contra quoque eum ipsum; quia scilicet ut Patiens, nihil Agens in sese Intellectus recepat: Quod verum esse exinde patet. *Τὸ ὡς ἐνδέχεται εἶναι ἐνεργείᾳ*
ἀλλὰ τῇ δυνάμει λέγεται, id est, Recipere non de Actu: sed tantum de Potentia dicitur: Agens autem Intellectus *τῇ ὀσίᾳ ἐστὶν ἐνεργείᾳ*, id est, per
h h h suam

suam Essentiam est in Actu, seu forma actualis est
fectiva. 3. de an. c. 5.

LXXIV.

3. Proprietas, ὅτι ἀμειψή ἐστι, & id quidem po-
tiore longè & excellentiore ratione & causâ hie
Agenti tribui Intellectui, quàm antea Patienti.
Ἄει γὰρ πρῶτον τὸ ποιεῖν ἢ πάσχειν, id est, Semper
enim excellentius est id, quod agit, quàm quod
patitur. 3. de anim. 5.

LXXV.

Objectum Intellectus τὸ νοητὸν ἐστίν, id est, Spe-
cies intelligibilis: ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς τοῖς αἰσθητοῖς τὰ
νοητὰ ἐστίν, id est, In sensibilibus Ipsa intelli-
gibilia fundata sunt, ita ut Intellectus sine sensu uni-
versalia non recipiat, adeoque is, qui non sentit,
nihil discat aut intelligat. 3. de an. 8.

LXXVI.

Actio verò ipsa Intellectus, quæ scilic. ex utrius-
que Agentis & Patientis συνδιαστροφή, id est, con-
junctione seu congressu emanat, ac perficitur est
ἢ νόησις, id est, quam Philosoph. mentis ἔχθρον,
id est, Usus esse dicit. ὡς αὐτὸς ἢ ὁρασις τῆς ὀψίας ἐστίν
ἔχθρον, id est, Ut visio visus est ipsius usus seu fa-
cultatis visiva. 3. de anim. 6. & lib. de Somno.
& Vigil.

LXXVII.

Illa autem νόησις duplex est: Una quidem ἢ τῶν
αἰσθητῶν.

ἀδιαιρέτων νόμοις, quam apprehensionem simplici-
um vocant communes interpretes, Averroës for-
malem nuncupat, Scaliger Animæ passionem
appellat, illam scilicet animæ intellectivæ faculta-
tem, qua νοήματα τὰ ἀδιαιρέτα, id est, Simples ac
nuda species intelligibiles seorsim ac simpliciter
percipiuntur: altera est σύνθεσις & διαίρεσις, quam
compositam vulgò nuncupant, Averroës πῆξις,
id est, fides: Scaliger Animæ actionem nomi-
nat, estque illa ejusdem facultas, qua νοήματα τὰ
διαίρετα, id est, Conceptus rerum distincti invi-
cem ita componuntur vel dividuntur, ut verita-
tem aut falsitatem includant, unde γ: λογισμὸς
καὶ ἀγνοίας, id est, Ratiocinatio & discursus. 3.
de anim. cap. 6.

LXXVIII.

Porro & intellectus illa non est prætereunda
distinctio, qua alium θεωρητικόν, id est, Speculati-
vum: alium πρακτικόν, id est, Activum, seu ποιη-
τικόν, id est, Effectivum esse dicimus eaque ab ob-
jecto & modo considerandi adsignata: Alia enim
Objecta Intellectualia tantum quatenus vera vel
falsa sunt, concipiuntur, circa quæ occupatus in-
tellectus, θεωρητικὸς dicitur: alia verò etiam bo-
num vel malum includunt, circa quæ appetenda
vel fugienda qui versatur intellectus, πρακτικὸς
nuncupatur. 3. de anim. 7.

LXXIX.

Pertinetque huc etiam illa vulgatissima animæ
divisio, in Intellectum scilicet & Voluntatem, quæ
ipsa Voluntas respectu boni & mali ita propriè &
tantum

h h h 2

tantum

tantum in homine appellatur: quippe sicuti cognitionem sensualem quædam ad objectum propensio insequitur, quam ὀρεξις nuncupant, id est, Appetitum: Ita quoque ad Intellectum quædam propensio in homine rationalis sequitur, quæ propriè βέλησις, id est, Voluntas appellatur. 3^a de anim. 7. 1. Ethic. ult.

LXXX.

Quæ appetitus & Voluntatis consideratio nos quoque hinc ad διώαμιν τὴν κατὰ ἔσπον κινήτην, id est, ad facultatem animæ loco-motivam digredi jubet, quam tamen à sensitiva & intellectiva, aliam esse peculiarem minimè statuimus: sed sensitivam potius & intellectivam consequi asserimus. 3. de anim. 9.

LXXXI.

Est enim locomotiva facultas illa, quæ membra in corpore animato officinalia secundum locum movet, ad excipiendum bonum malumque fugiendam.

LXXXII.

Ut igitur in omni motu: sic hic quoque 3. in primis consideranda fuerint: 1. τὸ κινῆν. Ipsum Movens. 2. τὸ κινῆμενον, id est, quod movetur, & 3. τὸ ὄργανον, id est, per quod movetur.

LXXXIII.

Movens ergo causa aut remotior est, Ipsum scilicet bonum

bonum Activum extra appetitum, idque vel verum vel apparens bonum: aut propria & proxima: ἡ ὁρεξις καὶ νῦν, id est, Appetitus & Intellectus. Primum enim omnium objectum requiritur, ejusque cognitio, quam sequitur Intellectus vel Appetitus Locomotivam excitans. 3. de an. 3.

LXXXIV.

Ipsam autem quod movetur, est τὸ ζῷον, id est, Animal ad motum talem apte dispositum, moveaturque per organa eo fine, legitime in eodem corpore animato, constituta. 3. de an. 10.

QUÆRITUR.

I.

An anima hominis sit ex radice, nec ne? A.

II.

An anima sit in toto tota & in qualibet ejus parte? A.

III.

An Sol, cum ab eodem animata generentur, animatus dici debeat, nec ne? N.

IV.

An anima hominis secundum Philosophum sit immortalis? Plato in Phæd. πᾶσι ψυχὴ ἀθάναται. τὸ δ' αἰεὶ κινεῖται ἀθάνατον.

V.

An exinde mortuorum resurrectio Philosophis cognita esse potuerit? N.

h h h 3

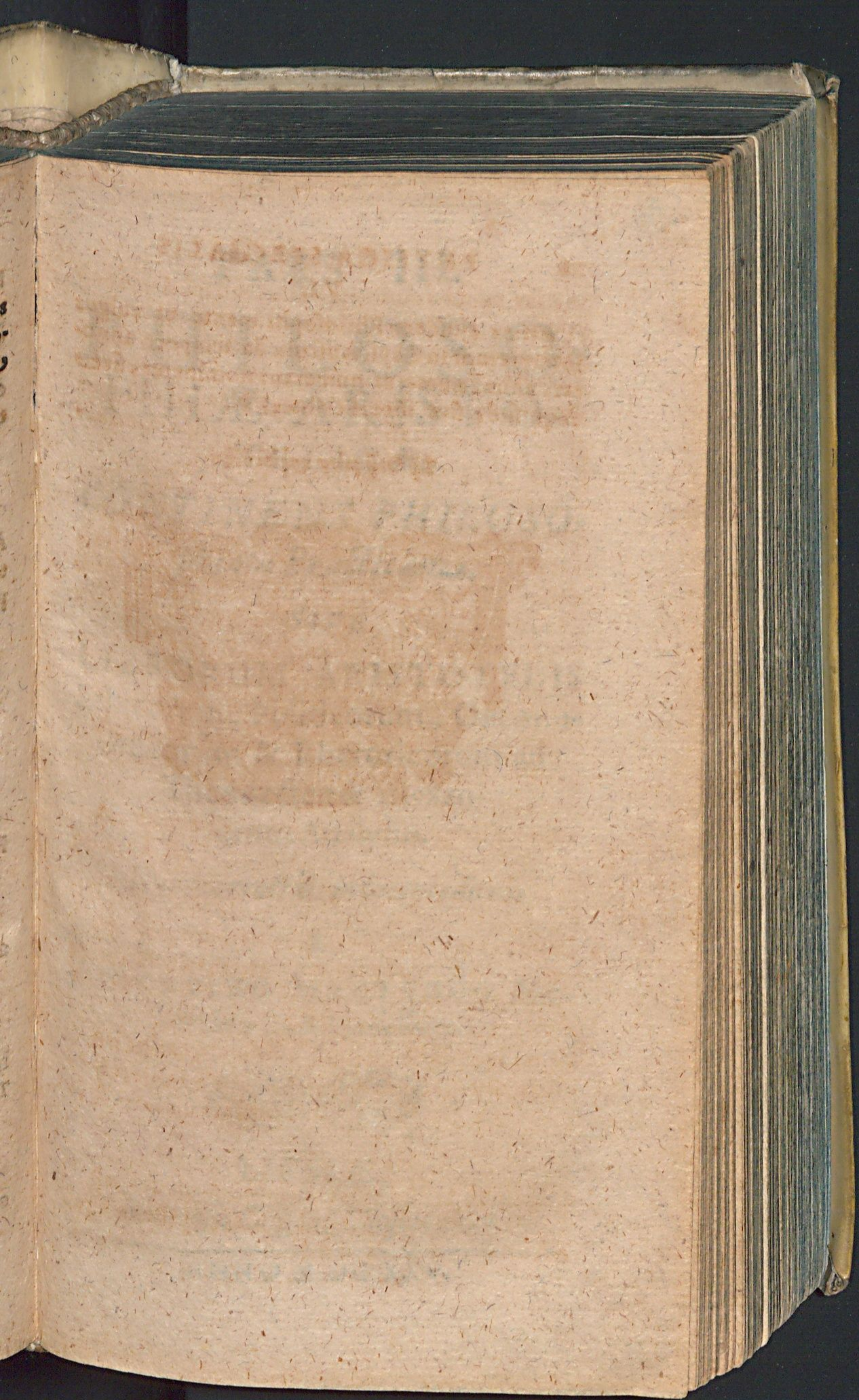
Aa

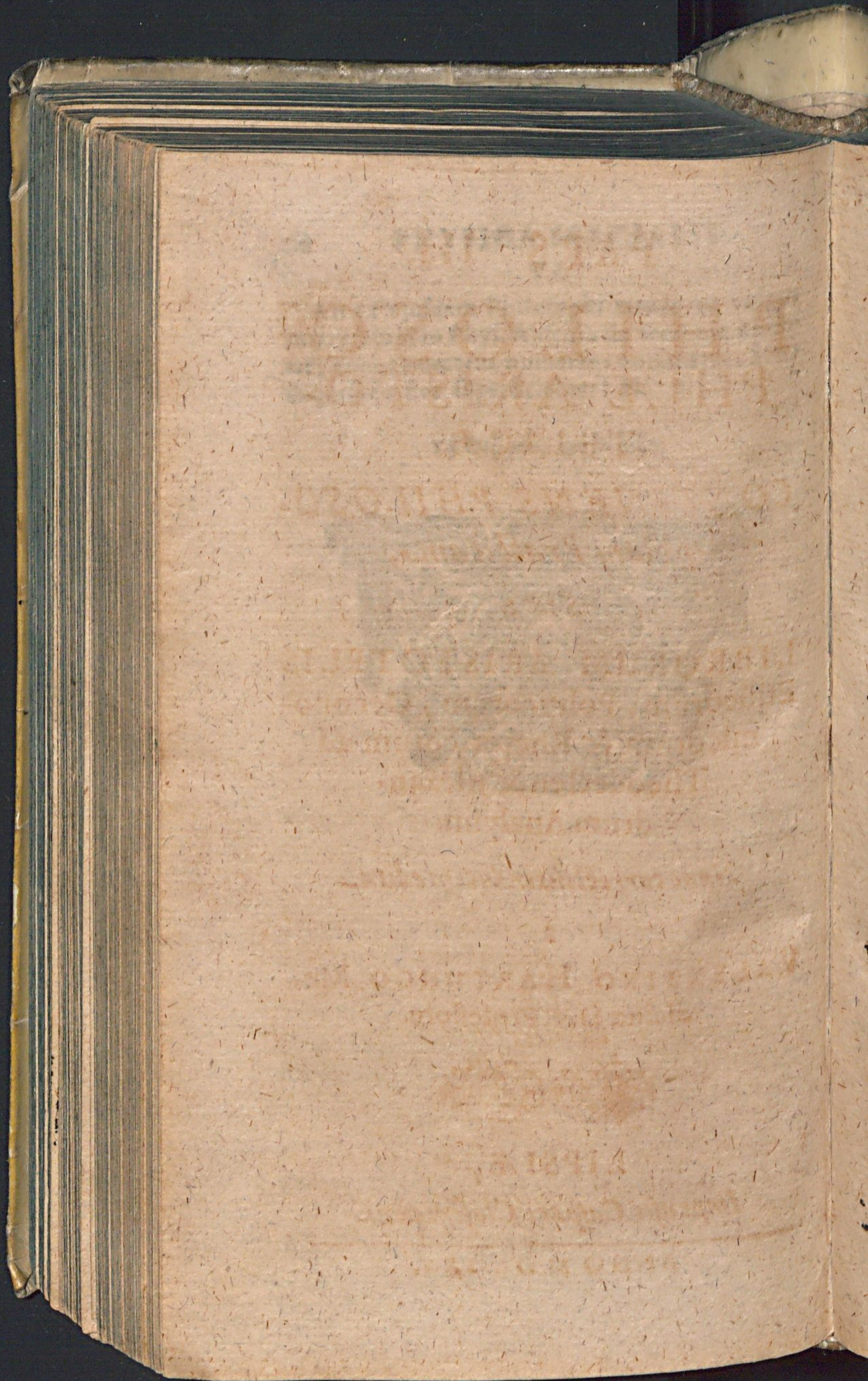
An ex ejusdem Philosophi mente ut vulgus
interpretum in Phys. Auscult. de tempore anno-
tat, anima numerus numerans nominetur, sive
exquisite: sive superficialiter? N.

Τῷ Θεῷ μόνῳ καὶ ἐν δόξῃ.

Uing IV A 220

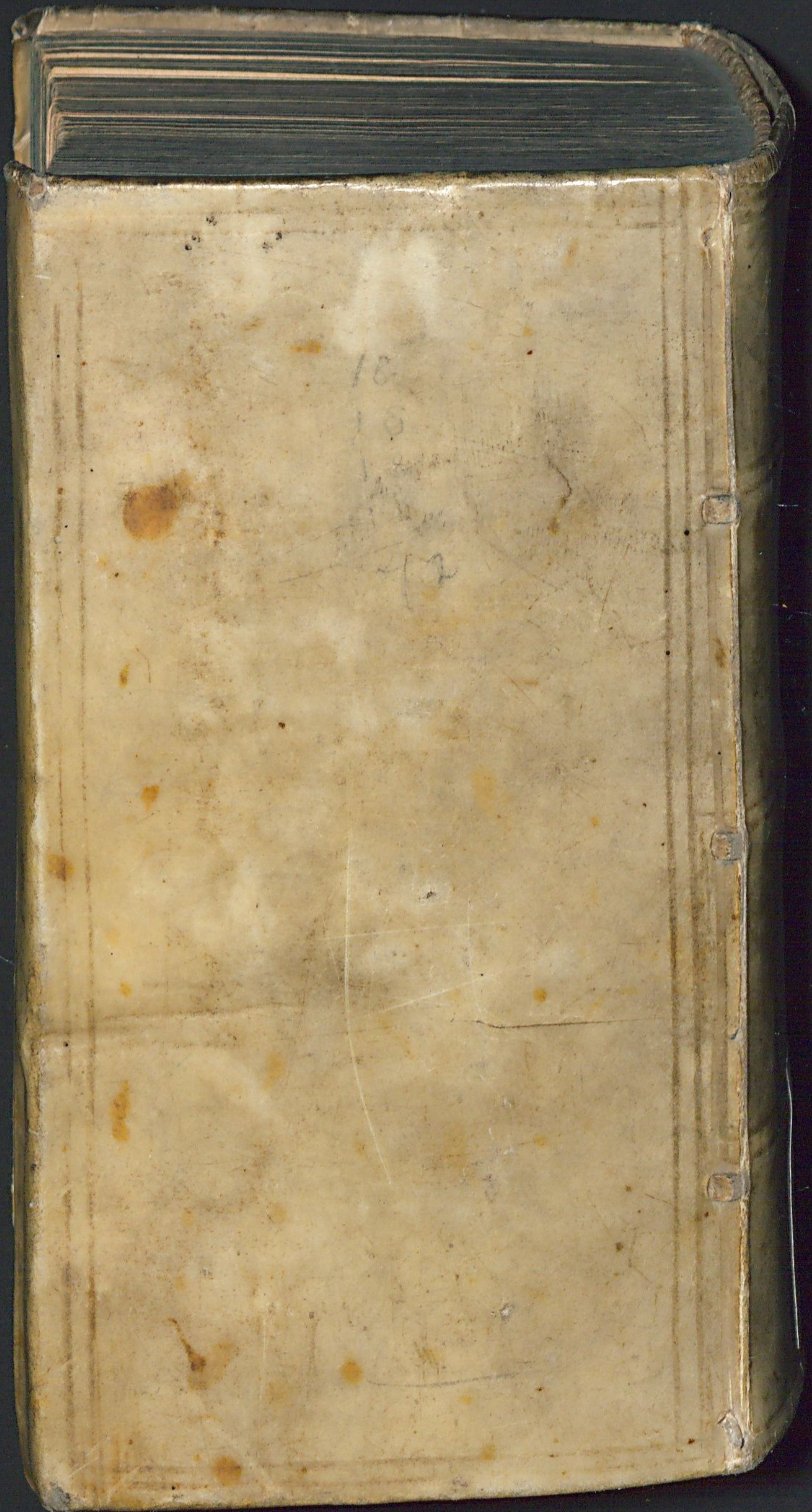
ULB Halle
003 128 660

3

Sb.

7

Inches

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

PHYSICA SPECIALIS,

sed
Completa è
I.

Arist. X. de Ani-
mal. & l. IV. de Par-
tibus animal. & l. V. de Genera-
tione animal.

II.

l. III. de Anima &
sensibus Naturalibus.

LIPSIAE,

apud Caspari Closemanni,

anno M. DC. XXV.